

BeEzrat HaSHEM INC.

מגילת אסתר

עם פירוש

דודש טוב לעמו

בתוספת פרפראות
וחידושי הלכות

מגילת אסתר

עם פירוש

דורש טוב לעמו

בתוספת פרפראות
וחדושי הלכות

מחבר: הרב אפרים כחלון.

ליצירת קשר:

RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

או בדף הפייסבוק 'הרב אפרים כחלון'.

054-8447655

ארגון בעזרת השם

www.beezrathashem.org

תוכן העניינים

ברכת אב.....ז

הקדמה.....ט

מגילת אסתר.....יב

מגילת אסתר עם פירוש דורש טוב לעמו.....כט

ידיעות ופרפראות לפורים.....עג

מרדכי; אסתר; אחשורוש; המן; ספור המגלה; טעמים למנהג התחפושות; מתחפשים ומשתנים בתנ"ך.

דרושים על ענייני הפורים.....פה

דרוש ה - הטוב האמתי.....צג
טובת הגזרה; מבני בניו של המן; שליטת עמלק; אין טוב אלא תורה; הכנעת עמלק; בא אל פרעה; אברך; אברהם אבינו.

דרוש א - מעלת החג.....פה
פורים כפורים; מעביר על מדותיו; כל הפושט יד; כל הקדוש מחברו; תמיד כנגד תמיד.

דרוש ו - האדם ויצרו.....צו
עבד השם; אל זר שבך; מלאך המות.

דרוש ב - גלוי ההסתר.....פז
קבלה מאהבה; גלוי הסוד; מצות היום.

דרוש ז - מעלת העונה.....צח
מה אני; מאד מאד הוי שפל רוח; טמאת המן; עמלק = גאווה; גאות המן; אך מעוט.

דרוש ג - השכרות בפורים.....פט
חובת השכרות; וירדם בשכרות; מעלת הסעודה; א"ך טוב לישראל; ב"ך ה' חסיתי.

דרוש ח - הדרך למסכת מגלה.....ק
חנכה ופורים; עמלק וגאווה; חשבון שונה; גאווה מביאה לשכחה; סגלה לזכירת התורה; מוסר השכל.

דרוש ד - הבטחון.....צב
ה' רעי לא אחסר; שבטך ומשענתך; רמזים במצות היום.

שאלות ותשובות בהלכה.....קה

דעת חכמי דורנו בזה.

סעודת פורים ומשתה היין.....קיג
אם יש חיוב להשתכר בפורים; המתים שיחיו לעתיד לבא אם יקדשו נשותיהם - בהערה; וירדם בשכרותו - רמז בזה; גנות השכרות; באור עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי; שעור השכרות בפורים; סגלת השכרות בפורים; לא ישתכר אם יפסיד מצוה כל שהיא; נשים לא ישתכרו; אם צריך לשתות דוקא יין; אם יש חיוב אכילת פת בסעודת פורים; אפשר להראות עצמו כשכור אף על פי שאינו שכור.

משנכנס אדר מרבין בשמחה.....קה
ממירת משנכנס אדר הפוסקים שהשיטתו; הפוסקים שפסקו להלכה; הטעם שהשיטתו; חדש אדר אם מתר בהספד; פורים ופסח זמנים המסגלים לנסים; ר' שמואל בר שילת מצאצאי המן; טעם נוסף לרבי השמחה בחדש אדר; זמן הנדבות לקרבנות.

להתפלל בתחפשת בפורים.....קט
מקור וסמך למנהג התחפושות; לבישת בגדי יום טוב בפורים; טבילה במקוה לפני פורים; חיוב לבישת בגדים מכבדים בתפלה;

בית הוראה יורו משפטיך

בראשות הרב הגאון גדעון בן משה שליט"א

תאריך 5 טבת תשפ"א

יקר סהדותא

הובאו לפני גליונות הספר "דורש טוב לעמו" סובב הולך על מגילת אסתר פירושים נפלאים ציציים ופרחים. ובסופו הביא גם כמה פסקי הלכות שאלות ותשובות בדיני הפורים. אשר כתב וערך איזן וחקר, אחד המיוחדים מבני החבורה בכללנו, כולל "יורו משפטיך" בתוככי עיר הקדש ירושלים תובב"א, מר ניהו הרה"ג ר' אפרים כחלון שליט"א. השוקד על דלתות תורתנו הקדושה, לילה כיום יאיר כחשיכה כאורה, ומשים לילות כימים, ברוב חשקו ועמלו בתורה. וכבר אתמחי גברא בספריו שו"ת אך טוב לישראל ג' חלקים, ובתלתא הוי חזקה. וכמעשהו בראשונים כן מעשהו בזה. ויפה עשה דגמר חיפוש מחיפוש לדפוק על דלתות רבותינו ראשונים ואחרונים ושו"ט בתר שיפולי גלימיהו דהקדמונים עד דסליקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא.

והנה גם ידעתיו כי יראתו קודמת לחכמתו וכל מגמתו לבקש האמת, ומבטל דעתו לפני דעת הגדולים, אשרי יולדתו תרב גדולתו.

יהי רצון שיוזכה לישב עוד באהלה של תורה ולהוציא לאור עוד מחידושיו אשר קבלה נשמתו בהר סיני, ויפוצו מעיינותיו חוצה מתוך הרחבה ויישוב הדעת אמן.

בברכת התורה

ובאהבה רבה

ע"ה גדעון בן משה שליט"א

ראש כולל ובית הוראה "יורו משפטיך"
ואב"ד לממונות ברבנות ירושלים ת"ו
מח"ס שו"ת יורו משפטיך

בס"ד יום חמשי ט"ו בשבט תשפ"א.
ראש השנה לאילנות.

ברכת אב

"זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו". ברוך שהחיינו וקיימנו והייגענו ליום הזה בו הניף בני יקיר לי הרב אפרים כחלון שליט"א שוב את ידו הקדושה והוציא ספר קדוש נוסף, ממה שקיבלה נשמתו בהר סיני ושמו:

"מגילת אסתר עם פרוש דורש טוב לעמו" - מהדורה שניה. שעוסק בהלכות פורים ופרוש על המגילה לפי הפשט והדרש.

הרב אפרים שליט"א התמחה בספריו הקודמים: שו"ת "אך טוב לישראל" - שלשה חלקים. "דורש טוב" - שלושה חלקים, מהדורה שניה של הספרים "דורש טוב". מהדורה ראשונה של "מגילת אסתר" עם פירוש "דורש טוב לעמו". והרבה קונטרסים. כל ספרי הרב אפרים עלו על שולחנם של מלכים - מאן מלכי? רבנו! והתקבלו בסבר פנים יפות וחלקם אף אזלו.

הרב אפרים לומד בכולל החשוב: "יורו משפטיך" של הרב גדעון בן משה שליט"א, ועוסק בקירוב בנים לאביהם שבשמים, ביחד עם הרב ירון ראובן שליט"א בארגון הקדוש: "בעזרת השם", שמשלב תורה עם חסד. בעיצומם של הימים האלה יוצא ארגון "בעזרת השם" במבצע קירוב מאין כמהו, שנקרא "מבצע האלף" - אלף אנשים ונשים חילוניים שקבלו עליהם לשמור שבת. אין לשער את השמחה והנחת רוח שהרב אפרים והרב ירון גורמים לבורא עולם, ומחזרים לו אלף מבניו ובנותיו בתשובה, כדי שייזכו לשמור את השבת הקדושה.

חז"ל אמרו: "כל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא". אם בהצלה גשמית כך, בהצלה רוחנית על אחת כמה וכמה! כי "גדול המחטאו יותר מההורגו", "וגדולה מידה טובה ממידת פורענות פי חמש מאות", אם בהצלת יהודי אחד כך, בהצלת אלף יהודים על אחת כמה וכמה! אין לשער את השכר הגדול שמובטח להם בעולם הזה ובעולם הבא. עליהם ועל הדומים להם, שעוסקים בקירוב בנים לאביהם שבשמים נאמר: "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה", מה הקדוש ברוך הוא גוזר ומקיים כך אתם גוזרים והקדוש ברוך הוא מקיים. זה בעולם הזה, בעולם הבא "עין לא ראתה זולתך".

ברצוני לברך את כלתי הרבנית שרה. "מנשים באהל תבורך", שנושאת על שכמה את כל הנטל של המשפחה ברוכת הילדים של בני, "כן ירבה וכן יפרוץ". ומאפשרת לבני הרב אפרים ללמד מתוך ישוב הדעת.

עם פירוש
דורש טוב לעמו

יהי רצון שתזכה ביחד עם בני לראות נחת רוח מכל יוצא חלציהם. הון ואושר בביתם וצדקתם עומדת לעד.

אשרי ואשרי אשתי הרבנית שולמית. שזכינו שבננו אפרים יצא מחלצינו, מקדש שם שמים ברבים, עוסק בתורה ובחסד, ומקרב את בניו של הקדוש ברוך-הוא לאביהם שבשמים, אשרינו בעולם הזה וטוב לנו בעולם הבא.

לסיום לא נותר לנו אלא לברך אותך "הבן יקיר לנו אפרים", יהי רצון שיפוצו כל מעיינותיך החוצה, ותזכה להוציא לאור את כל מה שקיבלה נשמתך מסיני, ויהיו כל יוצאי חלצייך כמוך.

"אילן אילן במה אברך אותך? יהי רצון שכל הנטיעות היוצאים ממך יהיו כמוך".

ההורים האוהבים!

הקדמה

הנה ממשמשים ובאים עלינו ימי הפורים. אשר בהם כלנו שומחים. משתה עושים ומגלה קוראים ומתנות לאבינונים נותנים ומשולחי מנות שולחים. וזאת אנו עושים זכר לכל הנסים שעשה עמנו האלקים.

וזאת עלינו לזכר, שבכל דור ודור מנסה החשך לגבר. ולסלק את האור. אך קול התור (התורה) מפץ האור ומסלק השחור. ואף בימינו אנו רבו אויבינו ושונאינו אשר חפצים להשמידנו, ולסלקנו מעל אדמתנו. ואנו בתחנה אל בוראנו, שמר עלינו והצילנו מכל מבקשי רעתנו.

ודוקא ביום זה שלפעמים טרודים אמרתי אלקטה באמרים, חדושים ופרפראות, על פי סדר המקראות, ונוסף גם הוא רמזים והלכות, ויהיו למאורות. ובין גברא לגברא ושאר חובות היום יכול כל אחד ואחד לעין וללמד, ולהוסיף משלו עוד.

וחפץ אני להודות, ראשית לאל ההודאות, על כל החסד אשר עשה עמי מאז ועד עתה, ששם חלקי מיושבי בית המדרש ובקרב חכמים גדולים. "מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי" (תהילים קטו, יב). וכאן עלי להודות ולברך להורי היקרים, הרב חיים והרבנית שולמית שיחיו, אשר מסייעים בהונם ובאונם ובכל אשר להם סיוע שיש בו ממש למען אוכל לשקד על התורה ועל התעודה מתוך שלווה, השקט ובטח. יתן להם ה' כהנה וכהנה, ושירדו נחת מכל יוצאי חלציהם ויזכו למחזי פני גואל ובנין אריאל.

ובכלל הברכה אברך למר חמי הרב חיים ולמרת חמותי הרבנית ענת שיחיו, שמסייעים בכם ואונם, כה יתן השם וכה יוסיף להם נחת רוח וכל טוב סלה.

ועוד אקבע ברכה של קימא לכבוד מו"ר הגאון הגדול ר' גדעון בן משה שליט"א ראש הכולל ובית ההוראה 'ורו משפטיך' אשר בצלו חמדתי ופריזו מתוק לחכי. יהי רצון שיזכה להרבות גבול בתלמידים בנחת ושלווה אמן בן יהי רצון.

וברכות שמים ממעל יחולו על ראש ידיד נפשי הרב ירון ראובן נרו יאיר ויזרח, יושב ראש ארגון "בעזרת השם" – העולמי, שמושב בפלורידה שבארצות הברית ומצודתו פרוסה על כל העולם, שזוכה ומזכה להגדיל תורה ולהאדירה, ותורה וחסד על לשונו, וגם הוצאת הספר הזה נטל על שכמו בלב ונפש חפצה, כה יתן ה' וכה יוסיף לו בריאות איתנה, הצלחה בכל מעשי ידיו, ויחד עמו אשתו הרבנית שתתיה ושאר בני משפחתו, שייגדלו לתורה, לחפה ולמצות ולמעשים טובים אמן.

עם פירוש
דורש טוב לעמו

ואַחַרְוֹנָה חֲכִיכָה אֲשֶׁתִּי הִיָּקְרָה, הִרְבֵּנִית שׁוֹרָה אֲשֶׁר לָקָחָה עַל עֲצָמָה כָּל עַל הַבַּיִת בְּמַסִּירוֹת
וְנֶאֱמָנוֹת, לְמַעַן אוֹכַל לְשַׁקֵּד עוֹד וְעוֹד עַל הַתּוֹרָה, וְגַם לְרִבּוֹת הַקְלָדֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה שֶׁיִּגְעָה וְטוֹרָחָה
בּוֹ. יְהִי רָצוֹן שְׁנִזְכָּה לְרֵאוֹת בִּיחָד נַחַת רוּחַ יְהוּדִית מְכַל יוֹצְאֵי חֲלָצֵינוּ לְאַרְךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְשִׂאִיפוֹתֵינוּ
וּבִקְשׁוֹתֵינוּ הַטּוֹבוֹת יִתְמַלְאוּ אָמֵן.

הָלֵא כֹה דְבָרֵי הַצַּבִּי אֶפְרַיִם כַּחֲלוֹן.
עֵרֵב רֹאשׁ חֹדֶשׁ שִׁבְטֵי הַתְּשֻׁבָּה

ברכות המגילה

לפני ברכות המגילה יאמר "לשם יחוד" זה המובא בספר לשון חכמים (חלק א' סימן לט):

לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, לפניך באלו כונו בכל הכונות הראויות
בדחילו ורחימו, ורחימו ודחילו, ליחדא

לכון במצוה זו:

ויחי רצון מלפניך

יהוה אלהינו ואלהי

אבותינו, שעל ידי

מצות קריאת המגילה

היום הזה שהוא יום

ארבעה עשר לחדש

אדר המשיך בגלוי

הארת מלכות דאבא

שהיא עמרת היסוד

דאבא ברחל עקרת

הבית. ותתקם בה

כל היום בלוי, ויתגלו

כל האורות הראויות

להתגלות היום הזה.

יהיו לרצון אמרי פי

והגיון לפי לפניך,

יהוה צורי וגאלי:

ויחי נעם אדני

אלהינו עלינו.

ומעשה ידינו כוננה

עלינו. ומעשה ידינו

כוננהו:

לפני קריאת המגילה מברך החזן בעמידה:

ברשות מורי ורבותי (שמים).

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך

העולם, אשר קדשנו במצותיו

וצונו על מקרא מגילה:

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך

העולם, שעשה נסים לאבותינו

בימים ההם בזמן הזה:

בליל פורים, כשקורא בפעם הראשונה, מברך

ברכת "שהחיינו", כון בברכת "שהחיינו" זו לפטר

סעודת פורים ומשלוח מנות (כה"ח סימן תרצ

ס"ק קה):

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך

העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו

לזמן הזה:

לא יפסיק בדבור עד לאחר הברכה שאחר

המגילה ואם השומע את המגילה עבר ודבר דברים

אחרים בעוד שהקורא ממשיך בקריאתו לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולקרות מאותו פסוק והלאה (חזו"ע

פורים עמ' פ).

מגילת אסתר

פרק א

(א) וַיְהִי בַיָּמִי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ
מֵהֵדּוּ וְעַד־כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה:
(ב) בַּיָּמִים הָהֵם בְּשִׁבְתּוֹ הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כֶּסֶּא מַלְכוּתוֹ
אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: (ג) בְּשָׁנָה שְׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֵּה
לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו חֵילוֹ פָּרֶס וּמְדֵי הַפָּרְתִּימִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת
לְפָנָיו: (ד) בַּהֲרֵאתוֹ אֶת־עֹשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֶת־יָקָר תַּפְאֲרַת
גְּדוּלַּתּוֹ יָמִים רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמֵאָת יוֹם: (ה) וּבְמָלוּאֹת הַיָּמִים
הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה לְמַגְדּוֹל
וְעַד־קֶטֶן מִשְׁתֵּה שִׁבְעַת יָמִים בַּחֲצֹר גִּגַּת בֵּיתָן הַמֶּלֶךְ: (ו) חֹרָן
כַּרְפָּס וּתְכֵלֶת אַחוּז בַּחֲבִל־בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל־גִּלְגִּילִי כֶסֶף וְעִמּוּדֵי
שֶׁשׁ מִטּוֹת זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בַּהֲטֹשׁשׁ וְדָר וְסַחֲרָת:
(ז) וְהַשְׁקוֹת בְּכָלִי זָהָב וְכָלִים מְכָלִים שׁוֹנִים וְיֵין מַלְכוּת רַב כִּיד
הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַשְׁתִּיָּה כֹדֶת אֵין אֲנָס כִּי־כֹן יִסֵּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל־רֶב
בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרָצוֹן אִישׁ־וְאִישׁ: (ט) גַּם וּשְׁתֵּי הַמֶּלֶכָּה עָשְׂתָה
מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: ס (י) בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לִב־הַמֶּלֶךְ בֵּינָן אֲמַר לְמַהּוֹמָן בְּזֹתָא חֲרִבוּנָא
בְּגִתָּא וְאַבְגָּתָא זֹתָר וְכַרְפָּס שִׁבְעַת הַסְרִיסִים הַמְשֻׁרְתִּים אֶת־
פָּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: (יא) לְהָבִיא אֶת־וְשֹׁתֵי הַמֶּלֶכָּה לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ

בַּכֶּתֶר מַלְכוּת לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת־יִפְיָה כִּי־טוֹבַת
מֵרָאָה הִיא: (יב) וַתִּמָּאֵן הַמֶּלֶכָה וַשְׁתִּי לָבֹא בַדְּבַר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ מְאֹד וַחֲמָתוֹ בָּעָרָה בּוֹ: (יג) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יִדְעִי הָעֵתִים כִּי־כֵן דְּבַר הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָל־יִדְעֵי
דָּת וְדִין: (יד) וְהַקִּרְב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא שֶׁתֵּל אֲדַמְתָּא תִרְשִׁישׁ מֶרֶס
מֶרֶסְנָא מְמוּכָן שִׁבְלַת שָׂרִי פָּרֶס וּמְדִי רֹאִי פָּנֵי הַמֶּלֶךְ הַיִּשְׁבִּים
רֹאשְׁנָה בַּמַּלְכוּת: (טו) כָּדָת מַה־לַּעֲשׂוֹת בַּמֶּלֶכָה וַשְׁתִּי עַל אֲשֶׁר
לֹא־עָשְׂתָה אֶת־מַאֲמַל הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ בְּיַד הַסָּרִיסִים: ס (טז)
וַיֹּאמֶר מְמוּכָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל־הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ
עֲוֹתָה וַשְׁתִּי הַמֶּלֶכָה כִּי עַל־כָּל־הַשָּׂרִים וְעַל־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר
בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ: (יז) כִּי־יֵצֵא דְבַר־הַמֶּלֶכָה עַל־
כָּל־הַנָּשִׁים לְהַבְזֹת בַּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן בְּאֶמְרָם הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ
אָמַר לְהַבִּיא אֶת־וַשְׁתִּי הַמֶּלֶכָה לִפְנֵינוּ וְלֹא־בָאָה: (יח) וְהַיּוֹם
הַזֶּה תֵּאֱמַרְנָה שְׂרוֹת פָּרֶס־וּמְדִי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמֶּלֶכָה
לְכָל שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּכְדֵי בִזְיוֹן וְקִצְף: (יט) אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא
דְּבַר־מַלְכוּת מִלִּפְנֵינוּ וַיִּכְתֹּב בְּדָתִי פָּרֶס־וּמְדִי וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר
לֹא־תָבֹא וַשְׁתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ
לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: (כ) וְנִשְׁמַע פֶּתַח הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
בְּכָל־מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן לְמַגְדּוֹל
וְעַד־קֶטֶן: (כא) וַיִּיטֹב הַדְּבָר בְּעִינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ
כַּדְּבָר מְמוּכָן: (כב) וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל־
מְדִינָה וּמְדִינָה כַּכְתָּבָה וְאֶל־עַם וְעַם כָּל־שׁוֹנֵי לְהִזּוֹת כָּל־אִישׁ
שָׂרָר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כָּל־שׁוֹן עִמּוֹ: פ

פרק ב

(א) אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּשָׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ
אֶחָשֵׁרוּשׁ זָכַר אֶת־וְשֵׁתִי וְאֵת אֲשֶׁר־עָשָׂתָה
וְאֵת אֲשֶׁר־נִגְזַר עָלָיָהּ: (ב) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתִיו יִבְקְשׁוּ
לַמֶּלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מֵרָאֵה: (ג) וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים
בְּכָל־מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־נַעֲרֹה־בְּתוּלָה טוֹבַת מֵרָאֵה
אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבֵּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים אֶל־יַד הַגָּא סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר
הַנָּשִׁים וְנִתָּן תַּמְרוּקִיָּהֶן: (ד) וְהַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תֵּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשֵׁתִי וַיֵּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ס (ה)
אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבֵּירָה וּשְׁמוֹ מֵרְדֳּכִי בֶן יָאִיר בֶּן־שִׁמְעִי
בֶּן־קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: (ו) אֲשֶׁר הִגָּלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגָּלָה אֲשֶׁר
הִגָּלְתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגָּלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ
בָּבֶל: (ז) וַיְהִי אֲמֵן אֶת־הַדָּפָה הִיא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדּוּ כִּי אֵין לָהּ אָב
וְאִם וְהַנַּעֲרָה יִפְתַּח־תֹּאֵל וְטוֹבַת מֵרָאֵה וּבָמוֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחָהּ
מֵרְדֳּכִי לֹו לְבַת: (ח) וַיְהִי בְּהַשְׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ וּבְהַקְבֵּץ
נַעֲרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוֹשֵׁן הַבֵּירָה אֶל־יַד הַגִּי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־
בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַגִּי שֹׁמֵר הַנָּשִׁים: (ט) וַתֵּיטֵב הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו
וַתִּשָּׂא חֶסֶד לִפְנָיו וַיְבַהֵל אֶת־תַּמְרוּקִיָּהּ וְאֶת־מְנוּחָתָהּ לָתֵת לָהּ
וְאֵת שִׁבְעַת הַנַּעֲרוֹת הָרֵאשִׁיּוֹת לָתֵת־לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶנָּה וְאֶת־
נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים: (י) לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת־עַמָּהּ וְאֶת־
מוֹלַדְתָּהּ כִּי מֵרְדֳּכִי צִוָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: (יא) וּבְכָל־יוֹם וַיּוֹם
מֵרְדֳּכִי מִתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר בֵּית־הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת־שְׁלוֹם אֶסְתֵּר
וּמִה־יַּעֲשֶׂה בָּהּ: (יב) וּבְהִגִּיעַ תּוֹר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבֹאֵא אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֶחָשֵׁרוּשׁ מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כַּדָּת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי בֵן

מגילת אסתר

פרק ב

וַיִּמְלְאוּ יָמֵי מְרוֹקִיָּהֵן שְׁשֶׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֶּר וְשֵׁשֶׁה חֳדָשִׁים
 בְּבִשְׁמִים וּבִתְמָרוֹקֵי הַנָּשִׁים: (יג) וּבָזָה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ
 אֶת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ לָבוֹא עִמָּה מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית
 הַמֶּלֶךְ: (יד) בָּעֶרְבֹה הָיָא בָּאָה וּבִבְקָר הָיָא שָׁבָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים
 שְׁנֵי אֶל־יָד שְׁעִשְׁגֹּז סָרִיס הַמֶּלֶךְ שִׁמְרַת הַפִּילֻגְשִׁים לֹא־תָבוֹא עוֹד
 אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חֲפִיץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: (טו) וּבַהֲגִיעַ
 תְּרַאֲסֶתֶר בֵּת־אֲבִיתָיִל דָּד מְרֻדְכֵי אֲשֶׁר לָקַח־לָו לְבַת לָבוֹא אֶל־
 הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דְּבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס־הַמֶּלֶךְ
 שִׁמְרַת הַנָּשִׁים וְתִהְיֶי אֶסְתֵּר נִשְׂאֶת חֹן בְּעֵינֵי כָל־רָאִיָּה: (טז) וַתִּלְקַח
 אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ אֶל־בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי
 הוּא־חֹדֶשׁ טֵבֶת בְּשַׁנַּת־שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ: (יז) וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת־
 אֶסְתֵּר מִכָּל־הַנָּשִׁים וַתִּשְׂאֶתֶחַן וַחֲסֹד לְפָנָיו מִכָּל־הַבְּתוּלוֹת וַיִּשֶׂם
 כֶּתֶר־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיְמַלִּכָהּ תַּחַת וְשִׁתִּי: (יח) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ
 מִשְׁתֶּה גָדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו אֶת מִשְׁתֶּה אֶסְתֵּר וְהַנְּחָה
 לַמְּדִינוֹת עֲשֵׂה וַיִּתֵּן מִשְׂאֵת כִּיד הַמֶּלֶךְ: (יט) וּבַהֲקִבֵּץ בְּתוּלוֹת
 שְׁנִית וּמְרֻדְכֵי יָשָׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ: (כ) אֵין אֶסְתֵּר מַגִּידַת מוֹלֶדֶתָהּ
 וְאֶת־עִמָּה כְּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מְרֻדְכֵי וְאֶת־מֵאֲמַר מְרֻדְכֵי אֶסְתֵּר
 עֲשֵׂה כְּאֲשֶׁר הִיתָה בְּאִמְנָה אִתּוֹ: ס (כא) בְּיָמִים הָהֵם וּמְרֻדְכֵי
 יָשָׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קֶצֶף בְּגָתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי
 הַסֹּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ: (כב) וַיִּזְדַּע הַדְּבָר
 לְמְרֻדְכֵי וַיִּגֵּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְמֶלֶךְ בְּשֵׁם מְרֻדְכֵי:
 (כג) וַיִּבְקֶשׁ הַדְּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי

הַיָּמִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ: פ

פרק ג

(א) אַחֲרָיִם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ
אֶת־הַמֶּן בֶּן־הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי וַיִּנְשְׂאֵהוּ וַיֵּשֶׁם אֶת־
בְּסָאוֹ מֵעַל כָּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוֹ: (ב) וְכָל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־
בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ פָּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהַמֶּן כִּי־כֵן צִוָּה־לוֹ הַמֶּלֶךְ
וּמֶרְדֵּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: (ג) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־
בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמֶרְדֵּכִי מִדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: (ד) וַיְהִי
בְּאָמְרָם אֵלָיו יוֹם וָיוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיִּגִּדּוּ לְהַמֶּן לְרֹאוֹת
הַיַּעֲמָדוֹ דְּבָרֵי מֶרְדֵּכִי כִי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי: (ה) וַיֵּרָא
הַמֶּן כִּי־אֵין מֶרְדֵּכִי פָּרַע וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמְלֹא הַמֶּן חֲמָה: (ו) וַיִּבֹז
בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמֶרְדֵּכִי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ אֶת־עַם מֶרְדֵּכִי וַיִּבְקֹשׁ
הַמֶּן לְהַשְׁמִיד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְלָכוֹת אַחֲשֵׁרוֹשׁ עִם
מֶרְדֵּכִי: (ז) בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חֲדָשׁ נִסָּן בְּשָׁנָה שְׁתִּיתִּים עָשְׂרָה
לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַפִּיל פּוֹרִי הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הַמֶּן מִיּוֹם לַיּוֹם
וּמִחֲדָשׁ לְחֲדָשׁ שְׁנִים־עָשָׂר הוּא־חֲדָשׁ אָדָר: ס (ח) וַיֹּאמֶר הַמֶּן
לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ יִשְׁנֵנו עִם־אֶחָד מִפְּזֹר וּמִפָּרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל
מְדִינֹת מְלָכוֹתָּךְ וְדַתִּיָּהֶם שְׁנוֹת מְכַל־עַם וְאֶת־דַּתִּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם
עֹשִׂים וְלִמְלָךְ אֵין־שׁוּה לְהַנִּיחָם: (ט) אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב
לְאַבְדָּם וְעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֶּכֶר־כֶּסֶף אֲשֶׁקּוֹל עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה
לְהָבִיא אֶל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ: (י) וַיִּסֶּר הַמֶּלֶךְ אֶת־טִבְעָתוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ
לְהַמֶּן בֶּן־הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צָרַר הַיְּהוּדִים: (יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַמֶּן
הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ: (יב) וַיִּקְרָאוּ סִפְרֵי
הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל־אֲשֶׁר־
צִוָּה הַמֶּן אֶל אַחֲשֵׁר־פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפָּחוֹת אֲשֶׁר עַל־מְדִינָה

מגילת
אסתר

פרק ד

וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשְׁוֹנוֹ
 בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרֶשׁ נִכְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ: (יג) וְנִשְׁלֹחַ
 סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרַג וּלְאַבֵּד
 אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים מִנְעֹר וְעַד־זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשָׁלוֹשָׁה
 עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר וְשָׁלַלְם לְבוֹז: (יד) פֶּתִישָׁן
 הִכְתָּב לְהַנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גָלוּי לְכָל־הָעַמִּים לְהִזּוֹת
 עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה: (טו) הָרָצִים יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְהָדָת
 נִתְּנָה בְּשׁוֹשֶׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יֵשְׁבוּ לַשָּׁתוֹת וְהָעִיר שׁוֹשֶׁן
 נְבוֹכָה: פ

פרק ד

(א) וּמֶרְדֳּכִי יָדַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה וַיִּקְרַע
 מֶרְדֳּכִי אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שָׂק וְאַפֵּר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ
 הָעִיר וַיִּזְעַק וְזָעָקָה גְדֻלָּה וּמְרָה: (ב) וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין
 לָבוֹא אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ שָׂק: (ג) וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם
 אֲשֶׁר דִּבְרֵי־הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ מִגֵּיעַ אֲבָל גָּדוֹל לַיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי וּמִסְפָּד
 שָׂק וְאַפֵּר יֵצֵעַ לָרַבִּים: (ד) וּתְבוּאִינָה וְתְבוּאָנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסָיָהּ
 וַיִּגִּדּוּ לָהּ וַתִּתְחַלֵּחַל הַמַּלְכָּה מֵאֵד וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת־
 מֶרְדֳּכִי וּלְהַסִּיר שָׂקוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל: (ה) וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לְהִתְדָּוֶה
 מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לִפְנֵיהָ וַתִּצְוֶהוּ עַל־מֶרְדֳּכִי לְדַעַת מַה־
 זֶה וְעַל־מַה־זֶּה: (ו) וַיֵּצֵא הֵתָד אֶל־מֶרְדֳּכִי אֶל־רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר
 לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ: (ז) וַיַּגְדִּלוּ מֶרְדֳּכִי אֶת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת
 פֶּרֶשֶׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הֶמֶן לְשָׂקוֹל עַל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בִּיהוּדִים
 לְאַבְדָּם: (ח) וְאֶת־פֶּתִישָׁן כְּתִב־הָדָת אֲשֶׁר־נָתַן בְּשׁוֹשֶׁן לְהַשְׁמִידם

נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת אֶת־אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל־
הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן־לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל־עַמָּהּ: (ט) וַיָּבֹא הַתֵּדָה וַיִּגֵּד
לְאֶסְתֵּר אֶת דְּבָרֵי מֶרְדֳּכָי: (י) וּתְאֵמַר אֶסְתֵּר לְהַתֵּדָה וּתְצַוֶּהוּ אֶל־
מֶרְדֳּכָי: (יא) כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם־מַדִּינֹת הַמֶּלֶךְ יוֹדְעִים אֲשֶׁר כָּל־
אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹא־אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַחֹצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא־
יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהִמָּית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט־לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת־שַׂרְבִּיט
הַזֶּהב וַחֲיָה וְאִנִּי לֹא נִקְרָאתִי לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם:
(יב) וַיִּגִּדוּ לְמֶרְדֳּכָי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר: פ (יג) וַיֹּאמֶר מֶרְדֳּכָי לְהָשִׁיב
אֶל־אֶסְתֵּר אֶל־תְּדַמִּי בְּנִפְשֶׁךָ לְהַמְלִיט בֵּית־הַמֶּלֶךְ מִכָּל־הַיְּהוּדִים:
(יד) כִּי אִם־הִחָרַשׁ תַּחֲרִישִׁי בְּעַת הַזֹּאת רִיחַ וְהַצֵּלָה יַעֲמֹד לַיהוּדִים
מִמָּקוֹם אַחֵר וְאַתָּה וּבֵית־אָבִיךָ תֵּאבְדוּ וְמִי יוֹדֵעַ אִם־לִיעַת כְּזֹאת
הִגַּעְתָּ לְמַלְכוּת: (טו) וּתְאֵמַר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל־מֶרְדֳּכָי: (טז) לֵךְ
כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשָׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֶל־תֹּאכְלוּ
וְאֶל־תִּשְׁתּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם־אֲנִי וְנִעַרְתִּי אֲצוּם כֵּן וּבִכֹּן
אָבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כָדַת וְכֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי: (יז) וַיַּעֲבֹר
מֶרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר: ס

פרק ה (א) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּתְלַבֵּשׁ אֶסְתֵּר מַלְכוּת
וּתַעֲמֹד בַּחֲצַר בֵּית־הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית גִּבַּח בֵּית
הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת גִּבַּח פֶּתַח
הַבַּיִת: (ב) וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת בַּחֲצַר
נִשְׁאַה חֵן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת־שַׂרְבִּיט הַזֶּהב אֲשֶׁר
בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשַּׂרְבִּיט: ס (ג) וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ

מֵה־לֵּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמֵה־בִּקְשָׁתָהּ עַד־חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּגְתֶּן לָהּ: (ד) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אֶם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן הַיּוֹם אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לוֹ: (ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהֲרוּ אֶת־הַמֶּן לַעֲשׂוֹת אֶת־דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: (ו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתָּה הַזֶּה מִה־שְּׂאֵלְתָהּ וַיִּגְתֶּן לָהּ וּמֵה־בִּקְשָׁתָהּ עַד־חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: (ז) וַתֵּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִי וּבִקְשָׁתִי: (ח) אֶם־מִצָּאתִי חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב לָתֵת אֶת־שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת־בִּקְשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָּהֶם וּמִיָּמָר אֶעֱשֶׂה כְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ: (ט) וַיֵּצֵא הַמֶּן בַּיּוֹם הַהוּא שְׂמֵחַ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הַמֶּן אֶת־מִרְדֳּכָי בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא־קָם וְלֹא־זָע מִמֶּנּוּ וַיִּמָּלֵא הַמֶּן עַל־מִרְדֳּכָי חֲמָה: (י) וַיִּתְּאֶפֶק הַמֶּן וַיָּבוֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּבְּא אֶת־אֶהָבִיו וְאֶת־זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ: (יא) וַיִּסְפֹּר לָהֶם הַמֶּן אֶת־כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בָּגָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר נִשְׂאוֹ עַל־הַשָּׂרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּן אֵף לֹא־הִבִּיֵּאָה אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה כִּי אֶם־אוֹתִי וְגַם־לְמַחֲרִי אֲנִי קָרוֹא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ: (יג) וְכָל־זֶה אֵינְנוּ שׁוֹהֵ לִי בְּכָל־עֵת אֲשֶׁר אֲנִי רֹאֶה אֶת־מִרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי יוֹשֵׁב בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ: (יד) וַתֹּאמֶר לוֹ זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ וְכָל־אֶהָבִיו יַעֲשׂוּ־עִץ גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבִבְקָרִי אֶמָּר לְמֶלֶךְ וַיִּתְּלוּ אֶת־מִרְדֳּכָי עָלָיו וּבֹא־עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתָּה שְׂמֵחַ וַיִּיטֵב הַדְּבַר לְפָנֵי הַמֶּן וַיַּעַשׂ הַעֵץ: פ

(א) בְּלִילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא אֶת־סֹפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִיו נִקְרָאִים

לפני המלך: (ב) וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על-בגתנא ות'רש
שני סריסי המלך משמרי הסף אשר בקשו לשלח יד במלך
אחשוורוש: (ג) ויאמר המלך מה-נעשה יקר וגדולה למרדכי על-
זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא-נעשה עמו דבר: (ד) ויאמר
המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית-המלך החיצונה לאמר למלך
לתלות את-מרדכי על-העץ אשר-הכין לו: (ה) ויאמרו נערי המלך
אליו הנה המן עמד בחצר ויאמר המלך יבוא: (ו) ויבוא המן ויאמר
לו המלך מה-לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המן
בלבו למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני: (ז) ויאמר המן
אל-המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו: (ח) יביאו לבוש מלכות
אשר לבש-בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן בחר
מלכות בראשו: (ט) ונתון הלבוש והסוס על-יד-איש משרי המלך
הפרתמים והלבישו את-האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרכיבהו
על-הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו בכה יעשה לאיש אשר
המלך חפץ ביקרו: (י) ויאמר המלך להמן מחר קח את-הלבוש
ואת-הסוס באשר דברת ועשה-כן למרדכי היהודי היושב בשער
המלך אל-תפל דבר מכל אשר דברת: (יא) ויקח המן את-הלבוש
ואת-הסוס וילבש את-מרדכי וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו
בכה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו: (יב) וישב מרדכי אל-
שער המלך והמן נדחף אל-ביתו אבל וחרפוי ראש: (יג) ויספר
המן לזרש אשתו ולכל-אהביו את כל-אשר קרהו ויאמרו לו
חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלית לנפל
לפניו לא-תוכל לו כי-נפול תפול לפניו: (יד) עודם מדברים עמו

וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיְבַהֲלוּ לְהַבִּיאַ אֶת־הַמֶּן אֶל־הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר־
עָשְׂתָה אֶסְתֵּר:

פרק ז

(א) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן לִשְׁתּוֹת עִם־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה:
(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בַּמִּשְׁתָּה
הַזֶּה מִה־שְּׂאֵלָתְךָ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתַנְתֵּן לִי וּמִה־בִקְשָׁתְךָ עַד־חֲצִי
הַמַּלְכוֹת וְתַעֲשֵׂ: (ג) וְתַעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם־מִצְאָתִי
חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְאִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב תִּנָּתֶן־לִי נַפְשִׁי בְּשֵׂאֲלָתִי
וְעַמִּי בְּבִקְשָׁתִי: (ד) כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהַרְגוֹ וּלְאַבֵּד
וְאֵלּוּ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת נִמְכַּרְנוּ הַחַרְשִׁתִּי כִּי אֵין הַצֵּר שׁוּה בְּנֹזֶק
הַמֶּלֶךְ: ס (ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ וַיֹּאמֶר לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה
מִי הוּא זֶה וְאֵי־זֶה הוּא אֲשֶׁר־מְלֹאז לְבֹ לַעֲשׂוֹת כֵּן: (ו) וַתֹּאמֶר
אֶסְתֵּר אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הֵמֶן הָרַע הַזֶּה וְהַמֶּן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ
וְהַמַּלְכָּה: (ז) וְהַמֶּלֶךְ קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתָּה הַזֶּה אֶל־גִּנַּת הַבֵּיתָן
וְהַמֶּן עָמַד לְבִקֵּשׁ עַל־נַפְשׁוֹ מֵאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי־כָלְתָהּ
אֵלָיו הָרַעָה מֵאֵת הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַמֶּלֶךְ שָׁב מִגִּנַּת הַבֵּיתָן אֶל־בֵּית
מִשְׁתָּה הַזֶּה וְהַמֶּן נָפַל עַל־הַמָּטָה אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ הִגֵּם לִכְבוֹשׁ אֶת־הַמַּלְכָּה עַמִּי בַּבַּיִת הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי
הַמֶּלֶךְ וּפְנֵי הַמֶּן חָפוּ: ס (ט) וַיֹּאמֶר חֲרִבּוֹנָה אֶחָד מִן־הַסָּרִיסִים
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה־הֵעֵץ אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּן לְמַרְדֵּכִי אֲשֶׁר דָּבַר־
טוֹב עַל־הַמֶּלֶךְ עָמַד בַּבַּיִת הַמֶּן גְּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
תָּלְהוּ עָלָיו: (י) וַיִּתְּלוּ אֶת־הַמֶּן עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הָכִין לְמַרְדֵּכִי וְחִמַּת

הַמֶּלֶךְ שָׂכְכָה: פ

פרק ח

(א) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר
הַמִּלְכָּה אֶת־בֵּית הָמֶן צָרַר הַיְּהוּדִים
וּמַרְדֵּכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־הִגִּידָה אֶסְתֵּר מָה הוּא־לָהּ: (ב) וַיִּסֶּר
הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמֶן וַיִּתְּנָה לְמַרְדֵּכִי וַתִּשֶׂם
אֶסְתֵּר אֶת־מַרְדֵּכִי עַל־בֵּית הָמֶן: פ (ג) וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּתְחַנֵּן־לּוֹ לְהַעֲבִיר אֶת־רַעַת הָמֶן
הָאֲגָגִי וְאֵת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־הַיְּהוּדִים: (ד) וַיּוֹשֶׁט הַמֶּלֶךְ
לְאַסְתֵּר אֵת שַׁרְבֵט הַזָּהָב וַתִּקֶּם אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:
(ה) וַתֹּאמֶר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאִם־מֵצְאָתִי חַן לִפְנָיו וְכָשֶׁר הַדָּבָר
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהָשִׁיב אֶת־הַסְּפָרִים מִחֻשְׁבֵּת
הָמֶן בֶּן־הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְדֹּל אֶת־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־
מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: (ו) כִּי אֵיכָכָה אוֹכֵל וְרֹאֲתִי בָרָעָה אֲשֶׁר־יִמָּצֵא
אֶת־עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכֵל וְרֹאֲתִי בְּאַבְדֹּן מוֹלֶדֶתִּי: ס (ז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
אֶחָשׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמִּלְכָּה וּלְמַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית־הָמֶן נִתְּתִי
לְאַסְתֵּר וְאֵתוֹ תָּלוּ עַל־הָעֵץ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יְדוֹ בַּיְּהוּדִים:
(ח) וְאַתֶּם כֹּתְבוּ עַל־הַיְּהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וַחֲתֹמוּ
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתַב אֲשֶׁר־נִכְתַּב בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנִחְתּוּם בְּטַבַּעַת
הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: (ט) וַיִּקְרְאוּ סְפָר־הַמֶּלֶךְ בַּעַת־הָהִיא בַּחֹדֶשׁ
הַשְּׁלִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ סִיוָן בְּשָׁלוּשָׁה וָעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתַּב כָּכָל־אֲשֶׁר־
צִוָּה מַרְדֵּכִי אֶל־הַיְּהוּדִים וְאֵל הָאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים־וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי
הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהֵדוּ וְעַד־כוּשׁ שִׁבְעַת וָעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה
מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָּבָהּ וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנָה וְאֶל־הַיְּהוּדִים כִּכְתָּבָם
וְכָל־שָׁנָם: (י) וַיִּכְתַּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֶחָשׁוּרֹשׁ וַיַּחֲתֵם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ

מגילת
אסתר

ט זכר

וַיִּשְׁלַח סַפְרִים בְּיַד הָרָצִים בַּסּוּסִים רַכְבֵּי הָרָכָשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרָנִים
 בְּנֵי הָרַמְכִּים: (יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים | אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וָעִיר
 לְהַקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־חַיִּל
 עִם וּמְדִינָה הַצָּרִים אִתָּם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז: (יב) בַּיּוֹם אַחָד
 בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שְׁנִים־עָשָׂר
 הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר: (יג) פָּתְשָׁגָן הַכָּתָב לְהַנְתֵּן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה
 גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלַהֲיֹת הַיהוּדִים הַיהוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה
 לְהִנָּקֵם מֵאִיְבֵיהֶם: (יד) הָרָצִים רַכְבֵּי הָרָכָשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרָנִים יֵצְאוּ
 מִבְּהָלִים וּדְחוּפִים בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֹׁן הַבִּירָה: פ
 (טו) וּמֵרִדְכִי יֵצֵא | מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלָבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וַעֲטָרֹת
 זָהָב גְּדוּלָּה וְתַכְרִיד בּוֹץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשֹׁן צָהָלָה וְשִׂמְחָה:
 (טז) לַיהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשִׁשָּׁן וִיקָר: (יז) וּבְכָל־מְדִינָה
 וּמְדִינָה וּבְכָל־עִיר וָעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דִּבְרֵי־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מֵגִיעַ שִׂמְחָה
 וְשִׁשׁוֹן לַיהוּדִים מִשְׁתָּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מַעֲמֵי הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים
 כִּי־נִפְּל פָּחַד־הַיהוּדִים עָלֵיהֶם:

פרק ט (א) וּבְשָׁנִים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר בְּשָׁלוּשָׁה
 עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ
 לְהַעֲשׂוֹת בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אִיְבֵי הַיהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפְּזוּ
 הוּא אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיהוּדִים הֵמָּה בְּשִׂנְאֵיהֶם: (ב) נִקְהָלוּ הַיהוּדִים
 בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ לְשַׁלַּח יָד בַּמִּבְקָשִׁי
 רָעָתָם וְאִישׁ לֹא־עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי־נִפְּל פָּחַדָם עַל־כָּל־הָעַמִּים: (ג)
 וְכָל־שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהָאֲחֻשְׁדֹּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת וְעָשִׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר

לְמַלְךְ מְנַשְׂאִים אֶת־הַיְּהוּדִים כִּי־נָפַל פָּחַד־מֶרְדֵּכִי עֲלֵיהֶם: (ד) כִּי־גָדוֹל מֶרְדֵּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשִׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל־הַמְּדִינֹת כִּי־הָאִישׁ מֶרְדֵּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל: פ (ה) וַיָּכּוּ הַיְּהוּדִים בְּכָל־אִיְבֵיהֶם מִכַּת־חֶרֶב וְהָרָג וְאֲבָדוֹן וַיַּעֲשׂוּ בְשֵׁנָאִיהֶם כְּרָצוֹנָם: (ו) וּבְשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאֲבָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ: (ז) וְאֵת | פֶּרְשֵׁנֶדְתָּא וְאֵת | דִּלְפֹּון וְאֵת | אֶסְפֶּתָּא: (ח) וְאֵת | פּוֹרְתָא וְאֵת | אֲדִלְיָא וְאֵת | אָרִידְתָּא: (ט) וְאֵת | פֶּרְמִשְׁתָּא וְאֵת | אָרִיסִי וְאֵת | אָרְדִי וְאֵת | וַיִּזְתָּא: (י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן בֶּן־הַמֶּדְתָּא צָרַר הַיְּהוּדִים הָרְגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (יא) בַּיּוֹם הַהוּא בָּא מִסְפָּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ס (יב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאֲבָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן בְּשָׂאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ מָה עָשׂוּ וּמָה־ שְׂאֵלְתְּךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמָה־בִּקְשָׁתְּךָ עוֹד וַתַּעֲשׂ: (יג) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אֶם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֶן גַּם־מָחָר לַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן יִתְּלוּ עַל־הָעֵץ: (יד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֹּן וַתִּנָּתֶן דָּת בְּשׁוֹשַׁן וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן תָּלוּ: (טו) וַיִּקְהָלוּ הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשַׁן גַּם בַּיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהֲרֹגוּ בְּשׁוֹשַׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (טז) וּשְׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּמְדִינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ וַעֲמַד עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיְבֵיהֶם וְהָרָג בְּשֵׁנָאִיהֶם חֲמִשָּׁה וּשְׁבַעִים אָלֶף וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (יז) בַּיּוֹם־שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֶׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וּשְׁמֻחָה: (יח) וַהֲיִהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשַׁן נִקְהָלוּ בְּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֶׂה אֹתוֹ יוֹם

מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה: (יט) עַל־כֵּן הִיהוּדִים הַפְּרוּזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי
הַפְּרוּזוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר שִׁמְחָה וּמִשְׁתָּה
וְיוֹם טוֹב וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ: פ (כ) וַיִּכְתֹּב מָרְדֳּכָי אֶת־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת
הַמֶּלֶךְ אַחֲשֹׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהָרְחוֹקִים: (כא) לְקִים עֲלֵיהֶם לַהֲיוֹת
עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ
בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה: (כב) כַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאֹיְבֵיהֶם
וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת
לְאֹבִיוֹנִים: (כג) וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־
כָּתַב מָרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם: (כד) כִּי הָמוֹן בֶּן־הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צִרַר כָּל־
הַיְּהוּדִים חָשֵׁב עַל־הַיְּהוּדִים לְאַבְדֵם וְהַפִּיל פּוֹל הוּא הַגּוֹזֵל לְהִמָּס
וּלְאַבְדֵם: (כה) וּבָבֶאֱהָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַם־הַסֵּפֶר יָשׁוּב מִחֲשַׁבְתּוֹ
הָרַעָה אֲשֶׁר־חָשֵׁב עַל־הַיְּהוּדִים עַל־רָאשׁוֹ וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת־בָּגְדָיו עַל־
הָעֵץ: (כו) עַל־כֵּן קָרָאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים עַל־שֵׁם הַפּוֹר עַל־כֵּן
עַל־כָּל־דְּבָרֵי הָאֲגָרָת הַזֹּאת וּמֵה־רָאוּ עַל־כִּכָּה וּמֵה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם:
(כז) קִיָּמוּ וּקְבִלוּ הַיְּהוּדִים | עֲלֵיהֶם | וְעַל־זֶרַעַם וְעַל כָּל־הַנְּלוּיִם
עֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲבֹר לַהֲיוֹת עָשִׂים אֶת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם
וּכְזִמְגָם בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה: (כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל־
דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וְיָמֵי הַפּוּרִים
הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכְרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרַעַם: ס (כט)
וְתִכְתֹּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בֵּת־אֲבִיתָהּ וּמָרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי אֶת־כָּל־תִּקְוָה
לְקִים אֶת אֲגַרְת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: (ל) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־

כָּל־הַיְּהוּדִים אֶל־שֹׁבַע וְעֹשְׁרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְלָכוֹת אַחֲשֻׁרוּשׁ
דִּבְרֵי שָׁלוֹם וְאַמֶּת: (לא) לְקַיֵּם אֶת־יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם
כַּאֲשֶׁר קִיָּם עֲלֵיהֶם מֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיָּמוּ
עַל־נַפְשָׁם וְעַל־זֶרַעַם דִּבְרֵי הַצְמֹת וְזַעֲקָתָם: (לב) וּמֵאֲמַר אֶסְתֵּר
קַיֵּם דִּבְרֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר: פ

פרק י (א) וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ מִסַּעַר־הָאֶרֶץ
וְאֵין הֵימָּה: (ב) וְכָל־מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרָשָׁת
גְּדֻלַּת מֶרְדֵּכִי אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ הִלּוּאָהֶם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי מְדֵי וּפָרָס: (ג) כִּי מֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי מִשְׁנָה לְמֶלֶךְ
אַחֲשֻׁרוּשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לָרֹב אַחֲיוֹ דָּרָשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדָבָר
שָׁלוֹם לְכָל־זֶרַעוֹ:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל הָרֹב אֶת רִיבֵנוּ, וְהַדֵּן אֶת דֵּינֵנוּ,
וְהַנּוֹקֵם אֶת נַקְמָתֵנוּ, וְהַמְשַׁלֵּם גְּמוּלָה לְכָל אוֹיְבֵי נַפְשֵׁנוּ, וְהַנּוֹפֵרֵעַ לָנוּ מִצָּרֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַנּוֹפֵרֵעַ לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל מְכֹל צָרֵיהֶם, הָאֵל הַמּוֹשִׁיעַ.

בְּרוּךְ מֶרְדֵּכִי	אֲדוֹר הַמֶּן
בְּרוּכָה אֶסְתֵּר	אֲדוּרָה זָרָשׁ
בְּרוּכִים כָּל יִשְׂרָאֵל	אֲדוּרִים כָּל הָרָשָׁעִים

וְגַם חֲרֻבָּנָה זְכוּר לְטוֹב.

מגילת אסתר

עם
פירוש

דורש טוב לעמו

מְגִילַת אֶסְתֵּר

עם פירוש

דִּרְשׁ טוֹב לְעַמּוֹ

פרק א (א) וַיְהִי בַיּוֹם אַחֲשֵׁרוֹשׁ^(א) הוּא אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ

דורש טוב לעמו

ובספר קדשת לוי (קדושות לפורים קדושה רביעית) כתב, דהשעם שזכה לזה המן משום שהרג את ושתי. וכן מה שזכה אחשורוש שבנו יבנה לבית המקדש משום שהרג את המן.

ואשר יראה בזה בס"ד, על פי דברי הרב אור המאיר דלעיל, דהנה אף המן היתה לו זכות גדולה דהא מחמת גזרתו הקשה על עם ה' שבו בני ישראל לאביהם שבשמים והקריבם לקב"ה במאד מאד. עד שאמרו חז"ל בשבת (דף פח ע"א), שקבלו ישראל את התורה מאהבה וכל זה בזכות אותו רשע המן האגגי. ואפשר דזו הזכות שעמדה לו שמבני בניו למדו תורה בבני ברק. ודו"ק.

והנה בהאי מימרא דאמרו חז"ל בגטין (שם), דמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. כבר התקשו המפרשים כיצד היה שיך שיתגירו הא אין מקבלים גרים מעמלק? ובהגהות וחדושים בשלהי גטין, כתב מהרש"ם וזה לשונו עין עיון יעקב סנהדרין מהא דמכילתא (ס"פ בשלח), דאין מקבלים גרים מעמלק. ועין בספר ברית משה על הסמ"ג מצוה לא תעשה קטו וכו' עד כאן לשונו. והשתא אין הספר תחת ידי.

א. ויהי בימי אחשורוש. הנה בספר אור המאיר (ביאור על מגילת אסתר), הקשה למה תלה הכתוב את זמן הגס בימי אחשורוש ולא אמר בימי מרדכי ואסתר הצדיקים?

וכתב לתרץ, דפעמים עם ישראל שוכחים מהקב"ה ומתרחקים ממנו, ואז משפיע על אמות העולם לקרב את ישראל לאביהם שבשמים. וכן היה אצל אחשורוש שנמצא שנתגלה ונתפרסם אלהותו יתברך באמצעות אחשורוש. ולכן תולה הימים באחשורוש אשר באמצעות ימי מלכותו שמלך מהדו ועד כוש נתגלה ונתפרסם אלהותו יתברך עד כאן. והנה אם יתבונן האדם בזה יראה גדל הדבר אשר אחשורוש זכה לו שמגילת אסתר שהיא בכלל כ"ד ספרי הקדש תתחיל ותפתח בשמו. וזאת, מפני שנגרם באמצעותו פרסום שמו של הקב"ה, ואין הקב"ה מקפח שכר כל בריאה.

ומעודי נתקשיתי במה שאמרו חז"ל בגטין (דף נו ע"ב), דמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק עין שם. דמה זכה המן הרשע צויר כל היהודים לזכות כל כך גדולה, שבני בניו לא רק שיתגירו ויהיו יהודים כשרים אלא אף ילמדו תורת אלקים חיים? ונשגב הדבר מדעת אנוש!

דורש טוב לעמו

והנה הדבר עדין יפלא, דכיצד שיהיה שיך שיצאו מבני בניו של המן הרשע יהודים שילמדו ויעסקו בתורת ה' צבאות, הרי היה הוא וגופו מכח הטמאה? ואשר יראה בזה דבכל כח של טמאה יש ניצוצות הקדשה שמהן היא יונקת. ומבלעדיהן אין לה כח כלל. וכיסוד אמרם ז"ל בשבת (דף קר ע"א), דשקר לא קאי [פרוש: שהשקר לא עומד]. ואף כח הטמאה אם אינו מערב בו אמת שהיא כח הקדשה לא קאי כלל. וכבר ידוע שהרוצה שיתקבלו שקריו יערב בהם קורטוב של אמת, דבזה מחזיק ומקיים את השקר. והמן שהיה כידוע מקלפת עמלק, הקלפה הטמאה והקשה שעדין יש לה קיום עד ימינו אלה ותתכלה רק בכיאת משיח צדקנו, דהא אין שמו של הקב"ה שלם ואין כסאו שלם. וכיום ההוא שיתגלה משיחנו במהרה בימינו אמן יהיה ה' אחד ושמו אחד. ואם כן לקלפה כזו שיש לה קיום כל כך חזק, הרי הוא רק מכחות הקדשה שיש בה. לכן גרס הקב"ה בזה להחליש כחה ולהוציא חלק מניצוצות הקדשה שנמצאו בהמן שהיא מקלפת עמלק והחזירם לצור מחצבתם. ומאלה הניצוצות יצאו בני בניו של המן שלמדו תורה בבני ברק. ועין עוד בפתח עינים מהרב חיד"א (ח"ב) על מסכת סנהדרין (דף צו ע"ב ד"ה ואף מבני בניו של אותו רשע) דכתב בדברים האלו. ולהכי דוקא מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ולא מזרע עמלק אחר. דהמן היה עקר הכח של עמלק, ורמז לזה דהמן בגימטריה קטנה עם הכולל עולה כמנין עמלק (15). ועין במה שכתב הרב חיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת ג אות ז), ובספרו ירע שמשון (דרוש י).

ועין עוד בבן יהודע הכא ודו"ק. ומכל מקום לי היה נראה לומר בזה בס"ד, דאפשר שעשו בני בניו של המן כהאי מעשה דהגבעונים ויהושע והסתירו את זהותם. ולאחר שהתגירו נתגלתה זהותם והערמתם ושוב לא היו יכולים לסלקם מעל קהל עדת ישראל.

ועוד אפשר לומר דהיה ידוע שכל זרע המן נכחד (והגם שבמגלה (דף טו ע"ב) מבאר, דלא כל זרעו נתלה אלא חלקם היו מחזירים על הפתחים וכו' עין שם. אפשר שנודע הדבר רק לאחר מכן לחכמים]. ולא ידעו החכמים שנסאר לו זרע וקיום ולהכי לא חשדו כלל שהם מבני בניו ולאחר שקבלום התברר הדבר.

ועוד עלה בדעתי לתרץ בס"ד, דמעצמם התגירו ובכחות השנים התערבבו בקהלות ישראל וקבלום אף בית דין. ואמנם זה יש לדחות, דכיצד שיך הדבר שיתגירו מעצמם הא בעינן קבלת מצות בפני בית דין וכו'. ושור וראה בפתח עינים להרב חיד"א על מסכת סנהדרין (דף צו ע"ב), שהביא לתרץ כן וזה תרף דבריו, וכתב דבספר ח"י הקשה זה וכן איך קבלו בני מרדכי גרים מעמלק? וכתב, דמעצמם נתגירו כמו שכתבו התוספות הני גרי אריות הם דיקא נמי מה שאמרו במכילתא וכו' עין שם דבריו. ושוב דחה תרוצו בכמה גוונים אחד מהם כמו שדחינו בס"ד דלא שיך גרות בינו לבין עצמו. וברוך שפונתי. ועין עוד שם בהמשך דברי הרב מגלת ספר שהביא החיד"א שקים האי תרוצא. ואין כאן מקום להאריך.

מֵהָדוּ וְעַד-כּוֹשׁ^(א) שִׁבְעַת יָמִים וְיָמָּה מְדִינָה: (ב) בַּיָּמִים הָהֵם
בְּשַׁבָּת | הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן
הַבִּירָה: (ג) בְּשֵׁנֶת שְׁלוֹשׁ לַמָּלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֵּה לְכָל-שָׂרָיו וְעַבְדָּיו
חֵיל | פָּרַס וּמְדֵי הַפָּרִתָּמִים וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת לִפְנָיו: (ד) בְּהִרְאֹתוֹ

דורש טוב לעמו

ואַבְרָא דַּאכְתִּי צָרִיד עֵינֵן דִּישׁ לְהַקְשׁוֹת עַל
דְּבָרֵי הָרַב חִידָ"א מִמָּה נִפְשָׁד, דַּאִם
הִיָּה בְּכַח אַחֲשֵׁרוּשׁ לְצוּת חֲקִיו וּמִשְׁפָּטֵיו עַל
כָּל נְתִינֵי מַלְכוּתוֹ וְאָף עַל אֲזוּר סִפְרָד
וְאַפְרִיקָא, אִם כֵּן שְׁפִיר מְחִיכִים כָּל הַיְּהוּדִים
בְּכָל מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם לַעֲשׂוֹת אֶת יְמֵי
הַפּוּרִים הַלָּלוּ יְמֵי מִשְׁתֵּה וְשִׁמְחָה דִּהָא הֵם
הֵיוּ נִמְי בְּכָלֵל הַנֶּס. וְאִי נִימָא דְלֵא הִיָּה בְּכַחוֹ
לְצוּת חֲקִיו וּמִשְׁפָּטֵיו עַל הָאֲנָשִׁים שְׁשָׁם, אִם
כֵּן לֹא חֲשִׁיב כְּמוֹלֵךְ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם, דִּהָא לֹא
מִתְקַבְּלִים דְּבָרָיו. וְצָרִיד עֵינֵן.

וְהִנֵּה בְּמִדְרַשׁ רַבָּה אֶסְתֵּר (פֶּרֶשׁ א, ה) אֵיתָא,
"שִׁבְעַת יָמִים וְיָמָּה" (אסתר א, א), ר'
אֵלִיעֶזֶר בְּשֵׁם ר' חֲנִינָא וְהֵלֵא מֵאֲתִים וְחִמְשִׁים
וּשְׁתֵּים אֶפְרָכִיּוֹת הֵן בְּעוֹלָם? ... אַחֲשֵׁרוּשׁ
שִׁלַּט בְּחֻצָּין. לָמָּה בְּחֻצָּין? ר' הוֹנָא בְּשֵׁם ר'
אֲחָא אָמַר, אָמַר לוֹ הַקְּב"ה אֵתָּה חֲלַקְתָּ
מַלְכוּתִי כְּשֶׁאֲמַרְתָּ הוּא הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר
בִּירוּשָׁלַם חֲזִיד שְׁאֵנִי חוֹלֵק מַלְכוּתִי. וְרַבִּנָּן
אָמְרִי אָמַר לוֹ הַקְּב"ה אֵתָּה חֲלַקְתָּ בִּנְיָן בֵּיתִי
שְׁאֲמַרְתָּ רומָה אֲמִין שְׁתִּין וְכו', חֲזִיד שְׁאֵנִי
חוֹלֵק מַלְכוּתִי עַד כָּאן. הֲרִי לָן שְׁלֵא שִׁלַּט עַל
כָּל הָעוֹלָם. שׁוּב רֵאִיתִי בְּתַרְגוּם שְׁנִי (אסתר
פֶּרֶק א פֶּסוּק ב) שְׁמַכִּינָן שְׁבִטֵל עֲבוּדַת בֵּית
הָאֱלֹקִים לֹא מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ אֱלֹא
מֵהָדוּ שְׁבַמְעָרְב עַד כּוֹשׁ שְׁבַמְזֹרַח מֵאָה
עָשְׂרִים וְשִׁבְעַת מְדִינֹת.

ב. הוּא אַחֲשֵׁרוּשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהָדוּ וְעַד כּוֹשׁ.
אֵיתָא בְּמַגְלָה (דף יא ע"א), תְּנוּ רַבִּנָּן שְׁלֵשָׁה
מְלָכוֹ בְּכַפָּה ... וְאַחֲשֵׁרוּשׁ וְכו'. עֵינֵן שָׁם.
וְכַרְשִׁי מְלָכוֹ בְּכַפָּה: תַּחַת כָּל כַּפַּת הָרָקִיעַ.
עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ עֵינֵן שָׁם.

וְהִנֵּה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל מָה שֶׁכָּתַב הָרַב
חִידָ"א בְּסִפְרָ לֵב דְּוֹד (פכ"ט בִּדְרוּשׁ
לְפוּרִים ע"מ' נֹו הוּצֵאת הָרַב וִידְבִּסְקִי) לְהַקְשׁוֹת
דִּהָא יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּסִפְרָ וְאַפְרִיקָא לֹא הִיוּ
תַּחַת מְשִׁלַּת אַחֲשֵׁרוּשׁ, וְלָמָּה כָּל יִשְׂרָאֵל
הַיּוֹם חִיכִים לַעֲשׂוֹת פּוּרִים עֵינֵן שָׁם.
וְלִכְאוּרָה הָא מְבָאָר בְּגִמְרָא שְׁמֶלֶךְ בְּכַפָּה
וְהִנֵּנוּ בְּכָל הָעוֹלָם?

וְאֲשֶׁר יֵרָאָה בְּזָה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי לִישׁב, עַל פִּי
מָה שֶׁכָּתַב הָרַב עֵץ יוֹסֵף בְּמַגְלָה (שם)
[נִמְצָא בְּסִפְרָ עֵינֵן יַעֲקֹב] בְּדְבָרֵי הַגִּמְרָא
שְׁאֲמַרְהָ עַל שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ ע"ה דְּכִשָּׁם שְׁמֶלֶךְ
עַל תַּפְסֹחַ וְעִזָּה כְּךָ מֶלֶךְ עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ.
וְכָתַב בְּעֵץ יוֹסֵף, דָּאָף עַל פִּי שְׁמֶלֶךְ מִצְרַיִם
וּמֶלֶךְ צֹר וּמִלְכַּת שְׁבָא הִיוּ בִּימֵיו, מְכַל מְקוֹם
קָרִי לָה מֶלֶךְ בְּכַפָּה כִּיּוֹן שְׁלֵא הִיָּה מֶלֶךְ כְּמוֹתוֹ
בְּעוֹלָם שְׁיַעֲכַב עַל יְדוֹ בְּמִלְחָמָה וְכו', עַד כָּאן
דְּבָרָיו. וְיִמְהַשְׁתָּא נִיחָא דָּאָף אַחֲשֵׁרוּשׁ מָה
שְׁאֲמַרְוּ בְּגִמְרָא דִּהִיָּה מוֹשֵׁל בְּכַפָּה הִנֵּנוּ שְׁלֵא
הִיָּה מֶלֶךְ כְּמוֹתוֹ בְּעוֹלָם שְׁיַעֲכַב עַל יְדוֹ
בְּמִלְחָמָה. וּבִקְאֻמַּת לֹא הִיָּה שׁוֹלֵט בְּפַעַל עַל
כָּל הָעוֹלָם.

אֶת-עֶשֶׂר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ^(ג) וְאֶת-יָקָר תַּפְאָרַת^(ד) גְּדוּלָּתוֹ^(ה) יָמִים
רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמֵאָת יוֹם: ^(ה) וּבְמִלּוּאֹת הַיָּמִים הָאֵלֶּה עָשָׂה
הַמֶּלֶךְ לְכָל-הָעָם הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשֵׁן הַבֵּיָרָה לְמַגְדוֹל וְעַד-קָטָן

דורש טוב לעמו

יצחק אָמר "וְכָל הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן"
(אסתר א, כ). הרי שהוא בלשון תרגום.

ועלה בלבי לפרש על דרך ההשערה, דכיון
דאמרינן דאחשורוש לבש בגדי הכהנה
ואמרינן בזבחים (סוף דף יט ע"א), דשערו של
הכהן הגדול היה נראה בין ציץ למצנפת
ששם מניח תפלין. הרי שהיה לובש התפלין
עם הבגדי כהנה, ואפשר דאף אחשורוש
עשה כן, ורמז לך דדרשינן בגמרא במגלה
(דף טז ע"ב), "ויקרא" אלו תפלין. ואפשר דאף
היקר דהקא מרמז על התפלין שלבש
אחשורוש שרצונו היה להיות משלם בלבוש
הכהן הגדול.

אמנם במדרש רבה (אסתר פרשה ג, ט) איתא,
"גם ונשתי המלכה עשתה משתה
נשים" (אסתר א, ט), מה זה בבגדי כהנה גדולה
אף זו בבגדי כהנה גדולה, ובפרוש יפה ענף
על המדרש כתב נראה דבגדי כהנה היו חצין
בידו וחצין בידה עד כאן. הרי שלא לבש
אחשורוש לכל בגדי הכהנה באפן משלם.

ואברא דיש לעין מה יש לאחשורוש ללבש
חלק מבגדי הכהנה, ועוד מה לנשתי
יש לעשות עם חלקם השני של בגדי הכהנה.
ואפשר לומר דהנה כבר ידוע שבבגדי הכהנה
היו בגדים שהתאימו אף לנשים, וכדגמת
האפוד, וכמו שכתב רש"י בפרושו על
התורה, (שמות כח, ד), דהאפוד הוא כמין סינר
שקורין פוריצינ"ט (שירץ) שחגורות השורות
כשרוכבות על הסוסים (וע"ע בפירוש"י שם. ו-ז).

ג. הנה דרשו חז"ל במגלה (דף יא ע"א),
דאחשורוש על ידי ממוץ שנתן נהיה מלך
וקנה מלכותו בכסף. ומזה הפסוק נמי יש
לדקדק כן, דאמר הכתוב "בהראתו את עשר
כבוד מלכותו" והינו דהעשר עשה לו הכבוד
ומזה היתה לו מלכותו. ואף על פי שלא ראוי
למלוכה כלל קבלו אותו עליהם למלך בעבור
בצע כסף. צא ולמד מה בין מלכי אמות
העולם למלכי ישראל, מאן מלכי? רבנן.
שכאשר קונה אחד את הרבנות בממון לא
נוהגים בו כבוד. וכדאיתא בירושלמי בכורים
(פ"ג ה"ג דף יא ע"ב), עין שם. לא כן אצל אמות
העולם שהכבוד והמלכות מגיעים מהכסף.

ד. "ואת יקר תפארת". הצדיקים שלא הלכו
להנות מסעודתו של אחשורוש ולא ראו
את ה'יקר', זכו ליקר אחר מהקב"ה, הם
ש"י עלמות העולים בגימטריא "יקר",
שהקב"ה מנחיל לכל צדיק וצדיק (עוקצין
פרק ג משנה יב).

ה. בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר
תפארת גדולתו וגו'. ודרשינן בגמרא
במגלה (דף יב ע"א), אמר רבי יוסי בר חנינא
מלמד שלבש בגדי כהנה, כתיב הקא "יקר
תפארת" וכתיב בבגדי כהנה "לכבוד
ולתפארת" (שמות כח, ב). וכן הוא במדרש
רבה (אסתר פרשה ב, א) בשנוי קצת, עין שם.
והנה יש לעין בפרוש תבת "יקר" דהא
בגמרא מגלה (דף ט ע"א), אמרינן, דבמגלה
מאי תרגום שכתבו מקרא אכא, רב נחמן בר

מִשְׁתָּה שְׁבַעַת יָמִים בַּחֲצֵר גִּנַּת בֵּיתָן הַמֶּלֶךְ: (1) חֹר| כַּרְפָּס
וּתְכֵלֶת אַחוֹז בְּתַבְלִי-בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל-גְּלִילִי כֶסֶף וְעִמּוּדֵי שֵׁשׁ
מִטּוֹת| זָהָב וְכֶסֶף עַל רִצְפַּת בַּהֲטוֹשֵׁשׁ וְדָר וְסִחְרַת:
(2) וְהַשְׁקוֹת בְּכָלִי זָהָב וְכֹלִים מִכֵּלִים שׁוֹנִים וַיֵּין מַלְכוּת רַב כִּיד
הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַשְׁתִּיָּה כֶּדֶת אֵין אֲנִס¹ כִּי-כֹן| יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל
כָּל-רַב בֵּיתוֹ לַעֲשׂוֹת כְּרִצּוֹן אִישׁ-זֹאִישׁ: (ט) גַּם וּשְׁתֵּי הַמַּלְכָּה

דורש טוב לעמו

ושמחה וששן ויקר" (אסתר ח, טז), דיקר אלו
תפלין וכן הוא אומר "וראו כל עמי הארץ
כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כח,
י), ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפלין
שבראש. ודוקא תפלין שבראש שיראים מהם
אמות העולם הם המביאים כבוד לעם
ישראל, שרואים כל עמי הארץ ששם ה'
נקרא עלינו.

ואברא דיש לעין אמאי כתבו האי תבה
שפרושה כבוד בלשון תרגום הא
במגלה אכא נמי לתבת כבוד. וכדאמרין "את
עשר כבוד מלכותו" ועוד "ויספר להם המן
את כבוד עשרו" וצריך עיון.

ו. והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך.
בתרגום שני מוכא שבתחלה היו מביאים
כוס של חמשים וארבע מדות והיה על האדם
לגמור את כל הכוס. ואחשורוש בטל מנהג
זה. ורמז לזה בטעמים שתבת אנס בטעם
אתנח, שהיו מניחים לאדם לשות כרצונו,
והטעם בזה "כי כן" שהוא בטעם פסק, "יסד
המלך" שהמלך הפסיק ויסד שכל אחד ישתה
כפי רצונו.

ואפשר שבכך התחלקו אחשורוש ונשתי,
שהוא לקח בגדי הגברים כמכנסים וכו' והיא
לבשה לאפוד וכו'.

וזה לא מכבר חמותי ראיתי דיצא לדון בזה
הרב תורה תמימה בפרושו על המגלה
וכתב (אסתר א, ד אות מח), ונראה דמה שאמרו
שלבש בגדי כהנה לאו דוקא שלבש ללכת
לטייל בהם דאין זה מן הנימוס למלכים, אלא
רק ששטחם והראם לכל. וכמו שהוא במדרש
רבה כאן נא.ה. דשם מבאר שהראה להם ותו
לא, ואולי לבשם לרגע שיוכלו לראותם
יפה. וראיה לזה שהרי לקמן דרשו שגם
ושתי נהגה בסעודתה בבגדי כהנה ובדאי
היא לא לבשה אותם דהאי לחוכא אלא רק
שהתפארה גם היא בהם. עד כאן דבריו.

עתה תחזה מדבריו דאפשר דכלל לא לבש
אחשורוש הלבושים, ובדאי שלא הניח
תפלין כדי להיות דגמת הפה הגדול ותפלין
מאן דכר שמה. והנראה בפרוש תבת "יקר"
שהוא תרגום של כבוד וכמו שאמר המן
"למי יחפץ המלך לעשות יקר יותר ממני"
(אסתר ו, ו), הפסוק "ליהודים היתה אורה

עֲשֵׂתָהּ מִשְׁתֶּה נָשִׁים^(י) בֵּית הַמְּלָכוֹת אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ^(ח):
ס (י) בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כָּטוֹב לִבְהֶמְלֶךְ בֵּינָן אֶמְרָ לְמַהוּמָן בְּזֹתָא
חֲרִבּוּנָא בְּגָתָא וְאַבְגָּתָא זֵתֵר וְכִרְכָּס שְׁבַעַת הַסְרִיסִים
הַמְּשִׁרְתִּים אֶת־פָּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ: (יא) לְהָבִיא אֶת־זִשְׁתִּי

דורש טוב לעמו

והנראה בזה דהנה כבר אמרו חז"ל במגלה (דף יב ע"ב), דשניהם לדבר עברה נתכוננו. והינו דתכלית המשתה הזה שעשו אחשורוש ונשתי היה על מנת שבסופו יפרצו גדרי הצניעות ויחטאו בעון אשת איש, ואז לא תהיה תקומה (ח"ו) לעם ישראל. אך, ידעו הם שלעם ישראל יש להם אסור של נדה ויפקידו בזה, ועל אף שיחטאו בעון אשת איש מכל מקום יקפידו על הנדה, וכדאיתא כדומה לזה בירושלמי ברכות (פרק ג ה"ד דף כו ע"ב), דמעשה בשומר כרמים אחד שבא להזקק עם אשת איש, עד שהן מתקנין להם מקום איכן הן טובלין עברו העוברין והשביין ובטלה העברה. וכו' עין שם. [והגם ששם איירי בטבילת קריין ולא בטבילת נדה, מכל מקום אפשר דגם בזה ירצו להקפיד פתאום] וימנעו מעברה זו, לכן השתדלו בזה שלא יגיעו הנשים לידי ראית דם ויטמאו. ודחוק.

ואשר יראה טפי בזה, דהנה מצאנו דכאשר האשה היא נדה היא מאוסה אפלו אצל אמות העולם. עין תענית (דף כב ע"א), שקלי דורדיא דחמרי וכו'. ועבודה זרה (דף יח ע"א), אמר לה השמיעני לי אמרה לה דשתנא אנא. ועוד. ואם כן חששו דשמא אם יגיעו הנשים לראית דם, ימאסו על הגברים ולא יכשלו בעון זה. ולכן דאגו לרוחתן שלא יראו הנשים דם ולא ימאסו אותן ויכשלו בהם. ודו"ק.

ז. עשתה משתה נשים בית המלכות. במדרש רבה (אסתר פרשה ג, י) מבאר, דמה שעשתה כן לתן הנשים בפנים שאם ימרד בעלה של אחת מהן תהיה אשתו מבפנים ולא ימרד עין שם. ועוד יראה לפרש בזה בס"ד, דעשתה כן שיהיו הנשים מבפנים והאנשים בחוץ. דהא כבר אמרו חז"ל במגלה (דף יב ע"ב), דשניהם לדבר עברה נתכוננו. ולכן עשתה את משתה הנשים בפנים דאם ירצה אחד מהאנשים לחטא יוכל להכנס בפנים ולא יתביש מחבריו ואף לא יחשש שמא יצא משהו לחוץ ויראהו [דהפנימיים יש להם דרך על החיצוניים לא כן להפך]. ועין עוד בקדושין (דף פא ע"א), אמר רב כהנא אנשים מבפנים ונשים מבחוץ מהו וכו' עין שם].

ח. גם נשתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש. ובמדרש רבה אסתר (פרשה ג, י) איתא, בית המלכות בית הנשים מבעי לה? אלא מלמד שנתנה אותן בכתים מרוחין מפני שדרכה של אשה מצויה לקלקל. [והינו שכשיושבת צפופה ודחוקה רגילה להתקלקל בנדות. תורה תמימה אסתר שם הערה צד]. והנה, יש לעין דמה אכפת לה לנשתי הרשעה שיתקלקלו בנדות וכי עד כדי כך חסה על בנות ישראל שהיתה רודה בהם בפרך כשהן ערמות בשבת וכדאיתא בגמרא במגלה (דף יא ע"ב), עין שם, ומה אכפת לה זה?

הַמִּלְכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת^ט לְהִרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים
אֶת־יָפֶיהָ כִּי־טוֹבַת מִרְאָה הִיא: (יב) וַתִּמָּאֵן הַמִּלְכָּה וַשְׁתִּי^י

דורש טוב לעמו

כנגד מדה באפן משלם, שיצאה גם ערמה
ובאפן מבזה וגם ללא תכשיטיה. ודו"ק.

י. ותמאן המלכה ושתי. יש לעין אמאי מאנה,
הא שניהם לדבר עברה נתכוננו, ופרשו
בגמרא במגלה (דף יב ע"ב), דבא גבריאל ועשה
לה זנב עין שם. ועל פן סרבה לבוא. והנה יש
לתמה אמאי לא שלחה עם אחד ממשרתיה
שיאמר הדבר למלך ושלכן אינה יכולה לבוא.
ותחת זה הוסיפה חטא על פשע והטיחה
דברים כנגד אחשורוש הא כיצד?

ונראה בס"ד לבאר בזה, שושתי ידועה היתה
כאשה גאותנית עד מאד. והתבטאות
הגדולה של גאותה היתה בשעה ש"זוכה"
להראות את יפיה לעיני כל השרים. והנה
ודוקא בשיא המעלה שכל כך השתוקקה לה
בא גבריאל ועשה לה זנב. וכעת אם תגלה
לאיש שבשיא גאותה השפילה אדון הכל
ועשאה לצחוק וקלס, יפגע הדבר בכבודו עד
מאד. ומוכנה היתה להסתכן בנפשה ולמות,
העקר שלא להתבזות. וכשחשבה ראתה
שבדאי היא תמות על שסרבה לפקדת המלך
ואם כן עכשו זו הודמנות טובה לשבר
מחסומי פיה ולגלות את צפונות לבה וגדל
גאותה. ובגאותה כי רבתה היא התחילה
לחרף את בעלה על שכרותו ושהוא היה
משרת הסוסים וכו', וכל זה כדי שגאותה
תבוא על ספוקה.

ועוד יראה לומר בזה דיידעה ושתי שכל מה
שבעלה אחשורוש מחבבה ואוהבה זהו

ט. להביא את ושתי המלכה לפני המלך בכתר
מלכות. ובגמרא במגלה (דף יב ע"ב) אמרו,
שושתי נענשה משום שהעבירה את בנות
ישראל ערמות בשבת שתבוא ערמה בשבת.
יש להקשות הלא בסוף לא באה ערמה, ועוד
הלא שניהם לדבר עברה נתכוננו ואין לה זה
חסרון כבוד.

וראייתי להרב חיד"א בנחל אשכול שהביא
שהתוספות הרא"ש פרש, שלא היתה
מפשיטה את בנות ישראל מבגדיהן אלא
מתכשיטיהן.

ונראה לבאר בזה, שעשתה את שני הדברים
מזה ומזה כדי לגנות את בנות
ישראל, ולהכי נגזר עליה שתהיה ערמה באפן
של בדיון. והנה כאשר אחשורוש קרא לה
לבא בכתר מלכות לא היה שין שתבא דלא
תתבזה בזה, ואין זה ענש לגביה - דפרוצה
היתה. ועוד דאם יהיה לה כתר מלכות
בראשה לא יהיה בזה מדה כנגד מדה באפן
משלם, שכן את בנות ישראל העבירה
כשהורידה מהן את תכשיטיהן.

ומפיון ששניהם לדבר עברה נתכוננו והיה זה
חלק מהתכנון שתבא ערמה, היא
הפשיטה את בגדיה, אף כיון שבא גבריאל
ועשה לה זנב ופרחה בה צרעת ועוד, לא
יכלה לבא. וכיון שסרבה, גזר עליה
אחשורוש להרגה, הוציאה לפני כלם כמות
שהיא ערמה ללא כתר מלכות - שירדה
מגדלתה, והרגונה, ובזה התקימה בה המדה

לְבוֹא בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בֵּיד הַסְּרִיסִים וַיִּקְצָף הַמֶּלֶךְ מְאֹד
וַחֲמָתוֹ בָּעָרָה בּוֹ: (יג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַחֲכָמִים יִדְעִי הָעֵתִים כִּי־כֵן
דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָל־יִדְעֵי דַת וְדִין: (יד) וְהַקֵּרֵב אֵלָיו כְּרִשְׁנָא
שֶׁתֵּר אֲדַמְתָּא תְּרֻשִׁישׁ מֶרֶס מְרִסְנָא מְמוּכָן שְׁבַעַת שָׁרִין פֶּרֶס
וּמְדִי רֹאִי פְנֵי הַמֶּלֶךְ הַיֹּשְׁבִים רֹאשָׁנָה בַּמְּלָכוֹת: (טו) כְּדַת
מַה־לַּעֲשׂוֹת בַּמְּלָכָה וּשְׁתִּי עַל אֲשֶׁר לֹא־עָשְׂתָה אֶת־מֵאֲמַר
הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ בֵּיד הַסְּרִיסִים: ס (טז) וַיֹּאמֶר מוּמָכֵן מְמוּכָן
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל־הַמֶּלֶךְ לִבְדּוֹ עֹוֹתָהּ וּשְׁתִּי הַמְּלָכָה
כִּי עַל־כָּל־הַשָּׂרִים וְעַל־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אַחֲשׁוּרוֹשׁ: (יז) כִּי־יֵצֵא דְבַר־הַמְּלָכָה עַל־כָּל־הַנָּשִׁים לְהַבְּזוֹת
בְּעֲלֵיהֶן בְּעִינֵיהֶן בְּאִמְרָם הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ אָמַר לְהָבִיא
אֶת־וּשְׁתִּי הַמְּלָכָה לִפְנָיו וְלֹא־בָאָה: (יח) וְהַיּוֹם הַזֶּה תֵּאֲמַרְנָה
שָׂרוֹת פֶּרֶס־וּמְדִי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמְּלָכָה לְכָל שָׂרֵי
הַמֶּלֶךְ וּכְדִי בִזְיוֹן וְקִצְף: (יט) אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יֵצֵא דְבַר־
מַלְכוּת מִלִּפְנָיו וַיִּכְתֹּב בְּדַתִּי פֶּרֶס־וּמְדִי וְלֹא יַעֲבֹר אֲשֶׁר
לֹא־תָבוֹא וּשְׁתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ
לְרַעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: (כ) וְנִשְׁמַע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה
בְּכָל־מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנָּשִׁים יִתְּנוּ יָקָר לְבַעֲלֵיהֶן
לְמַגְדּוֹל וְעַד־קִטּוֹן: (כא) וַיִּיטֹב הַדְּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ
הַמֶּלֶךְ כְּדִבְרֵי מְמוּכָן: (כב) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֶל־מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ וְאֶל־עַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ לְהִזְוֹת

דורש טוב לעמו

תהיה ראויה לאחר ועל כן בודאי יהרגנה או
יזנחנה. ועל כן העדיפה לפחות לשמר על
כבודה ולמות מאשר להתבזות.

רק בגלל יפיה. והנה עכשו שהתבטל ונהרס
יפיה דפרחה בה צרעת ונעשה לה זנב, הרי
בודאי לא ירצה אותה וכאשת המלך היא לא

כָּל-אִישׁ שָׁרָר בְּבֵיתוֹ וּמַדְבֵּר כָּל־שׁוֹן עִמּוֹ: פ

פרק ב (א) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כָּשָׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ
אֲחֻשׁוּרוֹשׁ זָכַר אֶת-וְשֹׁתִי וְאֶת אֲשֶׁר-עָשָׂתָה וְאֶת
אֲשֶׁר-נִגְזַר עָלֶיהָ: (ב) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי-הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתִיו יִבְקְשׁוּ
לַמֶּלֶךְ נְעֻרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת מֵרָאָה^(א): (ג) וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ
פְּקִידִים בְּכָל-מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-נַעֲרֵה-בְּתוּלָה
טוֹבֹת מֵרָאָה אֶל-שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל-בֵּית הַנָּשִׁים אֶל-יַד הַגָּא
סָרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנִתְּזוֹן תַּמְרוּקִיהֶן: (ד) וַהֲנַעֲרָה אֲשֶׁר
תִּיטֵב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ תַּחַת וְשֹׁתִי וַיִּיטֵב הַדְּבָר בְּעֵינֵי
הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ס (ה) אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשֵׁן הַבִּירָה וְשִׁמּוֹ
מֶרְדֳּכָי בֶּן יָאִיר בֶּן-שִׁמְעִי בֶן-קִישׁ אִישׁ יְמִינִי: (ו) אֲשֶׁר הִגְלָה

דורש טוב לעמו

ובזה ידקדק נמי דגבי אסתר כתיב "והנערה
יפת תאר וטובת מראה" וסמך לה
"ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת"
(אסתר ב, ז). ודרשו חז"ל במגלה (דף יג ע"א),
אל תקרי לבת אלא לבית פרוש לאשה. והינו
שלא תחשב דמה שלא היתה אסתר בתולה
דמחמת פיה אנסיה כמו שמצוי אצל אמות
העולם אלא מפני שלקחה מרדכי לו לאשה.

עוד יש לדקדק בהבדל נערי המלך אחשורוש
לבין נערי המלך דוד ע"ה ולהבדיל בין
הטמא ובין הטהור דנערי אחשורוש אמרו לו
"יבקשו נערות בתולות טובות מראה" והינו
שתארו אותן. לא כן אצל עבדי המלך דוד
ע"ה דאמרו "יבקשו לאדני המלך נערה
בתולה" ולא הוסיפו עוד בתאור מראה. וזאת
עשו ממדת הצניעות שהיתה בהם שלא לדבר
בעניני נשים כלל. לא כן עבדי אחשורוש

יא. ויאמרו נערי המלך משרתיו יבקשו
למלך נערות בתולות טובות מראה. ויש
לדקדק דעבדי המלך באמרם לאחשורוש
עצתם אמרו "יבקשו נערות בתולות טובות
מראה" ולא הזכירו כלל שהיו יפות אלא
טובות מראה הינו שנראות טוב. לא כן אצל
עבדי דוד המלך כשחפשו נערה לדוד כתיב
"ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה
בתולה... ויבקשו נערה יפה" (מלכים א, א-
ב). ואשר יראה בזה בס"ד, דהנה הגוים
פרוצים בעריות עד מאד, בין באנס ובין
ברצון, ולכן קשה הדבר שימצאו נערה
בתולה והיא יפה על כן אמרו עבדי
אחשורוש יבקשו נערות בתולות טובות
מראה דזה אפשר שימצאו. לא כן אצל עם
ישראל הקדושים והצנועים והטהורים דודאי
שיך למצא נערה יפה בתולה ועל כן אומר
הכתוב "ויבקשו נערה יפה".

מִירוּשָׁלַיִם עַם־הַגִּלָּה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה
אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: (ז) וַיְהִי אִמֵּן אֶת־הַדָּסָה
הַיָּא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדּוּי^(י) כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם וְהַנֶּעֱרָה יַפְת־תֹּאֵר

דורש טוב לעמו

ועוד. ויש צדיק ויש צדיק, שהרי מצאנו שרבי חנינא בן דוסא הכניס רגלו לחורו של ערוך (ברכות דף לג ע"א), וכן מצאנו שרבי יהושע בן לוי הנה כריך בכעלי ראתן (עיין כתובות דף עז ע"ב), ושאר האמוראים חששו מזה.

ועוד אפשר לפרש דהגמרא בשבת (דף נג ע"ב), מדברת בחינוך שלו שהיה מחיב על פי הדין לראג למזנו, ולהכי מה ששנה הקב"ה בשבילו אפשר דזה מראה על גריעותו דבשבילו שנו ממתכנת העולם, אבל הכא דמרדכי כלל לא היה מחיב לגדלה הוא, ואפשר שהיה דואג להכניסה למשפחה אומנת וכדומה ועושה לפנים משורת הדין לגדלה אצלו וממדת החסד והרחמים עשה לו הקב"ה מדה כנגד מדה והנהיגו במדת החסד והרחמים, שלא יצטרך לשום אדם אחר זולתו ואפלו לא למינקת ודו"ק.

ולאחר כתיב כל זה חזיתי דכבר הקשו בן התוספות ישנים בשבת (שם), וזה לשונם ובכראשית רבה על פסוק "ויהי אמן את הדסה" (שם ליתא להאי מדרשא) שנפתחו למרדכי שני דדים כדדי אשה ליכא למפרך הכי דהכי קאמר נשתנו דלא הנה לה שחר מניקה, ומרדכי הנה לה שחר אף לא היה מוצא מניקה עד כאן לשונם.

והראמ"ה (שם, הובא בהגהות וחדושים הוצאת וגשל ע"מ נה) כתב, ולי נראה דבמרדכי לא מצינו כלל שנעשו הדדים כדדי אשה, אלא שנתרבה להם חלב, וזה נמצא

שהיו פרוצים וסיגם ושיחם בנשים, היטיבו אשר דברו אליו להראות קלונם ברכים.

יב. ויהי אמן את הדסה היא אסתר בת דדו וגו'. מובא במדרש (רבה פרשת נח פרשה ל סימן ח) דנעשה נס ולמרדכי נהיה חלב בדדיו והניקה. ורמז לזה דדרשי לה להאי דדו דכתיב בכתיב חסר והינו בת דדו מלשון דדים, דכיון דדרשו חז"ל במגלה (דף יג ע"א), על הפסוק "ובמות אביה ואמה וגו'" (אסתר ז, ז), אמר רב אחא כשעברתה אמה מת אביה, וכשנולדה מתה אמה. ולא היה מי שיניק אותה. ועין עוד בספר תורה הכא (סוף אות יט). ומכל מקום יש להקשות מהא דאיתא בשבת (דף נג ע"ב), שעשה הקב"ה נס כזה לאדם שהיה צריך להאכיל לבנו התינוק ונעשה לו נס ונעשו לו דדים כאשר וכי, ואכא פלוגתא התם כמה גדול אדם זה או גרוע שהצריך להשתנות בשבילו סדרי בראשית עין שם. [ובסדר דורות חלק א שנת ג' אלפים ת"ד הביא שאיש זה היה גלגולו של מרדכי]. והנה למאן דאמר דגרוע מה שהשתנה מעשה בראשית בשבילו יש לעין הכא גבי מרדכי וכי היה גרוע כמה שהשתנה בשבילו. והנראה כזה בס"ד דלגבי הצדיקים המאמינים ביחוד ה' ובכחו הגדול הרי נס וטבע הוא הינו הך, ואם בן לא הרי כלל גריעותא כזה והתם (בשבת דף נג ע"ב), לאו בצדיק אירי. ואמנם בכמה מקומות בתלמוד מצאנו שהיתה קפידא של שנוי הטבע גם בצדיקים, עין תענית (דף כז ע"א), שהקפיד ר' יוסי דמן יקרת על בנו שהטריח את בוראו,

וְטוֹבַת מַרְאֶה וּבִמּוֹת אָבִיָּהּ וְאִמָּהּ לְקַחַהּ מִרְדְּכִי לֹו לְבַת:
(ח) וַיְהִי בִּהְשָׁמַע דְּבַר-הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ וּבִהַקְבִּץ נְעֻרוֹת רַבּוֹת
אֶל-שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל-יַד הַגִּי וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל-בֵּית הַמֶּלֶךְ
אֶל-יַד הַגִּי שֹׁמֵר הַנָּשִׁים: (ט) וַתִּיטֵב הַנְּעָרָה בְּעֵינָיו וַתִּשָּׂא
חֶסֶד לִפְנָיו וַיְבַהֵל אֶת-תְּמָרוּקִיָּה וְאֶת-מְנוּחָהּ לָתֵת לָהּ וְאֶת
שִׁבְעַת הַנְּעֻרוֹת הָרֵאשִׁיּוֹת לָתֵת-לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁנֶה
וְאֶת-נְעֻרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים: (י) לֹא-הִגִּידָה אֶסְתֵּר
אֶת-עַמָּהּ וְאֶת-מוֹלְדֹתָהּ כִּי מִרְדְּכִי צֹוָה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא-
תִגִּיד^(א): (יא) וּבְכָל-יוֹם וְיוֹם מִרְדְּכִי מֵתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר
בֵּית-הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת-שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמִה-יַּעֲשֶׂה בָּהּ:
(יב) וּבִהְגִיעַ תֹּרֶן נַעֲרָה וְנַעֲרָה לְבֹוא אֶל-הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוֹשׁ^(ד)
מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ בְּדַת הַנָּשִׁים שְׁנַיִם עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי בֶן יִמְלֹאוּ

דורש טוב לעמו

הקודם דנה דרךם כסל למו של אמות העולם.
וכדאיאתא במגלה (דף יב ע"ב), הללו אומרים
מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות,
אמר להם אחשורוש כלי שאני משתמש בו
לא מדי ולא פרסי אלא כשדיי, רצונכם
לראותה? וכו' עין שם. ומאחר שלא ידע
אחשורוש את עמה תו לא יוכל אחשורוש
לומר כלי שאני משתמש בו הוא כזה רצונכם
לראותה? דהא הוא גופא לא יודע, ולא
ביאורו כנשתי.

יד. ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל המלך
אחשורוש. הנה הטעמים בפסוק זה הם
פזר גדול, תלשא, ואזל גריש, ופסק. ונראה
לרמוז בזה, שאחשורוש פזר פזור גדול (טעם
פזר גדול) להשיג את הנשים, כששלח את
השומרים והסריסים, שהרי כל אשה היתה
"ששה חדשים בשמן המר וששה חדשים

בזכרים מעט חלב כדאמר בבראשית רבה שם
ואין זה שנוי לגריעותא, אבל הכא בזיון גדול
הוא. ועין ביפה תאר שם.

והנה היעב"ץ שם כתב ונס גדול שנעשה לו
שמה בשביל בנו שגדול יהיה נעשה,
שהיה חשוב לפני המקום ועתיד לגדלה. עד
כאן. ומהשתא גבי אסתר בודאי היא בכלל
ענינא דהיתה חשובה לפני המקום ובשבילה
נעשה הנס. ופשוט. ועין עוד בספר ילקוט
הגרשני (שבת שם ד"ה מעשה).

יג. לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה
כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד. עין
פרוש רש"י. ויראה עוד לפרש בזה דצוה
עליה מרדכי שלא תגיד עמה מפני שקשתבחר
למלכה ויעשה אחשורוש סעודה שוב יעלה
הנכוח איזו אשה יפה, וכמו שהיה במשתה

יְמֵי מְרוֹקֵיהֶן שְׁשָׁה חֳדָשִׁים בְּשֵׁמֶן הַמֶּר וְשֵׁשָׁה חֳדָשִׁים
בְּבִשְׁמִים וּבִתְמָרוֹקֵי הַנָּשִׁים: (יג) וּבִזָּה הִנְעָרָה בָּאָה
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ^(טו) לָבוֹא עִמָּה
מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ: (יד) בְּעֶרְבֹל הִיא בָּאָה וּבִבְקָר
הִיא שָׁבָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שְׁנֵי אֶל־יָד שֶׁעֲשָׂה סָרִיס
הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילֹגְשִׁים לֹא־תָבוֹא עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי
אִם־חֲפֹץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרָאָה בְּשֵׁם: (טו) וּבַהֲגִיעַ תִּרְאֶסְתָּר
בֶּת־אֲבִיתָהּ יָד מְרֻדָּכִי אֲשֶׁר לָקַח־לָו לְבַת לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ
לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הִגִּי סָרִיס־הַמֶּלֶךְ
שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְתִהְיֶי אֶסְתֵּר נִשְׂאֵת חֵן בְּעֵינֵי כָל־רְאִיָּה^(טז):

דורש טוב לעמו

ועין במה שכתב הגאון רבי צדוק הכהן
מלובלין בפרי צדיק (שמות פורים אות ז).

ולפי זה נראה לכאור שמה שזכר כאן
"ובהגיע תר נערה ונערה לבוא אל
המלך" ירמז על הנשמה [וכבר באר הגר"א
את כל סדר המגלה בדרך זו, עין בפרוש],
שלאחר שנפסק דינה לגן עדן – "לבוא אל
המלך", "כל אשר תאמר ינתן לה" – שכתב
שמענו על צדיקים שפשעו בדרךם לגן עדן
בקשו להוציא נשמות הרשעים מגיהנם,
ופעלו עוד ועוד הטבות למען כלל ישראל,
כמו שמספר על רבי משה לייב מסאסוב
שאמר בבית דין של מעלה, שמכין שכל
ימיו עסק בפדיון שבויים, גם כאן רוצה
לעסק, וקבלו דבריו. שוב ראיתי שפדומה
לזה הביא בספר נחמת שלמה על המגלה כאן
משם הגר"א.

טז. ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראיָה.
במגלה (דף יג ע"א) איתא, מלמד שלכל

בבשמים ובתמרוקי הנשים". "וכל אשר
תאמר ינתן לה לבוא עמה מבית הנשים עד
בית המלך" (פסוק יג). ועם כל זה אמרו
חז"ל במגלה (דף יב ע"ב) שכל מי שהיתה
לו בת היה מחביאה. ולכן היה צריך לתלש
(טעם תלשא) את הנשים מחיק בעליהן או
הוריהן. וכשסוף סוף הגיעה אל המלך
והיתה הולכת אליו (טעם אזלא) "לא תבוא
עוד אל המלך" (פסוק יד) והינו שהיה
מגרשה (טעם גריש), והיה מפסיק את הקשר
עמה (טעם פסק).

טו. ובהגיע תר נערה ונערה לבוא את כל
אשר תאמר ינתן לה. בכל מקום שנאמר
'המלך' סתם במגלה משמש קדש וחל (מדרש
רבה אסתר פרשה ג סימן י), והינו דקאי על מלך
מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא גם כן. וכן
מוכח בזהר הקדוש (ח"ג דף קט ע"א) על
הפסוק "בחצר בית המלך וגו'" (אסתר ה, א)
ובכל אתר המלך סתם דא קדשא בריך הוא.

(טז) וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ אֶל־בֵּית מְלָכוּתוֹ
בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא־חֹדֶשׁ טֹבַת בִּשְׁנַת־שִׁבְעַ לְמְלָכוּתוֹ:
(יז) וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכָּל־הַנָּשִׁים^(י) וַתֵּשֶׂא־חֵן וַחֲסֹד

דורש טוב לעמו

וְאֶמְרִינן בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה (פרשה ו, יא), אָמַר רַבִּי
חֲלִיבוּ מִלְּמַד שְׁגַם הַנְּשׂוּאוֹת הִבִּיאוּ לִפְנֵי עַד
כָּאֵן וְאִבְרָא דְהִכִּי הָיָה תַּדַּע דְּהָא גְבִי אֶסְתֵּר
דְּרִשִׁינן בַּגִּמְרָא מְגֵלָה (דף יג ע"א), "וּבְמֹת
אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחְהָ מִדְּרָכֵי לֹא לְבַת" (אסתר ב,
ז), תְּנִי מִשּׁוּם ר' מֵאִיר אֵל תִּקְרָא לְבַת אֵלָא
לְבִית, הֲרִי שֶׁהִיתָה נְשׂוּאָה וּלְקַחְהָ.

וְהַקְשָׁה לִי טוֹבָא, הָא הַגְּזֵרָה הִיתָה עַל
הַבְּתוּלוֹת לַחֲוִידָה וְכִמוּ שְׁאֲמְרוּ נַעֲרֵי
הַמֶּלֶךְ "יִבְקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת
מִרְאָה" (אסתר ב, ב), וְאוֹמֵר "וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ
פְּקִידִים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוּתוֹ וַיִּקְבְּצוּ אֶת כָּל
נַעֲרָה בְּתוּלָה טוֹבַת מִרְאָה אֶל שׁוּשַׁן הַבִּירָה
וְגו'." (שם, שם, ג). [וְעֵין לְעִיל דְּכָתִיב
"וּבַהֲקִיץ נַעֲרוֹת רַבּוֹת" (אסתר ב, ח), וְלֹא
כָּתִיב בְּתוּלוֹת. וְאֶפְשָׁר דְּאֵלְעִיל סִמְיָן וְלֹא חָשׁ
לְפָרֵט שׁוֹב נַעֲרוֹת בְּתוּלוֹת. וְעֵין עוֹד לְקַמֵּן
מֶה שֶׁנִּכְתַּב בְּזֶה]. וְשׁוֹב רְאִיתִי שֶׁכֵּן הַקְשָׁה
הָרַב תּוֹרָה תְּמִימָה בִּפְרוּשׁוֹ עַל הַמְּגִלָּה וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ שֶׁם (אסתר ב, יז אוֹת לה), צָרִיךְ עֵינֵינוּ הָא
הַפְקָדָה הִיתָה לְהִבְיֵא רַק בְּתוּלוֹת כִּמוּ שֶׁכָּתוּב
וַיִּקְבְּצוּ כָּל נַעֲרָה בְּתוּלָה, וְקָשָׁה לוֹמַר שֶׁכָּאוּ
מִעֲצָמָן [אָמַר הַמַּעֲתִיק נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּהָאִי
דְּסִבִּירָא לֵה דְקָשָׁה לוֹמַר שֶׁכָּאוּ מִעֲצָמָן לְפִי
שְׁאֲמְרוּ חֲזוּ"ל בַּמְּגִלָּה (דף יב ע"ב), אָמַר רַב
מֵאִי דְכָתִיב "כָּל עָרוֹם יַעֲשֶׂה בְּדַעַת וּכְסִיל
יִפְרֹשׁ אֲוֵלֶת" (משלי יג, טז), "וּכְסִיל יִפְרֹשׁ
אֲוֵלֶת" - זֶה אַחֲשֵׁרוּשׁ, דְּכָתִיב "וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ
פְּקִידִים" (אסתר ב, ג), כָּל מֵאֵן דְּהָיִי לֵה בְּרִתָּא

אֶחָד נִדְמִית לוֹ כְּאֻמָּתוֹ. עֵינֵינוּ שָׁם. וְהִנֵּה יֵשׁ
לְהַקְשׁוֹת בְּזֶה, דְּהָא אֲמְרוּ חֲזוּ"ל בַּמְּגִלָּה (שם),
דְּאַחֲשֵׁרוּשׁ חֲזַר לְכֻמָּה עֲנִינִים לְפִיכָּה שְׁתַּגְּלָה
לוֹ אֶסְתֵּר אֶת עַמָּהּ וּמוֹלֶדֶתָּהּ וְלֹא אֲמָרָה עֵינֵינוּ
שָׁם. וְלִכְאוּרָה הָא כֵּינֵן דְּלָכֵל אֶחָד נִדְמִית לוֹ
כְּאֻמָּתוֹ מֶה הָיָה לוֹ לְאַחֲשֵׁרוּשׁ לְשֹׂאֵלָה שׁוֹב
וְשׁוֹב מֵאִיזָה עִם וּמוֹלֶדֶת הִיא, הָא בּוֹדָאִי גַם
לוֹ נִדְמִית כְּאֻמָּתוֹ?

וְאֶשֶׁר יִרְאֶה בְּזֶה בַּס"ד, דְּלִכְאוּרָה מֶה אִכְפַּת
הָיָה לוֹ לְאַחֲשֵׁרוּשׁ מֵאִיזָה עִם וּמוֹלֶדֶת
אֶסְתֵּר עַד שֶׁעָשָׂה כָּל כֶּף הַרְבֵּה טַעֲדִיקִי
וְתַחבּוּלוֹת לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה וְלֹא הוֹעִיל לוֹ?
וְהִנֵּרְאָה דְּהִרְשָׁעִים כָּל חֵייהֶם בְּדְרָכֵי הַפְּרִיצוֹת
וְהַזְמָה. וְהִנֵּה כְּשֶׁהִגִּיעָה אֶסְתֵּר אֵלֶיהָ וְהִיתָה
נִרְאִית לוֹ הִיכָּה מִכֶּלֶךְ, הָיָה חֵיב לִידַע מֵאִיזָה
עִם וּמוֹלֶדֶת הִיא שֵׁישׁ בְּהֶם נָשִׁים כָּל כֶּף יִפּוֹת
לְסַפֵּק כָּל תַּאֲוֹתָיו,

וּבְתַחֲלָה נִרְאִית הִיא לוֹ כְּאֻמָּתוֹ. אֵךְ יָדַע אֵת
נָשִׁי אֻמָּתוֹ שְׂאִינֵן יִפּוֹת כְּמוֹתָהּ.
וְכִאֲשֶׁר בָּא בְּזֶה בְּשִׁיג וְשִׁיחַ עִם הַשָּׂרִים אֲשֶׁר
אֵתוֹ, שֶׁהִיָּה כָּל אֶחָד טוֹעֵן שְׁנֵשִׁי אֻמָּתוֹ הֵן
הַיִּפּוֹת בֵּיתֵת (עֵינֵינוּ מְגִילָה דף יב ע"ב), כָּל אֶחָד
טוֹעֵן וְאָמַר שֶׁהִיא מֵאֻמָּתוֹ דְּהָא כָּל אֶחָד נִדְמִית
לוֹ כְּאֻמָּתוֹ וְהָיָה בְּזֶה בְּלִבּוֹל רַב וְסִקְרָנוֹת
גְּדוּלָה לְסַפֵּק תַּאֲוֹתָיו. עַל כֵּן הַפְּצִיר בָּהּ
שֶׁתֹּאמַר לוֹ אֵת עַמָּהּ וּמוֹלֶדֶתָּהּ.

יז. וַיֵּאָהֵב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל הַנָּשִׁים וַתֵּשֶׂא
חֵן וַחֲסֹד לִפְנֵי מֶלֶךְ הַבְּתוּלוֹת וְגו'.

לפניו מכל-הבתולות^(ח) וישם כתר-מלכות בראשה וימליכה

דורש טוב לעמו

והינו בין בעולות ובין בתולות, ולהכי לקחו נמי לאסתר.

יח. ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות. ודרשין בגמרא מגלה (דף יג ע"א), ר' יהושע בן קרחה אומר אסתר ירקרקת היתה, וחוט של חסד היה משוף עליה עד כאן. ואני מעודי נתקשיתי בזה, הא הכתוב מעיד עליה שיפת תאר היתה, כדכתיב "והנערה יפת תאר וטובת מראה" (אסתר ב, ז), הרי שהיתה יפה, ומה שיה ירקרקת ליפי. ושור וראה דעמד בזה הרב תורה תמימה הכא (אות לו) וכתב, דצריך לומר דכונת הדרשה שלפנינו על פי שבאנונו הוא רק לדרש ענין מניעת יפיה, ואותה דרשה דהדסה באה לדרש דלא רק שלא היתה יפה אלא ירקרקת היתה. והא דכתיב "והנערה יפת תאר וטובת מראה" היה מחמת החוט של חסד. וכהאי גוונא פרושו בשטה מקבצת לכתבות (דף יז ע"א), על מה שאמרו שם ביצד מרקדין לפני הכלה אומרים כלה נאה וחסודה דאפלו אם מכערת היא גם כן ושאי לומר כן, ואין בזה משום שקר, לפי שאז חוט של חסד משוף עליה. ולכן אומרים וחסודה מלשון חסד לכלל גם את זו שאינה נאה.

ואברא דיש לחלק דהתם אמרינן כלה נאה וחסודה ותו לא. ואפשר דיפיה מגיע מהחוט של חסד, אף גבי אסתר אמרינן יפת תאר וטובת מראה, ויפי בפשיטות הוא ענין חמרי וחוט של חסד וענין מציאת חן הינו ענין רוחני. ועין עוד כמה שכתבנו בזה בקנטרס אמרי פי (ח"א עמ' 14). ועוד דמנא לה הא דהיתה ירקרקת? ואם תאמר ממה

אטמרא מנה. הרי שאפלו נערות הבתולות נמנעו ומנעו אותם מלכוא וכל שכן דלא שיה לומר שהנשואות באו מעצמן וקרוב לומר שעל פי הפקדה להביא נערות בתולות היו כמה בתולות משמטות עצמן באמת לא שנשואות הן, ולכן כיון שלא יכלו לברר האמת הביאו גם הנשואות. עד כאן לשונו. ונהנה בזה הקשה לי קצת דהא בכלל האי גזרתא אמרו שהנערה תהיה בתולה ואהא מצאנו בגמרא דאפשר לבדק אם האשה בתולה וכשמניחין אותה על חבית של יין וכו' כידוע, ואמאי לא עבדו הכי ואפשר שלא ידעו האי ענינא, וחז"ל מה שידעו הא, דכתיב "סוד ה' ליראיו" ומגלה סודותיו לחכמיו ופשוט].

ונראה לישב בזה שאותו רשע באמת היה חפץ נמי בבעולות והכל לספק תאוותיו, תדע דהא אמרינן בגמרא מגלה (דף יג ע"א), לגבי אסתר אמר רב בקש לטעם טעם בתולה טעם, בקש לטעם טעם בעולה טעם. הרי שבקש לטעם טעם בעולה אלא שלא היה כבודו שיתפרסם הדבר, לכך פרסם בפרהסיא רצונו על הנערות הבתולות, ולאנשי המשמר ואנשי סודו אמר שיביאו את כל הנערות בין בתולות ובין בעולות, ותדע שהוא כן, דהא כתיב "ויהי בהשמע דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות רבות אל שושן הבירה אל יד הגי ותלקח אסתר אל בית המלך וגו'" הרי שלא פרש כלל דהיו בתולות אלא נערות בסתמא והינו בין בתולות ובין בעולות. ולהכי מפרש הפסוק מיד "ותלקח אסתר אל בית המלך" והינו אל תקשה הא היתה אשתו של מרדכי ואמאי לקחנה, דהתם היה קבוצ של "נערות"

תַּחַת וְשָׂתִי: (יח) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָדוֹל לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו
אֶת מִשְׁתֶּה אֶסְתֵּר וְהַנַּחַח לַמַּדִּינוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מִשָּׂאת בִּיד
הַמֶּלֶךְ: (יט) וּבְהַקְבֵּץ בְּתוֹלוֹת שְׁנִית וּמַרְדֳּכָי יָשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ:
(כ) אֵין אֶסְתֵּר מַגִּדַת מוֹלַדְתָּהּ וְאֶת־עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ
מַרְדֳּכָי וְאֶת־מֵאמֶר מַרְדֳּכָי אֶסְתֵּר עָשָׂה כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְּאִמְנָה
אֵתוֹ: ס (כא) בַּיָּמִים הָהֵם וּמַרְדֳּכָי יָשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קֶצֶף
בִּגְתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמָרֵי הַסֹּף וַיִּבְקְשׁוּ לְשַׁלַּח
יָד בַּמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרָשׁ: (כב) וַיּוֹדַע הַדָּבָר לְמַרְדֳּכָי^ט וַיֵּגֵד לְאַסְתֵּר

דורש טוב לעמו

מאד לשתות, עד כאן דבריו. וצריך עיון בזה מהיכן מיתי לה להאי טעמא שהיה נעים לו לדבר אתה והיה צמא לשתות. דהא פרש רש"י (שם ד"ה לא ראינו שינה), מתוך שהיתה חביבה עליו היה מרבה בתשמיש וצמא לשתות עד כאן לשונו. הרי שמחמת תשמיש היה זה וצריך עיון. ושוור וראה דכן פרש הרב תורה תמימה (על הפסוק כאן אות מו) וזה לשונו כי היה מטייל ומשוחח עמה הרבה, עד כאן לשונו.

וידידי רבי שלמה בר כוכבא שליט"א אמר, דלשנא מעליא נקט דהדבור הוא כנוי לתשמיש. ויש ראיה לזה מכתבות (דף יג ע"א) מאי מדברת רב אסי אמר נבעלה. עין שם. ועין עוד כמה שכתב בספר בניהו על מסכת מגילה (דף יג ע"ב ד"ה מלמד שהיתה). והעיר המגיה חגי פאהן נר"ו ממה שאמרו בגמרא במגילה (דף טז ע"א), שבתחלה היה מדבר עמה על ידי מתרגמן. ובפשטות היה נוהג כן רק בפני אנשים, אך בחדרי חדרים לא היה מקפיד בזה שאין בזה זילותא למלכות.

שהשווה חז"ל להדס עין בגמרא מגילה (דף יג ע"א). הא כבר דרשו בזה חז"ל דהצדיקים נקראים הדסים (וע"ע בילקוט שמעוני (אסתר רמז תתרנ"ג על הפסוק "ויהי אומן את הדסה"), דדרשי להאי תיבת הדסה בכמה גווני), ואף היא בכללם וצריך עיון. ומכל מקום כדאי תרוצו של הרב תורה תמימה לסמוך עליו בשעת הדחק.

שוב ראיתי בתרגום שני (אסתר פרק ב פסוק ז) שכתב, שבנערותה היתה זפת תאר ונאה וחסודה במראה, ולפי זה מה שאמר ירקרקת היתה הינו לאחר ימי נערותה.

יט. ויודע הדבר למרדכי וגו'. ובספר חזון עובדיה פורים ממרן הראשון לציון הגר"ע יוסף זצ"ל (כפי"ע על המגילה עמוד רעט), מיתי אהא להגמרא במגילה דבגתן ותַרַשׁ שני טרסיים היו והיו מספרים בלשון טרסי. אמר לו אחד לשני מיום שבאה אסתר לבית המלך לא ראינו שנה בעינינו. וכתב שם דמתוך שהיתה חביבה עליו, היה נמנע משנה כי נעים היה לו להרבות לדבר אתה והיה צמא

הַמֶּלֶכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מַרְדֳּכָיִי:^(ב) וַיִּבְקֶשׁ
הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתְּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר דְּבָרֵי הַיָּמִים
לפְנֵי הַמֶּלֶךְ: פ

פרק ג (א) אַחֲרַיִן הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדְּלָה הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ
אֶת־הֶמֶן בֶּן־הַמִּדְיָא הָאֲגָגִי^(בא) וַיִּנְשְׂאֵהוּ וַיֵּשֶׁם אֶת־

דורש טוב לעמו

לעשות רצונו כרצונו, ששמו בלבו על זה
הדבר והיה סמוך לכו ובטוח שיקים את הגזרה
בשלמות לשביעות רצונו של אחשורוש.
בפעם השלישית שמכר המן בתאר זה,
כשאמר אסתר לאחשורוש "להשיב את
הספרים מחשבת המן בן המדתא האגגי"^(ח),
ה, שהזכירה אסתר את יחוסו המלא להראות
לאחשורוש שאין בכל הלשון הרע שאמר
משהו נכון, אלא כל כוונתו היתה להרג את
היהודים משנאתו אליהם. והגם שגם
אחשורוש שנה את היהודים, מפל מקום אין
הוא מזרע עמלק שכל תכליתם להלחם בעם
ישראל ולהשמידם ללא סבה. וזהו שהדגישה
"מחשבת המן בן המדתא האגגי" – שמחשבה
שטנית שכזו "להשמיד להרג ולאבד את כל
היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד"
– זוהי רק מחשבה של עמלק.

והנה כשתלו את עשרת בני המן, מזכיר
הכתוב שהיו עשרת בני המן בן
המדתא צרר היהודים (ט, י) ולא מזכיר
האגגי. לפי שתאר 'אגגי' מורה על צאצאי
עמלק, ולפי שבניו הללו לא היו עמלקים
שלמים גם מצד אמם, לפי שהיה מונה עם
הרבה נשים, לכן השמיטו תאר זה. והגם
שבאמות הולכים אחר הזכר, מפל מקום רמו
את קלונו בזה.

כ. ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך
בשם מרדכי. ודרשו חז"ל במגלה (דף טו
ע"א) מנה, אמר רבי חנינא כל האומר דבר
בשם אומרו מביא גאלה לעולם, שנאמר
"ותאמר אסתר למלך" וכו'. וכן הוא (באבות
פ"ו מ"ח), וכבר הקשה לי בזה דמאי שיך הא
לכל ענין של אומר דבר בשם אומרו דלמה
דוקא התם נפיק גאלה מנה. ושור וראה דכבר
עמד בזה הרב התורה תמימה הכא (אות מד),
וכתב לתרץ דהכונה פשוטה שמכל דבר
הנאמר בשם אומרו אפשר כי במשך הזמן
יסתובב איזה דבר נכבד אשר אין לשער
ולראות מראש, ותפס בעל המאמר את הלשון
גאלה על שם המאדע כאן עד כאן דבריו.

כא. המן בן המדתא האגגי. ד' פעמים בכל
המגלה הזכר המן בתארו המלא כנזכר
כאן, ובכל מקום יש בו טעם. כאן שהזכירו
בפעם הראשונה זכרו בשמו ותארו שנפירו.
ובפעם השניה לקמן "ויסר המלך את טבעתו
מעל ידו ויתנה להמן בן המדתא האגגי"^(ג, י),
והטעם שמעתי מהגר"ש לרינשטיין שליט"א,
לפי שאחשורוש היה גם שונא ישראל, אף
פחד להתעסק עם היהודים, כמזכר במדרש,
וכשהגיע המן אליו עם הרעיון להשמידת
היהודים הכיר וידע בו שהוא המן בן המדתא
האגגי מצאצאי עמלק, ולכן נתן לו יד חפשית

מגילת אסתר

פרק ג

בְּסֵאוֹ מַעַל בְּלִי-הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אֵתוּ: (ב) וְכָל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כְּרָעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהֵמָּן כִּי-בֶן צֹוֶה-לוֹ
הַמֶּלֶךְ וּמֶרְדֵּכִי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: (ג) וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר-בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמֶרְדֵּכִי מִדּוֹעַ אֵתָּה עֹזֵב־אֶת מִצְוֹת
הַמֶּלֶךְ: (ד) וַיְהִי בֹאמֶרם כְּאֹמְרָם אֵלָיו יוֹם וַיּוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם
וַיִּגִּדּוּ לְהֵמָּן לִרְאוֹת הַיַּעֲמֹדוֹ דְּבָרֵי מֶרְדֵּכִי כִי-הִגִּיד לָהֶם
אֲשֶׁר-הוּא יְהוּדִי: (ה) וַיֵּרָא הֵמָּן כִּי-אֵין מֶרְדֵּכִי כְרָע וּמִשְׁתַּחֲוֶה
לוֹ וַיִּמְלֵא הֵמָּן חֲמָה: (ו) וַיִּבֹז בְּעֵינָיו לְשַׁלַּח יָד בְּמֶרְדֵּכִי לְבַדּוֹ
כִי-הִגִּידוּ לוֹ אֶת-עַם מֶרְדֵּכִי וַיִּבְקֶשׁ הֵמָּן לְהַשְׁמִיד אֶת-כָּל-
הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְלָכוֹת אַחֲשׁוּרוֹשׁ עִם מֶרְדֵּכִי: (ז) בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן הוּא-חֹדֶשׁ נִסָּן בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עָשָׂרָה לַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ
הַפִּיל פּוֹרֹ הוּא הַגּוֹרֵל לִפְנֵי הֵמָּן מִיּוֹם לַיּוֹם וּמִחֹדֶשׁ לַחֹדֶשׁ
שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אָדָר: (ח) וַיֹּאמֶר הֵמָּן לַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ
יִשְׁנֹנוּ עַם-אֶחָד מִפֹּזֵר וּמִפָּרֶד בֵּין הָעַמִּים בְּכָל מְדִינֹת מְלָכוֹתָא
וְדִתֵּיהֶם שְׁנוֹת מְכַלְעָם וְאֶת-דִּתֵּי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ
אֵין-שׁוֹה לְהִנִּיחָם: (ט) אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכְתֹּב לְאַבְדָּם וְעֲשֶׂרֶת

דורש טוב לעמו

לא יועיל לו, שיבא הגוי ויפריד עצמו ממנו, וכמו שהיה בשואה רחמנא לצלן. והמליצו על זה, שאם יהודי לא יעשה קדוש – ויקדש עצמו, יבא הגוי ויעשה הבדלה. וזהו שהדגיש הכתוב ואמר כאן שהמן בן המרתא האגגי צורר כל היהודים כלם ללא יוצא מן הכלל, ואפלו אם היהודי ידמה לו הוא שונא, וזה להזכירנו לדורי דורות, שבכל דור ודור יש המנים מזרע עמלק שלא מחפשים שלום אלא אך ורק להשמיד את עם ישראל.

הפעם הרביעית שמזכר המן בתארו השלם היא בפסוק "כי המן בן המרתא האגגי צורר כל היהודים" (ט, כד). והטעם לזה שהסבה שהיה צורר כל היהודים, היא רק מחמת שהוא מצאצאי אגג שהוא מזרע עמלק, ולהורות לנו ולהזכירנו על מחית עמלק שאתם אי אפשר לעשות שלום אלא מצוה להשמידם ולכלותם מעל פני האדמה, שכן אש שנאת הישראל שלהם לא תכבה לעולם. ואפלו אם היהודי ינסה להדמות לגוי,

אֲלֵפִים בְּכֶרֶסֶף אֲשָׁקוּל עַל־יְדֵי עֲשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא
אֶל־גִּגְנֵי הַמֶּלֶךְ: (י) וַיָּסֶר הַמֶּלֶךְ אֶת־טִבְעָתוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ
לְהֶמָּן בֶּן־הַמֶּדֶתָא הָאֲגָגִי צִרְרַת הַיְּהוּדִים: (יא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהֶמָּן
הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ^(ב): (יב) וַיִּקְרָאוּ
סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב
כָּל־אֲשֶׁר־צִוָּה הֶמָּן אֶל אַחֲשֵׁד־רַפְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפַּחֲוֹת אֲשֶׁר
עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עָם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה כְּכַתְּבָהּ
וְעַם וְעַם כָּל־שׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּר־שׁ נִכְתָּב וְנִחַתָּם בְּטִבְעַת
הַמֶּלֶךְ: (יג) וַנִּשְׁלֹחַ סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
לְהַשְׁמִיד לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים^(ג) מִנָּעַר וְעַד־זָקֵן טָף

דורש טוב לעמו

עֵין שָׁם. וְכֵן הִיא אֲצֵל אַחֲשֵׁרוֹשׁ שֶׁהִיא שׁוֹנָא
אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְהִיא רוֹצָה לְהַפְטֹר מֵהֶם,
כְּשֶׁנִּקְרְתָה לּוֹ הַזְדַּמְנוֹת זֹו לְהַפְטֹר מִשְׁנוֹאֵי
נַפְשׁוֹ הֵם הַיְּהוּדִים, מִיָּד קָפַץ עָלֶיהָ וְשָׁשׁ כְּעַל
כָּל הַזֶּן, וְלָכֵן מַחֲמַת שְׁמִחָתוֹ וְתֵר עַל הַמַּעֲוֹת.

כג. לְהַשְׁמִיד לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים.
הִנֵּה אוֹמֵר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה "מִזְמוֹר לְדָוִד
ה' רָעִי לֹא אֶחָסֵר וְגו'" (תהילים כג, א), וְהִנֵּנוּ
שְׁמִיזֵם וּמוֹדָה לְקַב"ה וּבוֹטָח בּוֹ. וְאוֹמֵר שְׁאֵם
הַקַּב"ה הוּא הַרוֹעֶה לֹא חוֹשֵׁשׁ הוּא שִׁיפְקֹד
וְיִחָסֵר מֵעַם יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ אֶחָד. וְהִנֵּה
הַמַּתְבּוֹנֵן יִרְאֶה דָּוָה מִה שֶׁהִיא בִּימֵי הַפּוֹרִים,
שֶׁרָצָה הֶמָּן הַרְשָׁע צוֹרֵר הַיְּהוּדִים לְכָלוֹת אֶת

כָּל הָעָדָר וְאֶת כָּל כְּרָם ה' צְבָאוֹת וְלְהַשְׁמִיד
לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים מִנָּעַר וְעַד
זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד" (אסתר ג, יג). אָף
קִדְּם לּוֹ דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה וְאוֹמֵר "מִזְמוֹר לְדָוִד
ה' רָעִי לֹא אֶחָסֵר". וְהִרְמֵז לָזֶה דְּתַבַּת הֶמָּן

כב. הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב
בְּעֵינֶיךָ. יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת כִּיצַד אַחֲשֵׁרוֹשׁ וְתֵר
עַל סְכוּם עֲצוּם שֶׁל עֲשָׂרַת אֲלֵפִים כְּכֶר כֶּסֶף,
וְאֲפִלּוּ אִם הִיא לּוֹ הִרְבֵּה כֶּסֶף מִשְׁלוֹ, הֲרִי כְּכֶר
יָדוּעַ דָּאֵדָם שִׁישׁ לּוֹ מִנֵּה רוֹצָה מְאִתִּים, כָּל
שָׁכֵן אֲצֵל אַחֲשֵׁרוֹשׁ הַרְשָׁע? וְאֲפֹשֶׁר לְבָאֵר
דְּכִינּוֹן שְׁאֲמָרוּ תַז"ל שֶׁשְׁנוֹאֵה מְקַלְקֵלֵת אֶת
הַשְׁוֹרָה (עֵיין מִדְרַש רַבָּה בְּרַאשִׁית פֶּרֶשָׁה נה, ח), גַּם
אֲצֵל אַחֲשֵׁרוֹשׁ קִלְקֵלָה שְׁנוֹאֵה אֶת הַשְׁוֹרָה
הַזֹּו הִיא תַאֲוֹת הַמָּמוֹן שְׁלוֹ. וְעֵינֵן עוֹד בְּמַגְלָה
(דף יד ע"א), מִשָּׁל דְּאַחֲשֵׁרוֹשׁ וְהֶמָּן לְמָה הוּא
דוֹמָה, לְכַעַל בּוֹר שְׁרוּצָה לְסִתָּם בּוֹרוֹ, וְלְכַעַל
תַּל [פְּרוּשׁ עֲרַמַת עֶפְרָן] שְׁרוּצָה לְסַלֵּק הַתַּל.
לִימִים נִפְגָּשׁוּ זֶה אֲצֵל זֶה, אָמַר בַּעַל הַתַּל
לְכַעַל הַבּוֹר: יֵשׁ לִי תַל בְּחָצֵר שְׁלִי, תֵּן לִי
עֲצָה כִּיצַד אֲנִי נִפְטָר מִמֶּנּוּ? קָפַץ בַּעַל הַבּוֹר
מִיָּד עַל הַמְּצִיאָה וְאָמַר לוֹ, יֵשׁ לִי בּוֹר, קַח
כֶּסֶף רַק תִּמְכֹּר לִי אֶת הַחֹל, אִף מִרְבַּ רִצּוֹן
בַּעַל הַתַּל לְהַפְטֹר מִהַחֹל לֹא הִיא מִוֶּכֶן לְקַבֵּל
עַל זֶה כֶּסֶף דָּוָו הִיא טוֹבָה גְּדוּלָּה בְּשִׁבְלִיו,

וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשָׁלוֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ
אֲדָר וּשְׁלָלָם לְבוּזִי^(ד): פֶּתַשְׁגָּן הַכְּתָב לְהַגִּתָּן דָּת בְּכָל-מְדִינָה
וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל-הָעַמִּים לְהִיט עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה: ^(טו) הָרָצִים
יֵצְאוּ דְחוּפִים בְּדִבְרֵי הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ
וְהָמֶן יֵשְׁבוּ לִשְׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשָׁן נְבֹכָה: פ

פרק ד (א) וּמֶרְדֵּכִי יָדַע אֶת-כָּל-אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מְרִידְכִי

דורש טוב לעמו

ימי חייו דתבת "אף" עולה בגימטריא כתבת פורים (בגימטריה קטנה), והינו שימי הפורים נהיו חג של "טוב וחסד" דנוהגים בו במשלוחי מנות איש לרעהו ומתנות לאכילונים. ותבות "אף טוב" עולים בגימטריה קטנה עם האותיות כמנין 'מקרא מגלה' ⁽²⁴⁾. וכידוע שלא תבטל יום הפורים אף לעתיד לבא, וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה "ושבתי בבית ה' לארך ימים" הינו שיום זה של פורים יהיה בבית ה' לארך ימים, אף לאחר ימות המשיח. ודו"ק.

כד. להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר הוא חודש אדר ושללם לבוז. יש לרדק שהגזרה היתה להרג את כלם ורק אחר כך לשלל את הבזה, כדי שיספיקו להרג כמה שיותר. מה שאין פן לקמן כשנגזרה הגזרה על האויבים ונהפוך הוא, היתה לשון הגזרה שהיהודים יוכלו להקהל ולעמד על נפשם להשמיד להרג ולאבד את כל חיל עם ומדינה הצרים אתם טף ונשים ושללם לבוז ביום אחד בכל מדינות המלך (אסתר ח, יא - יב), שהצווי היה שגם הבזה תהיה ביום אחד, ורצה אחשוורוש על ידי זה, שלא יספיקו להרג הרבה

עולה בגימטריה קטנה י"ד ⁽¹⁴⁾, וראשי תבות מזמור לדוד יהיה רעי לא א' חסר עולים נמי כן ⁽¹⁴⁾. והינו דחשב שיוכל לכלות ח"ו את עם ישראל, אף שכח למה שאמר דוד המלך ע"ה "אם ה' רעי לא א' חסר".

ובזה יבאר המשך המזמור, שאומר דוד המלך ע"ה "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה ינחמני", וראשי תבות של ומשענתך ה'מה ינחמני עולים (בגימטריה קטנה) כמנין אסתר. וכן כמנין מרדכי (וחסרון אחד בגימטריה לא הנה חסרון), והינו שהם היו המשענת של עם ישראל. ובזכות אותם צדיקים נצלנו מן מלתעות הרשע וחוגגים אנו את ימי הפורים מדי שנה בשנה. וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה בהמשך המזמור "תעריך לפני שלחן נגד צררי", והינו דבזכות שהיה הקב"ה "נגד צררי" הם המן ואחשוורוש זכינו ל"תעריך לפני שלחן" הינו חיוב סעודה בפורים. [ועוד דתבת צררי בגימטריה קטנה עולה כמנין המן ⁽¹⁴⁾]. ואומר "דשנת בשמן ראשי כוסי וויה" וירמז בזה למה שצונו חז"ל במגלה ^(דף ז ע"ב), דחייב איניש לבסומי בפוריא דאדם שכור הרי הוא רווי מיין. ובזה מסיים דוד המלך ע"ה ואומר "אף טוב וחסד ירדפוני כל

אֶת-בִּגְדָיו וַיִּלְבַּשׁ שָׁק וְאַפֶּר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זַעֲקָה
גְּדֹלָה וּמָרָה: (ב) וַיָּבֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבֹא
אֶל-שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בְּלָבוּשׁ שָׁק: (ג) וּבְכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם
אֲשֶׁר דִּבְרֵה-הַמֶּלֶךְ וּדְתוּ מִגֵּיעַ אָבֵל גָּדוֹל לַיהוּדִים וְצוּם וּבְכִי
וּמִסְפָּד שָׁק וְאַפֶּר יֵצַע לָרַבִּים: (ד) וּתְבוּאֵינָה וְתְבוּאָנָה נַעֲרוֹת
אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיִּגִּידוּ לָהּ וַתַּחֲלֹחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח
בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת-מַרְדֳּכָי וּלְהַסִּיר שָׁקוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קָבַל:
(ה) וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הָעֵמִיד לִפְנֶיהָ
וַתִּצְוֶהוּ עַל-מַרְדֳּכָי לַדַּעַת מַה-זֶּה וְעַל-מַה-זֶּה: (ו) וַיֵּצֵא הֵתָךְ
אֶל-מַרְדֳּכָי אֶל-רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר-הַמֶּלֶךְ: (ז) וַיִּגְדֹּלּוּ
מַרְדֳּכָי אֶת כָּל-אֲשֶׁר קָרְהוּ וְאֵת| פֶּרֶשֶׁת הַפֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן
לְשָׁקוֹל עַל-גִּנּוּזֵי הַמֶּלֶךְ בִּיהוּדִים לְאֲבָדָם: (ח) וְאֶת-
פֶּתֶשֶׁגֶן כְּתַב-הַדָּת אֲשֶׁר-נָתַן בְּשׁוֹשֶׁן לְהַשְׁמִידָם נָתַן לוֹ לְהִרְאוֹת
אֶת-אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצִוּוֹת עָלֶיהָ לָבֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן-
לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלִּפְנֵיו עַל-עַמָּהּ: (ט) וַיָּבֹא הֵתָךְ וַיִּגֵּד לְאֶסְתֵּר אֶת
דִּבְרֵי מַרְדֳּכָי: (י) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ וַתִּצְוֶהוּ אֶל-מַרְדֳּכָי: (יב)

דורש טוב לעמו

טו) כתיב, "ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי"
ללא צווי, ומהו החלוק?

מאויביהם. והיהודים התחכמו, "ובבזה לא
שלחו את ידם" (אסתר ט, טז), ונצלו את כל
היום להרג באויביהם.

ויראה בס"ד, דהנה דרשו חז"ל במגלה (דף
טו ע"א), שהתך לא השיב דברי אסתר
למרדכי. וזאת מפני שאין משיבין על
הקלקלה (דחשובת אסתר היתה קלקלה במה שלא
הסכימה אסתר להכנס אל אחשוורוש) וידעה זאת
אסתר שבודאי לא ישיב על הקלקלה ולא
ירצה להשיב ולומר את הדברים למרדכי, על
כן הצרכה לצוותו ולומר לו שיגיד למרדכי.

כה. ויבוא התך ויגד לאסתר את דברי מרדכי
ותאמר אסתר להתך ותיצוהו אל מרדכי.
הנה יש לעיין, דהקא כתיב שצוהה את התך
לומר למרדכי את הדברים, ובפסוק יב לא
כתיב שאמרם התך אלא ויגידו למרדכי את
דברי אסתר ולא שאמרם התך? ועוד קשה
דהקא כתיב "ותצוהו אל מרדכי" ולקמן (פס')

(יא) כָּל-עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ יוֹדְעִים אֲשֶׁר כָּל-אִישׁ
וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבֹא-אֶל-הַמֶּלֶךְ אֶל-הַחֹצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא-
יִקְרָא אַחַת דָּתוֹ לְהִמִּית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט-לוֹ הַמֶּלֶךְ
אֶת-שְׂרָבִיט הַזֶּהָב וְחִיָּה וְאֲנִי לֹא נִקְרָאתִי לָבוֹא אֶל-הַמֶּלֶךְ זֶה
שְׁלוֹשִׁים יוֹם^(יב): (יב) וַיִּגִּדּוּ לְמַרְדֳּכָי אֶת דְּבָרֵי אֶסְתֵּר: פ
(יג) וַיֹּאמֶר מַרְדֳּכָי לְהָשִׁיב אֶל-אֶסְתֵּר אֶל-תְּדֹמִי בְּנִפְשָׁךְ לְהַמְלִיט
בֵּית-הַמֶּלֶךְ מִכָּל-הַיְּהוּדִים: (יד) כִּי אִם-הִחָרַשׁ תַּחֲרִישִׁי בַּעֲת
הַזֹּאת רִיחַ וְהַצֵּלָה יַעֲמֹד לַיהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר וְאַתָּה^(טו)

דורש טוב לעמו

שאדם מעמיד עצמו שלשים יום. ומשמע
שיותר מזמן זה לא.

לא כן אחר כך כשהספימה לילך אל המלך
כבר לא היתה צריכה לצוות שיאמרו למרדכי
אלא להשיב. ודר"ק.

וזו היתה כננת אסתר שאמרה למרדכי, כיון
שלא נקראתי לבא אל המלך זה שלשים
יום, בנדאי בקרוב הוא יקרא לי דהיום הוא
היום השלשים, ואם כן לא צריך למהר כל
כך להכנס אליו ולהסתכן. ועוד, שהרי
כשיקרא לה תהיה מוכרת לבא ותהיה
אנוסה, ולא תאבד ממרדכי. ועל זה ענה לה
מרדכי, שלא תדחה את העת הזאת. ועל
טענתה שבנדאי המלך יקרא לה, רמז לה
שאין הלכה בזה כרבי מאיר, וזהו שאמר לה
"אל תדמי בנפשוך להמלט בית המלך",
שתבת להמל"ט נוטריקון ה'רי טענה
ל'בתולים ל'רבי מאיר, והטעם שאין לטען
כך הוא משום "בית המלך" - שבבית המדרש
לא פסקו הלכה כרבי מאיר, ותבת המל"ך
נוטריקון ל'א מורים הלכה כ'מותו. (וע"ע
בטשו"ע אה"ע סימן סח סעיף י). ודר"ק.

כו. "כל עבדי המלך ועם מדינות המלך
יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא
אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא
אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך
את שרביט הזהב וחיה ואני לא נקראתי לבוא
אל המלך זה שלשים יום". ובהאי קרא יש
להקשות כמה קשיות: וכי נתן לחשד באסתר
המלכה הצדקת שחששה למסר נפש בשביל
כלל ישראל? ועוד, מהו זה שאומרת למרדכי
"ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלשים
יום", מפני מה היתה צריכה להוסיף סף
הימים?

ונראה לפרש בס"ד, על פי מה שאמרו חז"ל
ביבמות (דף קיא ע"ב) תניא טענת,
בתולים כל שלשים יום, דברי רבי מאיר.
ופרש רש"י: כל שלשים יום - שיכול לטען
לא בעלתי עד עתה. ובירושלמי ביבמות (פ"ג
ה"ד) ובכתובות (פ"א ה"ד) מבאר, דהנה חזקה

כו. ותאמר אסתר להתן ותצוהו אל מרדכי כל
עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים

וּבֵית-אֲבִיךָ תֵּאבְדוּ^(כ) וּמִי יוֹדֵעַ אִם-לָעֵת בָּזֹאת הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת:
(טו) וּתֹאמַר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל-מֶרְדֳּכָי: (טז) לֵךְ בְּנוֹס אֶת-כָּל-
הַיְּהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּשׁוֹשׁן וְצוּמוּ עָלַי וְאֶל-תִּשְׁתּוּ^(כט)
שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וַיּוֹם גַּם-אֲנִי וְנִעְרֹתַי אֲצוּם בֵּן וּבִכֹּן אָבוֹא

דורש טוב לעמו

לסכל עצת המן האגגי ולא תגרם להריגתו ולסלוקו מן העולם. ישאר החטא של שאול במה שהשאיר את אגג ולא הרגו עדין בעינו, ואשר היא מזרעו של שאול המלך צריכה לתקן את חטאו בזה. אך אם תהרג את המן, שוב יהיה כפרה על חטא בית אביה הוא שאול המלך, ועל כן אמר לה ואת ובית אביך תאבדו, שיותר לא יתקן העון הזה. והנה כל זמן שלא תקנה עון זה היה בית אביה חסר משלמותו מחמת זה [ואפשר דהוה מדה כנגד מדה דהא נשבע הקב"ה דאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיתכלה כל זרע עמלק (עיי' מדרש תהילים (בוכר) מזמור צז אות א). ואם כן שאול המלך שהשאיר מזרע עמלק בעולם, מן הדין שיהיה חסר]. ולזה ירמו דתבות "ובת אבך (בכתיב חסר להורות על חסרון החטא) עולה בגימטריא שאול המלך ודו"ק.

כט. לך בנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו. יוש להקשות בזה אמאי כפלה אסתר דבריה ואמרה "צומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו" הלא הם הם הדברים?

ושמעתי שהיו אומרים לתרץ בזה שלא יחשבו דהאי תענית אינה מאכילה ושתיה אלא תענית אחרת כגון תענית דבור וכדומה לזה, ועל כן פטטה להם ואמרה "אל

אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחייה... ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים כי אם החרש תחרישי בעת הזאת רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו וגו'. יראה לפרש בזה בס"ד, דהנה אסתר כשקבלה בקשת מרדכי שתכנס היא אל המלך בעבור אחיה היהודים הסתפקה אי תהלכה הכי. דהא אמרו חז"ל דאין דוחין נפש מפני נפש [עין מסכת אהלות פ"ז מ"ו, ובסנהדרין דף עב ע"ב]. ואם כן, כשנכנסת היא אל המלך הוי ספק פקוח נפש, דרך אשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב וחייה. והיה אם לא יושיט, יהרגה. ומי יימר דמחיצת היא בזה? ועל זה ענה לה מרדכי, דהנך סבורה דאת בספק פקוח נפש אם תלכי, דעי לך שאת בפקוח נפש גמור אם לא תלכי, דהא גם את יהודיה ויתגלה הדבר ואת ובית אביך תאבדו. דתמיד עשו שונא ליעקב ואפלו כשמתנהג כמותו. ועל כן, בודאי הרי את מחיצת להכניס עצמך בספק פקוח נפש כדי להציל את עצמך ואת כלל ישראל מפקוח נפש ודאי.

כח. ואת ובית אביך תאבדו. יראה בזה דאמר כן מרדכי לאסתר, משום שאם תסרב

אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כָדַת וּבֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי^(ז): (יז) וַיַּעֲבֹר מִרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוְּתָהּ עָלָיו אֶסְתֵּר: ס

דורש טוב לעמו

ישראל, ושלח מִרְדֳּכָי אֶת אֶסְתֵּר לַהֲכִנִּים
עֲצָמָה בַּפִּקּוּחַ נֶפֶשׁ? וּכְכֹר הִיָּה כֵּן לְעוֹלָמִים
שֶׁנֶּגְרָם נֶס הִתְחַלָּה לָעַם יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שׂוֹד,
וּכְדָאִיתָא בְּמַעֲלָה (דף יז ע"ב), דְּשִׁלְחוּ חֲכָמִי
יִשְׂרָאֵל אֶת רִשְׁבִּי לְבִטֵּל גְּזֵרוֹת הָרוֹמָאִים
וַיֵּצֵא לְקִרְאָתָם כֵּן תְּמַלִּיּוֹן לְסִיעָם, בְּכָה ר'
שְׁמַעוֹן וְאָמַר: מַה שְּׁפָחָה שֶׁל בֵּית אָבָא נִזְדַּמֵּן
לָהּ מִלֵּאדָּךְ ג' פְּעָמִים וְאֲנִי לֹא פָעַם אַחַת וְכו'
עֵינִי שָׁם. וְאִם כֵּן אֵף הֵכָא הִיָּה לוֹ לְמִרְדֳּכָי
לְשַׁלַּח הַשָּׂדֶה וְאָמַר לֹא עָשָׂה כֵּן? וְעֵינִי בְּמַה
שֶׁכָּתֵב הָרֵב חֵיד"א עַל זֶה בִּסְפָרוֹ מְדַבֵּר
קְדָמוֹת (מַעֲרַכַת הָא' אוֹת ז).

וְאֲשֶׁר יִרְאֶה בְּזֶה בִּס"ד, דְּאֲבָרָא הִיָּה יָכוֹל
מִרְדֳּכָי לְשַׁלַּח הַשָּׂדֶה שְׁבַדְמוּתָהּ
בְּמִקּוּמָה. אֵף חֲפִץ הִיָּה שְׁזִכּוֹת זֹו תִּהְיֶה
לְאֶסְתֵּר הַמֶּלֶכָה בְּמַה שֶׁתִּמְסֹר נֶפְשָׁהּ בְּשִׁבְלִי
כָּלֵל יִשְׂרָאֵל. וְאֲבָרָא, אִם הִיָּתָה מְסֻרָתָה הִיָּה
שׁוֹלַח הַשָּׂדֶה שְׁבַדְמוּתָהּ בְּמִקּוּמָה. וְעַל כֵּן
אָמַר לָהּ "אִם הִתְרַשׁ תִּתְרַשִּׁי בַּעֲת הַזֹּאת רוּחַ
וְהִתְחַלָּה יַעֲמוֹד לִיהוּדִים מִמְּקוֹם אַחֵר". וְהִינוּ,
דָּאם יִשְׁלַח אֶת הַשָּׂדֶה שְׁבַדְמוּתָהּ וְאַחֲשֹׁרוּשׁ
לֹא יוֹשִׁיט לָהּ אֶת שְׂרָבִיט הַזֶּהֱב וְיוֹצִיא דִּינָהּ
לְהוֹרֵג, שׁוֹב לֹא תוֹכֵל הִיא לְהִסְתַּתֵּר בְּבֵית
הַמֶּלֶךְ בְּתוֹר הַמֶּלֶכָה, דְּסִבּוּרִים הֵם שֶׁהַמֶּלֶכָה
נִהְרָגָה. וְעַל כִּרְחַה תִּצְטָרֵף לְשׁוֹב אֶל עַמָּהּ
וּמוֹלִדְתָּהּ וְאֵף הִיא תִּכְלֹל בְּהָא גְּזֵרָה. וְזֶהוּ
שֶׁאָמַר "וְאֵת וּבֵית אֲבִיךָ תִּאֲבֹדוּ" וְדו"ק.

תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ. אֲלֹא דְלִפִּי זֶה יִקָּשֶׁה
שֶׁתֹּאמַר לָהֶם רַק אֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ?

וְאֲשֶׁר יִרְאֶה לְפָרֶשׁ בְּזֶה, דְּהִנֵּה אָמְרוּ חַז"ל
בְּמַגִּלָּה (דף יב ע"א), שֶׁגִּזְרַת הַמֶּן הִיָּתָה
עַל זֶה שֶׁנִּהְיָנוּ מְסֻעֲדוֹתָיו שֶׁל אוֹתוֹ רָשָׁע (הוּא
אַחֲשֹׁרוּשׁ) עֵינֵי שָׁם. וְלִזֶּה רְמִזָּה לָהֶם אֶסְתֵּר
שֶׁדִּרְךָ תִּשְׁוֹבְתָם תִּהְיֶה דוֹקָא בְּצוּם שֶׁהוּא מְדָה
כְּנֻגָּד מְדָה, דְּבַעֲבוּר מַה שֶׁנִּהְיָתָם וְאִכְלָתָם
וּשְׁתִּיתָם בִּסְעוּדָתוֹ שֶׁל אַחֲשֹׁרוּשׁ עֲכָשׁוּ "אֵל
תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ" וְלֹא הִיָּה סִגִּי בְּמַה
שֶׁאָמְרָה לָהֶם "צוּמוּ עָלַי" דְּרִצְתָּהּ לְעוֹרֵר לָהֶם
שֶׁהָאִי צוּם מֵאִכְלָה וּשְׁתִּיָּה הוּא כְּנֻגָּד אוֹתָהּ
אִכְלָה וּשְׁתִּיָּה. וְדו"ק.

וְעוֹד יֵשׁ לִישֵׁב בְּזֶה שֶׁלֹּא יִפְדּוּ הַתַּעֲנִית
בְּצִדְקָה אֲלֹא יִתְעַנוּ מִמֶּשׁ. וְלִכֵּן אָמְרָה
"צוּמוּ עָלַי" וְאִם תֹּאמְרוּ נִפְדָּה הַתַּעֲנִית וְנִאֲכַל
וְנִשְׁתֶּה, "אֵל תֹּאכְלוּ וְאֵל תִּשְׁתּוּ" וְדו"ק.

ל. וּבֹאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי אֲבָדְתִּי. וְדָרְשׁוּ חַז"ל
בְּמַגִּלָּה (דף טו ע"א) בְּזֶה, כְּאֲשֶׁר אֲבָדְתִּי
מִבֵּית אָבָא כֵּן אֲבָד כְּעַת מִמֶּךָ. עֵינֵי שָׁם. וְהִנֵּה
בְּזֶה הַקְדוּשׁ וְרַעֲיָא מְהִימְנָא (כַּד ג' דְּבָרִים פְּרִשְׁתָּ
כִּי תִצֵּא דָף רַעו ע"א) אִיתָא, דְּלֹא הִיָּתָה אֶסְתֵּר
הוֹלֶכֶת אֲצֵל אַחֲשֹׁרוּשׁ, אֲלֹא שָׂדֶה הִיָּתָה בְּאֶה
תַּחֲתֶיהָ עֵינֵי שָׁם. וּמִהִשְׁתָּא יֵשׁ לְהִקְשׁוֹת, אִמָּאִי
לֹא הִשְׁתַּמְשׁוּ בְּשָׂדֶה זֹו אֵף הִשְׁתָּא לְהַחֲלֵת עִם

פרק ה (א) ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות^(א) ותעמד בחצר בית המלך הפנימית^(ב) נכח בית

דורש טוב לעמו

אסתר, שעשתה היא הכנות ופעולות ולאחר מכן לבשתה רוח הקדש. [וכדומה לזה יש שפרשו נמי להאי מימרא דאיתא במגלה (דף ו ע"ב), יגעתי ומצאת תאמין דאזיל על למוד התורה דרך לאחר שהאדם יגע בתורה וזכה הוא במציאה, דמציאה גבה לא שיף כלל ענין היגיעה דאין אדם יגע למצא מציאות, ולזה זוכה היגע בתורה שפתאום מוצא מציאה בתורה והינו דדמי להא דלבשתה רוח הקדש ללא יגיעה, לאחר היגיעה].

לב. ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. איתא במגלה (דף טו ע"ב), כיון שהגיעה לבית הצלמים של אחשורוש נסתלקה הימנה שכניה, פתחה ואמרה "אלי אלי למה עזבתני" (תהילים כב, ב) עין שם. והנה בספר אדמורי"ם שנספפו בשואה (מאת ר' מנשה אונגר), הביא מה שכתב הגאון ר' פנחס האגר בנו של ר' ברוך מויוניץ וצ"ל להקשות, מדוע אמרה אסתר דוקא פסוק זה? ותרץ דאמרו בגמרא במגלה (דף יב ע"א), מפני מה נתחייבו שונאיהן של ישראל שבאותו הדור כליה? מפני שהשתחוו לצלם! ועוד אומרת הגמרא (שם), הם לא עשו אלא לפנים, אף הקב"ה לא עשה עמהן אלא לפנים וכו' עין שם. והינו, שעשו כן רק למראית העין ולא עבדו בלבם לעבודה זרה אלא מן השפה ולחוץ. ועל כן אמרה אסתר "אלי אלי למה עזבתני" דתבות אלי אלי ראשי תבות אלקים יראה ללבב אדם יראה לעינים. וזאת בקשה מהקב"ה אלי! אתה הרואה ללבב יודע כי היהודים השתחוו לצלם רק למראית העין,

לא. ותלבש אסתר מלכות וגו'. ודרשינן בגמרא מגלה (דף יד ע"ב), אמר רבי חנינא שלבשתה רוח הקדש, כתיב הכא "ותלבש" וכתיב התם "ורוח לבשה את עמשי" (דברי הימים א, יב, יט), מכאן לאסתר שנביאה היתה עד כאן. והנה יש לעין בדיוקא דלשנא דאמרינן ותלבש אסתר משמע שלבשה ועשתה היא פעלה מצד עצמה, ובגמרא אמרינן שלבשתה רוח הקדש, ומשמע דללא כל פעלה מצדה התלבשה עליה רוח הקדש, וכדדיקנין לשנא שלבשתה רוח הקדש.

והנראה לפרש דאסתר כל זמן שהיתה בבית אחשורוש לא שרתה עליה סתם השכינה ולהכי דרשו חז"ל במדרש על הפסוק "ומרדכי ידע" (אסתר ד, א), מנא ידע- אליהו הנביא הודיעו (מדרש רבה פרשה ז, יח), ושאלה היא למרדכי מה זה ועל מה זה, (ואברא דכבר דרשו חז"ל במגלה (דף טו ע"א), להאי פסוקא דכונתה היתה שמה כפרו בלוחות שנאמר בהם מזה וכו' עין שם. ואפשר דהא הוה קשיא להו מכדי אסתר נביאה היתה, ואמאי הוצרכה לשאל את מרדכי מה זה ועל מה זה, אלא ודאי דאין הדברים כפשוטן). הרי שלא ידעה היא מעצמה דבר זה, והינו כמו שאמרו דכל זמן שהיתה בבית אותו רשע וטמא לא היתה שורה עליה סתם רוח הקדש והקא שהיתה צריכה היא לסיעתא דשמיא מרבה ולכת רוחני שיאזרה, עשתה היא הכנות ופעולות שתשרה עליה רוח הקדש. ולאחר שעשתה מה שעשתה שרתה עליה השכינה מעצמה. והינו מה שכתוב ותלבש

הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל-כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ בְּבֵית הַמַּלְכוּת נָכַח
פֶּתַח הַבַּיִת: (ב) וַיְהִי כִּרְאוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עֹמֶדֶת
בַּחֲצֵר נִשְׁאָה חֹן בְּעֵינָיו וַיּוֹשֵׁט הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר אֶת-שְׂרָבִיט
הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַתִּקְרַב אֶסְתֵּר וַתִּגַּע בְּרֹאשׁ הַשְּׂרָבִיט: ס
(ג) וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מִה-לָּךְ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּמִה-בִּקְשָׁתְךָ
עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַיִּנָּתֶן לָךְ: (ד) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִם-עַל-הַמֶּלֶךְ
טוֹב יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן הַיּוֹם אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי לוֹ:
(ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִהֲרוּ אֶת-הָמָן לַעֲשׂוֹת אֶת-דְּבַר אֶסְתֵּר וַיָּבֹא
הַמֶּלֶךְ וְהָמָן אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר-עָשְׂתָה אֶסְתֵּר: (ו) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְאֶסְתֵּר בְּמִשְׁתָּה הַיּוֹם מִה-שְׂאֵלְתְךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמִה-בִּקְשָׁתְךָ
עַד-חֲצֵי הַמַּלְכוּת וַתַּעַשׂ: (ז) וַתַּעַן אֶסְתֵּר וַתֹּאמֶר שְׂאֵלְתִי
וּבִקְשָׁתִי: (ח) אִם-מִצָּאתִי חֹן בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב
לָתֵת אֶת-שְׂאֵלְתִי וְלַעֲשׂוֹת אֶת-בִּקְשָׁתִי יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן
אֶל-הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לָּהֶם וּמִחָר אֶעֱשֶׂה כְּדִבַּר הַמֶּלֶךְ:
(ט) וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שֵׁמֶחַ וְטוֹב לֵב וְכִרְאוֹת הָמָן
אֶת-מֶרְדֳּכָי בִּשְׁעַר הַמֶּלֶךְ וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע מִפְּנֵוּ וַיִּמָּלֵא הָמָן

דורש טוב לעמו

מיד כל הקמים עליהם. ואת נח הציל מיד
אנשי דור המבול שרצו להרע לו. ואת
אברהם הציל מנמרוד שזרקו לכבשן האש.
ואת יצחק הציל משמעאל שהיה מצחק עמו
ונתפכן בזה להרגו. ואת יעקב הציל מעשו
הרשע שהיה חפץ להרגו. ולכן התפללה
אסתר שכמו שהציל אותם, כן יציל כעת
אותה ואת עם ישראל בכללו מהגורל הרע
הזה. ויראה לרמוז בזה דתבות "אלי אלי למה
עזבתני" עולים בדקדוק בגימטריא נח,
אברהם, יצחק, יעקב. (696). ודו"ק.

לפיכך שטוחה בקשתי לפניך שתרחם עליהם
ולא תכלם. עד כאן.

ועוד יראה בזה, דהנה בכל שנות דור מצאנו
דתמיד הרשעים התאנו והצרו לצדיקים
וזה כנגד זה עשה אלקים. וכמו שמצינו מימי
נח שהיו כנגדו אנשי דור המבול ואברהם
וכנגד נמרוד. ויצחק וכנגד ישמעאל. ויעקב
וכנגד עשו. ובזמן אחשורוש היה את מרדכי
ואסתר כנגדו וכנגד המן. ועל כן זכרה אסתר
ימי קדם כיצד הושיע השי"ת את אבותינו

עַל־מַרְדֳּכָי חֲמָה^(ל): (י) וַיִּתְּאֶפֶק הָמָן וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיִּשְׁלַח
וַיָּבֵא אֶת־אֶהָבִיו וְאֶת־זֶרֶשׁ אִשְׁתּוֹ: (יא) וַיִּסְפֹּר לָהֶם הָמָן
אֶת־כְּבוֹד עֲשָׂרוֹ וְרַב בָּגָיו וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֲשֶׁר
נִשְׂאוֹ עַל־הַשָּׁרִים וְעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: (יב) וַיֹּאמֶר הָמָן אֶף לֹא־הִבִּיֵּאָה
אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה עִם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה כִּי
אִם־אוֹתִי וְגַם־לְמַחֵר אֲנִי קָרוֹא־לָהּ עִם־הַמֶּלֶךְ: (יג) וְכַל־זֶה

דורש טוב לעמו

עובר לא היה עושה כן, שלא יפרשו שעושה כן בשבילו. ובאמת בתחלה לא היה מרדכי מקפיד על זה אלא רק שלא להשתחוות ולכרע אף לבסוף חשש אף לקימה ותנועה כל שהיא. ובזה העלה חמת המן הרשע ביותר.

לד. וכל זה איננו שוה לי. איתא במגלה (דף טו ע"א - ע"ב), דהמן היה עבדו של מרדכי והיה נקרא עבד שנמכר בעד כפר לחם עין שם. ובדרך הרמז הרומז על הארש אמרתי, דתבת המן בגימטריה קטנה עולה כמנין עבד (ע"ה).

והנה כדי שינצל האדם מלהיות עבד להמן הרשע שהוא קלפת עמלק, צריך להיות עבד ה'. ולכן אמרו חז"ל בשבת (דף פח ע"ב), דחזרו עם ישראל וקבלו את התורה מאהבה בימי אחשורוש. וזאת מכיין שראו שכאשר הם עבדי ה' מסתלקים מהם כל האדונים האחרים. וכבר שנינו במסכת אבות (פ"ג מ"ה), שכל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ. עין שם.

ובזה יש לתמה על מה שאמרה הגמרא במגלה (דף יד ע"א), דאחד מהטעמים

לג. ובראות המן את מרדכי בשער המלך ולא קם ולא זע ממנו וימלא המן על מרדכי חמה. הנה לעיל מנה (אסתר ג, ה) כתיב, "וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו וימלא המן חמה". ויש לעין בהבדלי הפסוקים דהקא כתיב שהתמלא על מרדכי חמה, לא כן לעיל שכתוב בסתמא "וימלא המן חמה".

ויראה לפרש בזה בס"ד דהנה לעיל (אסתר ג, ה), היה זה סמוך ומפלא להצלת המלך אחשורוש על ידי מרדכי. ואם כן, לא היה יכול המן להראות שכועס על מרדכי ממש, דהא הוא היה המציל של חיי המלך, לא כן כאן לאחר שעברו כבר זמנים טובא אז הראה את חמתו על מרדכי ממש.

עוד יראה לפרש בזה דהנה לעיל כתיב רק שמרדכי לא היה כורע ומשתחוה, לא כן הקא כתיב "ולא קם ולא זע ממנו" והינו בזוי טפי, דאפלו קימה שיש בזה הדור או משהו שיראה כאלו הוא חולק לו כבוד לא היה עושהו ואפלו בשוגג. [וכגון שהיה מרדכי יושב והיה צריך לקום לילך למקום אחר, והמן היה עובר באותה שעה, לא היה קם. ואף אם היה מרדכי חפץ לזווע על מקומו ולסדר המושב לנוחיותו, כשהיה המן

אֵינָנו שׁוֹה לִי⁽¹⁶⁾ בְּכָל־עֵת אֲשֶׁר אָנִי רֹאֶה אֶת־מַרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי

דורש טוב לעמו

עולה בגימטריה קטנה כמנן מלאך המות (29). וכבר אמרו חז"ל בבבא בתרא (דף טז ע"א), הוא היצר הרע הוא השטן הוא מלאך המות. ולכן אמרו חז"ל דאכתי עבדי אחשוורוש אגן. דאף על פי שקבלו עם ישראל עליהם את התורה מאהבה, מפל מקום לא התפרקו מהיצר הרע ומן התאוות לגמרי.

לה. בכל עת אשר אני ראה את מרדכי היהודי. הנה אם יתבונן האדם במאמר המן הזה יראה את גדל גאותו, דלא הסתפק במה שהוא מנשא על כל השרים וכלם משתחווים לו, אלא מפריע לו שיהודי זקן לא משתחווה אליו עד שכלום לא שנה לו. וזאת מפני דהמן ברום גאותו רצה להיות מעל כלם וכאלוה אשר אין מעליו אחר, ואף על הקב"ה רצה להתגאות ולא שם על לבו שיש דין ויש דין, ויש מנהיג לבירה, הוא האחד. וכאשר היה רואה את מרדכי היה נזכר בזה שאין הוא כלל אלוה דאפלו ברחבי עירו לא כלם מכבדים אותו. וברמז הרומז על האר"ש אמרתי דתבת המן עולה בגימטריא י"ד והיא במספר אחד יותר מהגימטריה של תבת אחד. והינו שרצה להתגאות על הקב"ה הוא האחד. לא כן מרדכי

הצדיק עולה מנן שמו בגימטריה קטנה כמנן אחד הוא הקב"ה (13), והינו שלא הסיר מחשבתו ממנו יתברך. וזהו רמז למה שאמר שלמה המלך ע"ה "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו) דראשי תבות של תבות אלו (עם האותיות) עולים בגימטריה קטנה כמנן מרדכי (13).

שלא קוראים את ההלל בפורים, רבא אמר בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה. אלא הקא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשוורוש? אכתי עבדי אחשוורוש אגן. עד כאן. והינו דאגו עדין משעבדים לאחשוורוש ועל כן אין לומר בימי הפורים את ההלל. ולקאורה יקשה, דכיון שקבלו על עצמם על תורה וקבלו את התורה הקדושה שוב מאהבה, מאי שיף עוד שיחשבו כעבדי אחשוורוש? ועוד, הרי כבר נצלנו אנו מגזרת אחשוורוש, וכלה הוא מן העולם? ועין עוד במצפה איתן בהגהות וחדושים (שם).

והנראה לפרש בזה דבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו והקב"ה מצילנו מידם. וכל זמן שלא הגיע מלך המשיח אכתי עבדי אחשוורוש אגן. ולא דוקא לאחשוורוש גופא, אלא כל אדם אחר ששולט או מולך על עם ישראל חוץ ממלך המשיח הרי זה בבחינת עבדי אחשוורוש אגן. ובחינה זו תלויה רק בנו, דאם נשמר את התורה והמצוות ונתקרב לבוראנו, ונעשה רצונו כרצונו, נצא מכבלי העגון ומעבדי אחשוורוש נהיה עבדי ה' בלבד. ומיד יבוא משיח צדקנו ויגאלנו ויהיה ה' אחד ושמו אחד. אף מכיון שכל עם ישראל לא הגיע עדין לדרגה זו וכלם ערבים זה לזה, נשארים אנו בחרבן הגלות.

והנה המעכב לכל זה הוא השאור שבפסח שהוא היצר הרע הוא השטן והוא מלאך המות. ומכיון שאנו עדין כבולים בתאוות החמריות נחשבים אנו בזה כעבדי אחשוורוש הוא היצר הרע. דתבת אחשוורוש

יֹושֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ: (ד) וַתֹּאמֶר לוֹ זָרַשׁ אֲשֶׁתּוֹ וְכָל־אֹהֲבָיו
יַעֲשׂוּ־עֵץ גִּבֹּהַּ חֲמִשִּׁים אַמָּה וּבִבְקָרן אָמַר לַמֶּלֶךְ וַיִּתְּלוּ
אֶת־מַרְדֳּכָי עָלָיו וּבִא־עַם־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמִּשְׁתָּה שָׁמַח וַיִּיטֵב
הַדָּבָר לִפְנֵי הָמֶן וַיַּעַשׂ הָעֵץ: פ

פרק ו (א) בַּלַּיְלָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבִּיא
אֶת־סֹפֵר הַזְכֵּרֹנוֹת דְּבָרֵי הַיָּמִים וַיְהִיו נִקְרָאִים לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ: (ב) וַיִּמָּצֵא כָּתוּב אֲשֶׁר הִגִּיד מַרְדֳּכָי עַל־בִּגְתָּנָא וַתֹּרֶשׁ
שְׁנֵי סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁמֵרֵי הַסֵּף אֲשֶׁר בִּקְשׁוּ לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ
אֶחָשׁוּרֹשׁ: (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מֶה־נַּעֲשֶׂה יָקָר וּגְדוּלָּה לְמַרְדֳּכָי
עַל־זֶה וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִשְׁרָתָיו לֹא־נַעֲשֶׂה עִמּוֹ דָּבָר:
(ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מִי בַּחֲצָר וְהָמֶן בָּא לַחֲצָר בֵּית־הַמֶּלֶךְ
הַחִיצוֹנָה לֵאמֹר לַמֶּלֶךְ לְתִלוֹת אֶת־מַרְדֳּכָי עַל־הָעֵץ אֲשֶׁר־הָכִין
לוֹ: (ה) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הִנֵּה הָמֶן עֹמֵד בַּחֲצָר וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ יָבֹוא: (ו) וַיָּבֹוא הָמֶן וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ מֶה־לַּעֲשׂוֹת בְּאִישׁ
אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ וַיֹּאמֶר הָמֶן בְּלִבּוֹ לִמִּי יַחֲפֹץ הַמֶּלֶךְ
לַעֲשׂוֹת יָקָר יוֹתֵר מִמֶּנִּי: (ז) וַיֹּאמֶר הָמֶן אֶל־הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר
הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (ח) יָבִיאוּ לָבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לָבַשְׁבוּ
הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן בְּתֵר מַלְכוּת
בְּרֹאשׁוֹ: (ט) וְנָתַן הַלְבוּשׁ וְהַסּוֹס עַל־יַד־אִישׁ מִשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ
הַפְּרָתָמִים וְהַלְבִּישׁוּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ
וְהַרְבִּיבֵהוּ עַל־הַסּוֹס בְּרָחוּב הָעִיר וּקְרָאוּ לִפְנֵיו בְּכָה יַעֲשֶׂה
לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמֶן מִהֵרָ
קַח אֶת־הַלְבוּשׁ וְאֶת־הַסּוֹס בְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ וַעֲשֵׂה־כֵן לְמַרְדֳּכָי

הַיְּהוּדִי הַיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אֶל־תִּפְּלָ דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר
דִּבְּרָתָּ (י"א) וַיִּקַּח הָמֶן אֶת־הַלְבוּשׁ וְאֶת־הַסּוֹס וַיִּלְבַּשׁ אֶת־
מֶרְדֵּכִי וַיַּרְכִּיבֵהוּ בִּרְחוֹב הָעִיר וַיִּקְרָא לִפְנָיו בְּכָה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ
אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: (י"ב) וַיָּשָׁב מֶרְדֵּכִי אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ
וְהָמֶן גִּדְּתָהּ אֶל־בֵּיתוֹ אָבֵל וַחֲפּוּי רֹאשׁ: (י"ג) וַיִּסְפֹּר הָמֶן לְזֶרֶשׁ
אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־אֲהָבָיו אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֲכָמָיו וְזֶרֶשׁ
אִשְׁתּוֹ אִם מִזֶּרַע הַיְּהוּדִים מֶרְדֵּכִי אֲשֶׁר הַחֲלוּצוֹת לִנְפֹל לִפְנָיו
לֹא־תוּכַל לוֹ כִּי־נִפּוֹל תִּפּוֹל לִפְנָיו: (י"ד) עוֹדֶם מְדַבְּרִים עִמּוֹ
וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעוּ וַיַּבְהִילוּ לְהַבִּיא אֶת־הָמֶן אֶל־הַמִּשְׁתָּה
אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אֶסְתֵּר:

דורש טוב לעמו

בתחלה שרצית גם לכתר.

וְנִרְאָה לְדַקְדֵּק גַּם מְדַבְּרֵי הַגִּמְרָא שֶׁלִּבְשׁ
מֶרְדֵּכִי כֶּתֶר, דְּאִמְרִינן בַּמְּגִלָּה (דף טז
ע"א), דְּכִשְׁהֲגִיעַ הָמֶן לְקִים צוּי הַמֶּלֶךְ אָמַר לוֹ
לְמֶרְדֵּכִי: קוּם לְבֹשׁ הַנִּי מֵאִנִּי וְרִכֵּב הָאִי סוּסָא
דְּבִיעִי לָךְ מִלְכָּא, אָמַר לָהּ: לֹא יִכְלִינָא עַד
דְּעִילִינָא לְבִי בְּנִי וְאֶשְׁקַל לְמִזְיָא, דְּלֹא אֲרַח
אֲרַעָא לְאִשְׁתְּמוּשֵׁי בְּמֵאִנִּי דְּמִלְכָּא הָכִי וְכוּ' עַד
כָּאן. וְהִינוּ שְׂאֵמֶר מֶרְדֵּכִי לְהָמֶן שְׂאִין הַדֶּרֶךְ
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִגְדֵי הַמֶּלֶךְ כְּשֶׁהוּא בִּשְׁעָרוֹ הָאֲרָךְ
וְכִשְׁלֹא הַתְּרַחֵץ. וְהִנֵּה אִם לֹא נִתֵּן לוֹ הַכֶּתֶר הָרִי
לֹא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּבִגְדֵי הַמֶּלֶךְ בְּרֹאשׁוֹ, וְאִם כֵּן סְגִי
לוֹ בְּרַחֲצָא וְתוֹ לֹא, אֲלֹא וְדֹאִי שְׂאֵף הַכֶּתֶר נִתֵּן
לוֹ וְלֹהֲכִי אָמַר לוֹ דְּלֹא אֲרַח אֲרַעָא לְאִשְׁתְּמוּשֵׁי
בְּמֵאִנִּי דְּמִלְכָּא עַד שִׁיסְתַּפֵּר. וְאִבְרָא דֹאִין זֶה
מִכְרַח, דְּמִכָּל מְקוֹם אִפְשָׁר דְּכֻנַּת מֶרְדֵּכִי שְׂכָל
זֶה שֶׁשְׁעָרוֹתָיו אֵינֶם מְסֻפְּרִים אֵין זֶה דֶּרֶךְ אֲרָץ
לְלִבְשׁ בְּגָדֵי הַמֶּלֶךְ אִפְלוֹ לֹא הַכֶּתֶר, דְּמִכָּל
מְקוֹם אִכְתִּי מְגִנָּה הַדֶּכֶר, וְצִרִיךְ עֵינִן.

לו. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמֶן מַה־רַח אֶת הַלְבוּשׁ
וְאֶת הַסּוֹס כְּאֲשֶׁר דִּבְרַתָּ וַעֲשֵׂה כֵן לְמֶרְדֵּכִי
הַיְּהוּדִי... אֵל תִּפְּלָ דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבְרַתָּ. וַיֵּשׁ
לְעֵינַי בְּהָאֵי כְּפִילוֹת דְּבָרֵי אַחְשָׁרוּשׁ. דְּאָמַר
לְהָמֶן כְּאֲשֶׁר דִּבְרַתָּ, וְשׁוֹב אֵל תִּפְּלָ דָבָר מִכָּל
אֲשֶׁר דִּבְרַתָּ, וְעֵינַי בְּגִמְרָא מְגִלָּה (דף טז ע"א),
מֵה שֶׁדִּרְשׁוּ בְּזֶה וְעֵינַי שָׁם בְּמַהֲרָשׁ"א (בח"א).
וְהִנֵּרְאָה לִי בִּסְ"ד לְהוֹסִיף, לִפִּי מֵה שֶׁכָּתַב
רש"י לְעִיל (פסוק ט), עַל הַפְּסוּק "וְנִתֵּן
הַלְבוּשׁ וְהַסּוֹס עַל יַד אִישׁ" וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: וְאֵת
הַכֶּתֶר לֹא הִזְכִּיר, שְׂרָאָה עֵינֵינוּ שֶׁל מֶלֶךְ רָעָה עַל
שְׂאֵמֶר שִׁיתֵּנוּ הַכֶּתֶר בְּרֹאשׁ אָדָם עַד כָּאן
לְשׁוֹנוֹ. הָרִי שֶׁבְּתַחֲלָה אָמַר הָמֶן (פסוק ח)
"וְאֲשֶׁר נִתֵּן כֶּתֶר מְלָכוֹת בְּרֹאשׁוֹ", וְלֹאֲחֵר
שְׂרָאָה שֶׁעֵינֵינוּ שֶׁל הַמֶּלֶךְ רָעָה הַשְׂמִיט לְכֶתֶר,
וְזֶה מֵה שְׂאֵמֶר לוֹ אַחְשָׁרוּשׁ: "מַה־רַח אֶת
הַלְבוּשׁ וְאֶת הַסּוֹס כְּאֲשֶׁר דִּבְרַתָּ, וַעֲשֵׂה כֵן
לְמֶרְדֵּכִי". וְגַם אֵת הַכֶּתֶר, שֶׁלֹּאֲחֵר שְׂרָאִיתָ
שְׂרָעָה עֵינֵי לֹא חֲזַרְתָּ לְאָמְרוֹ, גַּם אוֹתוֹ תִּשִּׁים
לוֹ, וְזֶהוּ "אֵל תִּפְּלָ דָבָר מִכָּל אֲשֶׁר דִּבְרַתָּ" -

פרק ז (א) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן לִשְׁתּוֹת עִם-אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה:
(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר גַּם בַּיּוֹם הַשְּׁנִי בְּמִשְׁתֵּה
הַיַּיִן מִה-שְּׂאֵלְתָּ אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְתַנְתֵּן לָךְ וּמִה-בִּקְשָׁתְךָ
עַד-חֲצִי הַמַּלְכוֹת וְתַעֲשֵׂ: (ג) וַתֵּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר
אִם-מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ^(ד) וְאִם-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב תַּנְתֵּן-לִי
נַפְשִׁי בְּשֵׂאֵלְתִּי וְעַמִּי בִּבְקִשְׁתִּי: (ד) כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי
לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג וּלְאַבֵּד^(ה) וְאִלּוּ לַעֲבָדִים וּלְשִׁפְחוֹת נִמְכַּרְנוּ

דורש טוב לעמו

וְאִשֶּׁר יֵרָאֶה בְּזֶה לְתַרְץ בְּזֶה בִּס"ד עַל פִּי מֵאֵי
דְּכִתִּיב בְּתַרְגּוּם שְׁנֵי עַל הַמְּגִלָּה (פרק ד,
פס' א) אֵת נֶסֶח הָאֲגָרוֹת שֶׁשָּׁלַח הָמָן לְהַשְׁמִיד
לְהַרְגֵּ וּלְאַבֵּד, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ (בְּקִצּוֹר), אֲנוּן דְּמִנִּי
מִלְּכָא דְאַחְשֵׁרוּשׁ לְכָל עַמְמָא וְאִמְרִיא וְלִשְׁנִיא
דִּי דִירִין בְּכָל אֶרֶצָא שְׁלַמִּיכוֹן יִסְגִּי. מִהוּדְעִנְיָא
לְכוּן דְּגִבְרָא חַד אֶתָּא לְוֹתְנָא וְהָמָן שְׁמָה,
וּשְׂאֵל מִנִּי שְׂאִילָה זְעִירָא וְקִלְיָא. וְחֻי לִי עַל
יְהוּדָאִי וְעַל מַלְיָהוֹן וְעַל נִימוּסִיהוֹן. וְאֹמֵר לִי,
אֲנָא אֶתָּן לָךְ יַת שְׁתִּין רַבְּכוּן מִנִּי דְכִסְפָּא וְעַמָּא
הָרִין זִבְנִית לִי לְקִטּוֹל. כְּעַן אֲנָא מִלְּכָא
אַחְשֵׁרוּשׁ סְגִי חֲדִיתִי וְדַעֲתִי שְׁפָרִית עָלִי
וְכִסְפָּא נְסִיבִית מִנִּי וְעַמָּא זִבְנִית לֵהּ. וְכו', עַד
כָּאן לְשׁוֹנוֹ. [פִּירוּשׁ: מִמֶּנִּי הַמֶּלֶךְ אַחְשֵׁרוּשׁ
לְכָל הָעַמִּים הַגּוֹיִם וְהַלְשׁוֹנוֹת הַיּוֹשְׁבִים בְּכָל
אֶרְצוֹ, שְׁלוֹמָכֶם יִרְפֶּה. יוֹדַע לָכֶם כִּי בָּא
אֲלֵינוּ אִישׁ אֶחָד וְהָמָן שְׁמוֹ, וַיִּשְׂאֵל מִמֶּנִּי
שְׂאֵלָה קִטְנָה וּבִזְיוֹהַ. וַיִּגַּד לִי עַל הַיְּהוּדִים עַל
עֲנִיָּיהֶם וְעַל דְּתִיָּהֶם. וְאֹמֵר לִי, אֲנִי אֶתָּן לָךְ
שֵׁשׁ מֵאוֹת אֲלָף שֶׁקֶל כֶּסֶף וְאֶקְנֶה אֶת הָעַם
הַזֶּה לְטִבַּח. וְעַתָּה אֲנִי הַמֶּלֶךְ מְאֹד שְׁמִחְתִּי
וְלִבִּי יִיטֵב עָלִי וְהַכֶּסֶף לְקַחְתִּי מִמֶּנּוּ וְהָעַם
מִכְרִיתִי לוֹ לְהָרֵג וּלְטַבַּחְהוּ עַד כָּאן]. הִרִי לָן,
שְׁבַכְל הָאֲגָרוֹת הָיָה מִפְּרָסֶם שְׁמִכְר אַחְשֵׁרוּשׁ

לִז. וַתֵּעַן אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אִם מִצָּאתִי חַן
בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ וְגו'. הִנֵּה יֵשׁ לְדַקְדֵּק דְּלַעֲלֵ
מִנֵּה (פ"ה פס' ח), פְּנִתָּה אֶסְתֵּר לְאַחְשֵׁרוּשׁ
בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַמִּשְׁתֵּה שֶׁעָשְׂתָה לֹא
בְּלִשׁוֹן נֹכַח אֲלָא בְּגוֹף שְׁלִישִׁי, "אִם מִצָּאתִי
חַן בְּעֵינֶיךָ הַמֶּלֶךְ", לֹא כֵן בַּיּוֹם הַשְּׁנִי כְּשֶׁעָשְׂתָה
הַמִּשְׁתֵּה אֲמָרָה "אִם מִצָּאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ
הַמֶּלֶךְ" הֵינּוּ בְּגוֹף נֹכַח?

וְאִשֶּׁר יֵרָאֶה בְּזֶה בִּס"ד, דִּהְיָה אֲמָרוּ חַז"ל
דְּבִשְׁעַת הַמִּשְׁתֵּה שֶׁל הַיּוֹם הַשְּׁנִי גִלְתָּה
לוֹ שֶׁהָיָה מִמְשַׁפְּחַת שְׂאוֹל וְהָיָה מְגֻזַּע הַמְּלוּכָה
(ע"ע פִּירוּשׁ פס' ה), וְאִם כֵּן כְּשֶׁהָיָה בֵּת מְלָכִים
רְאוּיָה בּוֹדָאִי לְדַבֵּר עִם הַמֶּלֶךְ בְּגוֹף נֹכַח,
דָּאִף הָיָה מִלְּכָה בּוֹכּוֹת עֲצָמָה. לֹא כֵן קִדְּם
שְׂגֻלְתָּהּ מוֹצָאָה וְעַמָּה, שְׁמָרָה עַל כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ
וּפְנִתָּה אֵלָיו בְּגוֹף שְׁלִישִׁי.

לח. כִּי נִמְכַּרְנוּ אֲנִי וְעַמִּי לְהַשְׁמִיד לְהָרוֹג
וּלְאַבֵּד. הִנֵּה יֵשׁ לַעֲנִי דְאִיָּה מְכָר הָיָה
בְּזֶה, שְׂאֵמָרָה אֶסְתֵּר "כִּי נִמְכַּרְנוּ", הָא לֹא
קִבַּל אַחְשֵׁרוּשׁ הַמַּעֲוֹת מִיַּד הָמָן, וּכְמוֹ
שֶׁכְּתוּב "הַכֶּסֶף נָתַן לָךְ וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ
כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ" (אסתר ג, יא), וְלֹא הָיָה כָּלָל
מְכִירָה אֲלָא נְתִינָה?

הַחֲרָשִׁיתִי כִּי אֵין הָצָר שׁוֹהַ בְּנִזְק הַמֶּלֶךְ: ס (ה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
אֲחִשְׁוֵרוּשׁ וַיֹּאמֶר לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה מִי הוּא זֶה וְאֵיזָה הוּא
אֲשֶׁר-מָלְאוּ לְבֹו לַעֲשׂוֹת כֵּן: (י) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אִישׁ צַר וְאוֹיֵב
הֵמָּן הָרַע הַזֶּה^{לט} וְהֵמָּן נִבְעֵת מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה: (יז) וְהַמֶּלֶךְ
קָם בַּחֲמָתוֹ מִמִּשְׁתֵּה הַיַּיִן אֶל-גִּנַּת הַבֵּיתָן וְהֵמָּן עָמַד לִבְקֶשׁ
עַל-נַפְשׁוֹ מֵאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה כִּי רָאָה כִּי-כִלְתָּהּ אֵלָיו הָרַעָה מֵאֵת
הַמֶּלֶךְ: (ח) וְהַמֶּלֶךְ שָׁבַּ מִגִּנַּת הַבֵּיתָן אֶל-בֵּית מִשְׁתֵּה הַיַּיִן וְהֵמָּן

דורש טוב לעמו

וְהַנָּה הַתּוֹסְפוֹת בַּמַּגֵּלָה (דף טז ע"א ד"ה ורחי
עשרה אלפי ככרי כספא) כְּתוּבוּ וְזֶה לְשׁוֹנֵם,
שְׁמַעְתִּי שֶׁעֲשָׂה אֶלְפֵי כֶּכֶר כֶּסֶף עוֹלִין חֲצִי
שָׁקֶל לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת
אַלֶּף כְּשִׁיעָאוּ מִמְּצָרִים, וְאָמַר שִׁיתֵּן
לְאַחֲשֵׁרוּשׁ כָּל פְּדִיוֹנָם. עַד כָּאן לְשׁוֹנֵם.
וּבכ"ח שָׁם (אות ה), עָשָׂה אֵת הַחֲשׁוּבֹן בְּזֶה
עֵין שָׁם. וּמִהִשְׁתָּא אֲתִי שְׁפִיר דְּשֵׁשׁ מֵאוֹת
שָׁקֶל כֶּסֶף עוֹלִים כְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים [ויכבד ידוע
דְּשָׁקֶל הַקֹּדֶשׁ כְּפֹול הוּא עֵין בָּבָא בְּתֵרָא (דף
צ ע"ב), וְלִהְיֵי הָצָרֶךְ הֵמָּן לִתֵּן שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁקֶל
כֶּסֶף שְׁלָמִים וְלֹא חֲצָאִין וְדו"ק].

אֵת הַיְּהוּדִים לְהֵמָּן בְּכֶסֶף וְעַל כֵּן אָמְרָה לוֹ כִּי
נִמְכְּרֵנוּ אֲנִי וְעַמִּי. עוֹד יִרְאֶה לְפָרֵשׁ בְּזֶה
בס"ד, דְּעַל אֵף שֶׁאַחֲשֵׁרוּשׁ לֹא לָקַח הַכֶּסֶף,
הֵמָּן זָרַק לוֹ אֵת הַכֶּסֶף בְּעַל כְּרָחוּ לְשַׁחֲדוֹ
וְשִׁיסִיעַ בְּעָדוֹ בְּדָבָר הַזֶּה. וְכַמְבָּאֵר בְּתַרְגוּם
שְׁנִי עַל הַמַּגֵּלָה (פרק ד פסוק יז) בְּתַפְלַת אֶסְתֵּר
קִדְּם הַכְּנָסָה לְאַחֲשֵׁרוּשׁ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, רָמָא הֵמָּן
כֶּסֶפָא לְמַלְכָא לְמַזְבֵּן יִתְנָא בְּעֶשֶׂר אֲלָפִין
כְּכַרִּין דְּכֶסֶף [פרוש: זָרַק הֵמָּן אֵת הַכֶּסֶף לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ לְקַחַת אוֹתָנוּ בְּעֶשְׂרֵת אֲלָפִים כְּכָרִי
כֶּסֶף]. וְעַל כֵּן אָמְרָה "כִּי נִמְכְּרֵנוּ" כִּי הִיָּה כָּאן
קִנְיַת מַעוֹת.

לט. "הֵמָּן הָרַע הַזֶּה". אֵלוּ הָיוּ עִם יִשְׂרָאֵל
זוֹכִים, עוֹד בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר שֶׁל מִרְדְּכָי
וְאַסְתֵּר הִיָּה מִתְכַּלֶּה כָּל זֶרַע עַמְּלָק וְהִיָּינוּ
נִגְאָלִים. וְזֶה הִיָּה רִצּוֹן אֶסְתֵּר, שִׁיתְכַּלֶּה כָּל
זֶרַע עַמְּלָק, וְלִכֵּן כְּשֶׁשָּׂאֵלָה אֲחִשְׁוֵרוּשׁ "מִי
הוּא זֶה וְאֵי זֶה הוּא אֲשֶׁר מָלְאוּ לְבֹו לַעֲשׂוֹת
כֵּן" עָנְתָה: "אִישׁ צַר וְאוֹיֵב הֵמָּן הָרַע הַזֶּה".
וְרָאשֵׁי תְבוּת "הֵמָּן הָרַע הַזֶּה" עוֹלִים
בְּגִימָטְרִיא קִטְנָה כְּמִנֵּן עַמְּלָק (15), שְׁכּוֹנֵתָה
הִיָּתָה לְכָלוֹת כָּל שְׂרֵשׁ עַמְּלָק.

וְהַנָּה אָבוֹא אַעֲיָרָה. דְּלַעֲלֵל מִנָּה חֲזִינֵן
דְּהַתְּרָגוּם שְׁנֵי תַרְגָּם דְּאָמַר הֵמָּן
לְאַחֲשֵׁרוּשׁ שִׁיתֵּן לוֹ שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף שָׁקֶל
כֶּסֶף בְּעַד הַיְּהוּדִים, וּבִמְדָּרֵשׁ הָאֲחֵרוֹן וְכֵן
בַּמַּגֵּלָת אֶסְתֵּר (פרק ג פס' ט) מְבָאֵר, שְׁנֵתָן
עֶשְׂרֵת אֲלָפִים כֶּכֶר כֶּסֶף עֵין שָׁם. וּבִפְשִׁיטוֹת
לֹא קָשְׁיָא מִיָּדִי דְּהָא כְּכָר אָמְרוּ חֲז"ל בְּבָבָא
מְצִיעָא (דף פז ע"א), דְּרִשְׁעִים אוֹמְרִים הִרְבֵּה
וְאָפְלוּ מַעַט אֵינָם עוֹשִׂים וְעַל זֶה אֵף הֵמָּן
הִפְרִיז וְהִגְדִּיל סְכוּם הַכֶּסֶף עַל אֵף שְׁנֵתָן מַעַט.

נָפַל עַל-הַמֶּטֶה^(ט) אֲשֶׁר אֶסְתֵּר עָלֶיהָ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲגַם לִכְבוֹשׁ
אֶת-הַמְּלָכָה עִמִּי בַּבַּיִת הַדָּבָר יֵצֵא מִפִּי הַמֶּלֶךְ וּפָנִי הָמָן
חָפוּי־מֵאֵ^(א): ס^(ט) וַיֹּאמֶר חֲרִבּוֹנָה אֶחָד מִן-הַסְּרִיסִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
גַּם הִנֵּה-הֶעֱץ אֲשֶׁר-עָשָׂה הָמָן לְמַרְדֵּכִי אֲשֶׁר דִּבֶּר-טוֹב
עַל-הַמֶּלֶךְ עֹמֵד בַּבַּיִת הָמָן גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
תָּלֶהוּ עָלָיו: (י) וַיִּתְּלוּ אֶת-הָמָן עַל-הָעֵץ אֲשֶׁר-הָכִין לְמַרְדֵּכִי
וַחֲמַת הַמֶּלֶךְ שָׁכָכָה: פ

פרק ח (א) בַּיּוֹם הַהוּא נָתַן הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ לְאַסְתֵּר
הַמְּלָכָה אֶת-בֵּית הָמָן צִרַר הַיְּהוּדִים הַיְּהוּדִים
וּמַרְדֵּכִי בָּא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי-הִגִּידָה אֶסְתֵּר מָה הוּא-לָהּ: (ב) וַיִּסֶּר

דורש טוב לעמו

מא. וּפָנִי הָמָן חָפוּי. הנה בספר חזון עובדיה
פורים למרן הראשון לציון הגר"ע יוסף
יצ"ל בפרושו על המגלה (עטרת זהב עמ' שכא)
כתב, שהנהל והחק במלכות פרס ומדי היה
שאדם שהמלך כועס עליו היו עבדי המלך
מכסים מיד פניו לבל יראהו המלך. ואף כאן
כסו פניו של המן [וזהו שאמר הפסוק "ופני
המן חפוי" מלשון חפוי וכסוי] כפי הנהל
והחק. וכמו שנאמר "כסו פניו חרלים וגדר
אבניו נהרסה" (משלי כד, לא). עד כאן דבריו.
והנראה לעניות דעתי לבאר עוד בזה, דאיתו
הנהל שהיה במלכות פרס ומדי טמון בדברי
האורחות צדיקים (סוף שער הכעס), שכתב
עצות להנצל מן הכעס. וזה לשונו, השתיקה
מבטלת הכעס... וגם לא יראה בפניו של אדם
שכועס עליו, אלא ידבר עמו בלא ראות פנים
ואז יכריח הכעס מלבו עד כאן לשונו. הרי
לן דמה שנהגו מקדם במלכות פרס ומדי
לכסות פני האדם שכועס עליו המלך, זאת

מ. והמן עמד לבקש על נפשו מאסתר
המלכה... והמן נפל על המטה. ובגמרא
מגלה (דף טז ע"א) איתא, דבא מלאך והפילו
עליה עין שם. ויראה לפרש בזה, דמלבד
הסבה שעשה בן הקב"ה להפיל המן על
אסתר המלכה להעלות חמת אחשורוש, וכמו
שאמר "הגם לכבוש את המלכה עמי בבית",
עשה בן כדי שאסתר המלכה לא תשעה
לתחנוניו של אותו רשע שהיה מזרע עמלק.
וידוע דעמלק הוא "עם - לק", הינו שיודע
ללקק כפלב ולהתחנף, וכמו ששגה שאול
בזה שהשאיר את אגג. על בן עשה הקב"ה
שיפל המן עליה ובבהלתה הגדולה לא תשעה
לתחנוניו. ועוד דאפשר שאפלו המן לא
הספיק לבקש על נפשו דמיד הפילו המלאך,
וכמו שכתוב והמן עמד לבקש על נפשו והינו
שרק עמד ולא בקש בפעל, וזאת עשה
הקב"ה כדי שלא תחוס אסתר עליו כלל,
וכמו שכתבנו ודו"ק.

הַמֶּלֶךְ אֶת־טִבְעָתוֹ אֲשֶׁר הָעֵבִיר מִהֶמָּן וַיִּתְּנָהּ לְמַרְדֳּכָי וַתֵּשֶׁם
אֶסְתֵּר אֶת־מַרְדֳּכָי עַל־בֵּית הָמָן: פ (ג) וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל לִפְנֵי רַגְלָיו וַתִּבְדֹּךְ וַתַּחֲחֹן־לּוֹ לְהַעֲבִיר
אֶת־רַעַת הָמָן הָאֲגָגִי^(ב) וְאֵת מַחֲשַׁבְתּוֹ אֲשֶׁר חָשַׁב עַל־

דורש טוב לעמו

להזמין את אחשוורוש והמן ביחד, ומכיון
שהיא בתחלת ימי נדתה יהרג אחד מהם.
ואיחא בתענית (דף כט ע"א), שאם גזרו גזרה
ומת אחד מגדולי המלכות הגזרה מתבטלת.
עד כאן דבריו. הרי שיזעה להאי דינא שאם
מת אחד משרי המלך מתבטלת הגזרה.

ועוד יש להביא ראיה דהאי דינא היה גם
במדינות פרס ומדי, ששמעתי שהיו
מקשים בשם האדמו"ר מגור זצ"ל אמאי
לאחר שנצטווה המן לעשות את כל הכבוד
הזה למרדכי, להרכיבו על הסוס וכו', לא
אבד נפשו, הרי בזיונו היה עד בלי די ומה
היו חיייו שונים לאותו רשע באותו הזמן?
ובאר האדמו"ר זצ"ל, לפי האי גמרא
דתענית (שם), דאם גזרו גזרה ומת אחד
מגדולי המלכות הגזרה מתבטלת, שהמן ידע
שאם יאבד עצמו לדעת תתבטל הגזרה שגזר
על היהודים והשנאה העבירה אותו על
דעתו ולהתגבר על הבזיון הנורא והעקר
שתתקיים גזרתו.

וחזיתי דכבר צמד בזה הרב אהבת דוד (דרוש
ה לשבת זכור דף מא ע"ד), והביאו מן
הראשון לציון הגר"ע יוסף זצ"ל בחזון
עובדיה פורים (בפירוש על המגילה עמ' שכו),
וזה תרף דבריו, מה שהתחננה אסתר לפני
המלך להעביר גזרת המן הינו הגזרה שגזר
לאבד דת ישראל, אבל עקר הגזרה של המן

עשו כדי להגיע חמת המלך. וכמו שכתב
עצה זו באורחות צדיקים.

מב. ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל
לפני רגליו... להעביר את רעת המן
האגגי וגו'. והנה יש לתמה דמאחר ונתלה
המן כמבאר בפסוק "ויתלו את המן על העץ"
(אסתר ז, י), היתה הגזרה צריכה להתבטל
דהא אמרינן בגמרא תענית (דף כט ע"א), דאם
גזרו גזרה ומת אחד מגדולי המלכות הגזרה
מתבטלת, וכן הביא רש"י בגמרא מגלה (דף
טו ע"א ד"ה שיהרג הוא והיא בנ"א), עין שם. ואם
כן אמאי הצריכה אסתר לבכות ולהתחנן
למלך להעביר את רעת המן האגגי, הא
צריכה היתה הגזרה לבטל ממילא. ואין לומר
דגזרה זו לא היתה במלכות מדי ופרס או
שלא ידעה אסתר מהאי דינא, דכבר פרש
רש"י במגלה (שם), דזו היתה פונתה במה
שהזמינה להמן לסעודה. ועוד דכבר ידוע מה
שפרש הגר"א בטעם הזמנת אסתר להמן
בסעודה והובא עלי ספר בחזון עובדיה פורים
למך הראשון לציון זצ"ל (בפירוש על המגילה
עמ' שג), דכבר אמרו חז"ל בפסחים (דף קיא
ע"א), שני אנשים שעברה בין שניהם אשה
נדה - אם בתחלת ימי וסתה היא הורגת אחד
מהם ואם בסוף ימי נדתה מריבה עושה
ביניהם. והנה, אמרו חז"ל במגלה (דף טו
ע"א), בפרוש הפסוק ותתחלחל המלכה מאד
(אסתר ד, ו), שפרסה נדה. ולכן עלה על דעתה

הַיְּהוּדִים^(ג): (ד) וַיֹּשֶׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר אֶת שְׂרֵבֶט הַזָּהָב וַתֵּקֶם אֶסְתֵּר וַתַּעֲמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: (ה) וַתֹּאמֶר אֶס-עַל-הַמֶּלֶךְ טוֹב וְאֶס-מִצָּאתִי חַן לִפְנָיו וְכִשֶּׁר הַדָּבָר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְטוֹבָה אֲנִי בְּעֵינָיו יִכְתֹּב לְהַשִּׁיב אֶת-הַסְּפָרִים מִחֲשֻׁבַּת הָמֶן בֶּן-הַמִּדְיָא הָאֲגָגִי אֲשֶׁר כָּתַב לְאַבְדֹּת אֶת-הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ: (ו) כִּי אֵיכָכָה אוֹכֵל וּרְאִיתִי בָרָעָה אֲשֶׁר-יִמָּצֵא אֶת-עַמִּי וְאֵיכָכָה אוֹכֵל וּרְאִיתִי בְּאֲבָדֵן מוֹלֶדְתִּי: ס (ז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרֹשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּלְמַרְדֳּכִי הַיְּהוּדִי הִנֵּה בֵּית-הָמֶן נִתְּנִי לְאַסְתֵּר^(ח) וְאֹתוֹ תָלוּ עַל-הָעֵץ עַל אֲשֶׁר-שָׁלַח יָדוֹ

דורש טוב לעמו

תחזר אף לאחר זמן, ולהכי אמרה עוד ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים ודו"ק. ומדקדק היטב לפי מה שכתב רש"י לקמן (פס' ז), על הפסוק "הנה בית המן" וזה לשונו, ומעשה הכל רואים שאני חפץ בכס וכו' והינו שחזר בו אחשוורוש אף ממחשבת המן והתבטלה דעתו לדעתה של אסתר.

מד. ויאמר המלך אחשוורוש לאסתר המלכה ולמרדכי היהודי הנה בית המן נתתי לאסתר. והנה יש להעיר שהרי אחשוורוש היה מדבר עמהן ואם כן היה לו לומר הנה בית המן נתתי לך, ולמה פרש לאסתר?

ואשר יראה בזה על דרך ההלצה, הידע אחשוורוש שמרדכי היה בעלה מקדם. וכמו שאמרו חז"ל במגלה (דף יג ע"א), "ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת" (אסתר ב, ז), אל תקרי לבת אלא לבית. [הינו לאשה וכדאיתא בשבת (דף קיח ע"ב), דאמר רבי יוסי מעולם לא קראתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי, שהיא עקרת הבית]. וכבר

להשמיד להרג ולאבד כבר בטלה בעת תליתו של המן וכו' עין שם. אלא שאפתי יש לתמה מעט מנא לה הא דגזרת המן של להשמיד להרג ולאבד התבטלה והגזרה לאבד דת ישראל עדין בתקפה, דלמא אפכא, ועוד דלפי דבריו נפיק דהיו חקי פרס ומדי שאם גזרו גזרה ומת אחד משרי המלוכה מתבטלת רק גזרה אחת והינו על כל שר אחד שמת מתבטלת גזרה אחת, ומהשתא כשגזרו ב' גזרות ביחד (כי הכא דהמן גזר גם על עם ישראל וגם על דת ישראל), לאיזו גזרה יבטלו? ויש לעין.

מג. ותכן ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים. הנה יש לעין בכפילות מאמר המגלה, "להעביר את רעת המן ואת מחשבתו" דהינו רעתו הינו מחשבתו?

והנראה, דאסתר רצתה שלא זו בלבד שתתבטל הגזרה השתא אלא שתצא מדעתו של אחשוורוש לגמרי, ושלא

ביהודיים בִּיהוּדִים: (ח) וְאַתֶּם כָּתְבוּ עַל־הַיהוּדִים כְּטוֹב בְּעֵינֵיכֶם בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וַחֲתֻמוֹ בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־כָתָב אֲשֶׁר־נִכְתָּב בְּשֵׁם־הַמֶּלֶךְ וְנִחְתּוּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהָשִׁיב: (ט) וַיִּקְרְאוּ סִפְרֵי־הַמֶּלֶךְ בָּעֵת־הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא־חֹדֶשׁ סִיוָן בְּשָׁלוּשָׁה וָעֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב בְּכָל־אֲשֶׁר־צָוָה מֶרְדֳּכָי אֶל־הַיהוּדִים וְאֶל הָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים־וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת אֲשֶׁר מֵהָדוּ וְעַד־כּוֹשׁ שֶׁבַע וָעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָּבָה וְעַם וְעַם כָּל־שָׁנָו וְאֶל־הַיהוּדִים כִּכְתָּבָם וְכָל־שָׁנָם: (י) וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרְשׁ וַיַּחֲתֶם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סִפְרִים בְּיַד הָרָצִים בְּסוּסִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרָנִים בְּגִי הָרַמָּקִים: (יא) אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־עִיר־וָעִיר לְהִקְהֵל וְלַעֲמֹד עַל־נַפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וּלְהַרְג׃ וּלְאַבֵּד אֶת־כָּל־חַיִּל עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֹתָם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז: (יב) בַּיּוֹם אֶחָד בְּכָל־מְדִינָת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ בְּשָׁלוּשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנִים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ אָדָר: (יג) פָּתְשָׁנָה הִכְתָּב לְהַנָּתֵן דָּת בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גָלוּי לְכָל־הָעַמִּים וְלַהֲיוֹת הַיהוּדִים עֲתוּדִים עֲתִידִים לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנָּקָם מֵאִיְבֵיהֶם: (יד) הָרָצִים רַכְבֵּי הָרֶכֶשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרָנִים יֵצְאוּ מִבְּהֵלִים וּדְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהָדָת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה: פ (טו) וּמֶרְדֳּכָי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלָבוֹשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחוּר וְעֶטְרַת זָהָב גְּדוּלָּה וְתִכְרִיד בּוֹץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשָׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה: (טז) לַיהוּדִים הִיְתָה

דורש טוב לעמו

לְאֶסְתֵּר יִהְיֶה בֵּיתוֹ שֶׁל מֶרְדֳּכָי שֶׁהוּא בַּעֲלָהּ, עַל כֵּן אָמַר אַחֲשֻׁרוּשׁ "הִנֵּה בֵּית הָמָן נִתְּנָה לְאֶסְתֵּר" וְהִינוּ שֶׁפֶּרֶשׁ בִּזְהָ שֶׁתִּהְיֶה הַמִּתְנָה,

אָמְרוּ חַז"ל בְּכֻמָּה דּוּכָתִין (עֵינִן גִּיטִין דָּף ע"א, וְנוֹיִר דָּף כ"ד ע"ב וְעוֹד), דְּכָל מָה שֶׁקָּנְתָּה אֲשֶׁה קָנָה בַּעֲלָהּ. וְאִם כֵּן, בֵּית הָמָן שֶׁנָּתַן

אֹרְהָ וְשִׁמְחָה וְשִׁשֹׁן וִיקָר: (יז) וּבְכָל־מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ וּבְכָל־עִיר
וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ מִגֵּיעַ שִׁמְחָה וְשִׁשֹׁן
לַיהוּדִים מִשְׁתֵּה וַיּוֹם טוֹב וְרַבִּים מַעֲמֵי הָאָרֶץ מִתִּיהָדִים כִּי־נִפְל
פָּחַד־הַיהוּדִים עֲלֵיהֶם:

פרק ט (א) וּבִשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא־חֹדֶשׁ אֲדָר בְּשָׁלוֹשָׁה
עָשָׂר יוֹם בּוֹ אֲשֶׁר הִגִּיעַ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וּדְתוֹ לַהֲעֲשׂוֹת
בַּיּוֹם אֲשֶׁר שָׁבְרוּ אֲבוֹי הַיהוּדִים לְשָׁלוֹט בָּהֶם וְנִהְפּוֹד הוּא
אֲשֶׁר יִשְׁלְטוּ הַיהוּדִים הֵמָּה בְּשִׁנְאֵיהֶם^(ה): (ב) נִקְהָלוּ הַיהוּדִים
בְּעָרֵיהֶם בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשׁוּרוֹשׁ לְשַׁלַּח יָד בַּמִּבְקָשִׁי
רָעָתָם וְאִישׁ לֹא־עָמַד לִפְנֵיהֶם כִּי־נִפְל פָּחַדָם עַל־כָּל־הָעַמִּים:
(ג) וְכָל־שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהָאֲחֻשְׁדֶּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת וְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה
אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ מִנְּשָׂאִים אֶת־הַיהוּדִים כִּי־נִפְל פָּחַד־מֶרְדֵּכִי עֲלֵיהֶם:
(ד) כִּי־גָדוֹל מֶרְדֵּכִי בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשִׁמְעוֹ הוֹלֵךְ בְּכָל־הַמְּדִינוֹת
כִּי־הָאִישׁ מֶרְדֵּכִי הוֹלֵךְ וְגָדוֹל^(ה): פ (ה) וַיָּכּוּ הַיהוּדִים בְּכָל־

דורש טוב לעמו

יב ע"א) עין שם. ומחמת חטאים אלו נתן כח
למקטרג לקטרג ולעמלק לשלט במקצת על
עם ישראל. ובזה יש לרמז בס"ד, דמתבת
טוב, ירדו ב'. אלו ב' עברות שעשו ונשאר
ט"ו (15), העולה בגימטריא קטנה כמנין
עמלק. ובזה נתן כח לעמלק לשלט במקצת
על עם ישראל ודו"ק.

מו. כי האיש מרדכי הולך וגדול. הנה
בתחלה נקרא מרדכי "איש יהודי" (אסתר
ב, ה), וכאן נקרא "האיש". והינו משום
דהתעלה בחשיבותו למעלה למעלה.
ובכתיב "ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש

הזו לאסתר בלבד. ודו"ק. וולדינא אין זה
מועיל, עין שלחן ערוך אבן העזר הלכות
סימן פה סעיף יא.

מה. ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה
בשנאיהם. וכבר אמר דוד המלך ע"ה
"טוב ה' לכל ורחמיו על כל מצשיו" (תהילים
קמה, ט), ולכאורה כאשר המן גזר גזרותיו
היה נראה שהסתלקה טובתו של הקב"ה ח"ו
מישראל. וירדה מדת טובתו של הקב"ה
מפני שחטאו כב' חטאים, חדא שהלכו
לסעודתו של אחשוורוש הרשע. ועוד
שהשתחוו לעלם. וכמבאר בגמרא מגלה (דף

אִיבִיהֶם מִכַּת־חֶרֶב וְהָרָג וְאֶבְדָּן וַיַּעֲשׂוּ בְשִׁנְאֵיהֶם כְּרָצוֹנָם:
(ו) וּבְשׁוֹשָׁן הַבִּירָה הָרָגוּ הַיְּהוּדִים וְאֶבְדַּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ:
(ז) וְאֵת | פֶּרְשֵׁנֶדְתָּא וְאֵת | דִּלְפֹּן וְאֵת | אֶסְפֶּתָּא: (ח) וְאֵת |
פּוֹרְתָא וְאֵת | אֲדִלְיָא וְאֵת | אֶרִידְתָּא: (ט) וְאֵת | פֶּרַמְשֶׁתָּא וְאֵת |
אֶרִיסִי וְאֵת | אֶרְדִּי וְאֵת | וַיִּזְתָּא: (י) עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמֶן בֶּן־הַמֶּדְתָּא
צִרְר הַיְּהוּדִים הָרָגוּ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (יא) בַּיּוֹם הַהוּא
בָּא מִסְפֵּר הַהֲרוּגִים בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: ס (יב) וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוֹשָׁן הַבִּירָה הָרָגוּ הַיְּהוּדִים וְאֶבְדַּ
חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן בְּשָׂאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ
מֶה עָשׂוּ וּמֶה־ שְׁאַלְתֶּךָ וַיִּנָּתֶן לָךְ וּמֶה־בִּקְשָׁתְךָ עוֹד וַתַּעֲשׂ:
(יג) וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר אֶס־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִנָּתֶן גַּם־מָחָר לַיהוּדִים
אֲשֶׁר בְּשׁוֹשָׁן לַעֲשׂוֹת כְּדַת הַיּוֹם וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן יִתְּלוּ
עַל־הָעֵץ: (יד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַהֲעֲשׂוֹת כֵּן וַתִּנָּתֶן דָּת בְּשׁוֹשָׁן וְאֵת
עֲשֶׂרֶת בְּנֵי־הָמֶן תָּלוּ: (טו) וַיִּקְהֲלוּ הַיְּהוּדִים הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־בְּשׁוֹשָׁן
גַּם בַּיּוֹם אַרְבַּעַה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וַיַּהֲרֹגוּ בְּשׁוֹשָׁן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
אִישׁ וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם: (טז) וּשְׂאֵר הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּמְדִינֹת הַמֶּלֶךְ נִקְהָלוּ וַעֲמָד עַל־נַפְשָׁם וְנוֹחַ מֵאִיבֵיהֶם וְהָרָג
בְּשִׁנְאֵיהֶם חֲמֵשֶׁה וּשְׁבָעִים אֵלֶּף וּבִבְזָה לֹא שָׁלְחוּ אֶת־יָדָם:
(יז) בַּיּוֹם־שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְנוֹחַ בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר בּוֹ
וַעֲשֶׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה: (יח) וְהַיְּהוּדִים וְהַיְּהוּדִים

דורש טוב לעמו

מִפְּנֵי שְׁמִרְדֵּי עֲתִיד לְצֵאת מִבֵּית הַמֶּלֶךְ לְבוֹשׁ
כֹּהֵן בְּגָדִים וְהִינֵנוּ בְּגָדֵי מַלְכוּת שֶׁהָעָלָו
חֲשִׁיבוֹתוֹ בְּעֵינֵי כָּלֶם, וְלִהְיוֹת נֹסֶפֶה אוֹת ה'
לְשִׁמּוֹ, לְרַמֵּז עַל ה' הַבְּגָדִים הָלָלוּ.

מַלְכוּת וְגו' (אסתר ח, טו). וַיִּרְאָה לְרַמֵּז בְּזֶה
דִּהְיָה מִרְדֵּי יֵצֵא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ כֹּהֵן בְּגָדֵי
מַלְכוּת. וַיִּכְבֵּר אֲמָרוּ חֲז"ל בְּמַגִּלָּה (דף טז ע"ב),
דִּנְתֵּן יוֹסֵף לְבִנְיָמִן ה' חֲלִיפוֹת יִתֵּר עַל אַחֵיו

אֲשֶׁר-בְּשׁוֹשָׁן נִקְהָלוּ בְּשִׁלְשָׁה עָשָׂר בּוֹ וּבְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹ
וְנוֹחַ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ וַעֲשֶׂה אֹתוֹ יוֹם מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה:
(יט) עַל־כֵּן הִיהוּדִים הַפְּרוּזִים הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי הַפְּרוּזוֹת
עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר שִׁמְחָה וּמְשֻׁתָּה
וְיוֹם טוֹב וּמְשָׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לַרֵעֵהוּ: פ (כ) וַיִּכְתֹּב מְרִדְכָי
אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר
בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהָרְחוֹקִים:
(כא) לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עָשִׂים אֵת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר
לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֵת יוֹם־חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה:
(כב) בַּיָּמִים אֲשֶׁר־נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר
נִהְפְּדוּ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׁמְחָה^(יז) וּמְשָׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לַרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת

דורש טוב לעמו

(שמות כז, ח), ומתרגמינן חליל לוחין. אמר ר' הונא ברה דר' יהושע: הרגיל ביין אפלו לבו אטום ככתולה זין מפקחו, שנאמר "ותירוש ינוכב בתלות" (זכריה ט, יז), עד כאן. ועין שם בפרוש רש"י. הרי לן שהמאכל והמשתה וביחוד היין מפקחין ומישרין את לבו של האדם. והנה עקר ותכלית ימי הפורים האלה שיכיר האדם בגדל הנס ובצעמתו ש"נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאיהם" (אסתר ט, א). ומכיון שהאכילה והשתיה מישבת דעתו של אדם ומאחדת לו לבבו, אפשר דלהכי נמי חיבו החקמים בסעודת הפורים. ורמז לזה דראשי תבות ל'בסומי ב'פוריא הם אותיות לב, והינו דכאשר יהא האדם מבסם במאכל ובמשתה יהא לבו לב אחד, וכדאמרין ב'בבא בתרא (שם). ועוד דתבת לב עם האותיות עולים בגימטריה

מזו. לעשות אותם ימי משתה ושמחה. הנה תכלית שמחת ימי הפורים היא שיגיע האדם לידי קרבה ובטחון אמתי בשמו יתברך. ויש לרמז בזה, דאם נוסף על תבת פורים שעולה בגימטריא קטנה א"ף (21), את האחד הוא הקב"ה. יעלה כמנין ב"ף (22), וזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה "בך ה' חסיתי אל אבושה לעולם" (תהלים לא, ב). שעקר ההשתכרות תגיע למצב של "בך ה' חסיתי" וממילא "אל אבושה לעולם".

מח. לעשות אותם ימי משתה ושמחה. הנה אמרו חז"ל בבבא בתרא (דף יב ע"ב), אמר רבי אבדימי דמן חיפה: קדם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לכבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד, שנאמר "איש נבוב ילכב" (איוב יא, יב), וכתוב "נבוב לחת"

לְאִבּוֹנִים^(ט): (כג) וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־הִחֲלוּ לַעֲשׂוֹת וְאֵת

דורש טוב לעמו

בְּשֶׁר שָׁמֵן וַיִּשְׁתֶּה יַיִן יֶשֶׁן וּשְׂאֵר מַגְדָּנוֹת, אִזּוּ
יֵשׁ לְקוֹנוֹת שְׁלֵעֲנִיִּים יִתֵּן לְפָחוֹת דָּג מְלוּחַ
וְלֶחֶם פָּשׁוּט. אֲךָ אִם הוּא עֲצָמוּ יֵאָכֵל דָּג
מְלוּחַ וְלֶחֶם פָּשׁוּט, מֶה יִתֵּן לְעֲנִיִּים???

כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה, דִּישׁ לוֹ לְאָדָם לַעֲשׂוֹת קָדָם
הַסְעוּדָה אֲשֶׁר בָּהּ יֵאָכֵל מַגְדָּנוֹת לְרֹב, אִזּוּ
יֵשׁ לְקוֹנוֹת שִׁיתֵּן אֶף לְעֲנִיִּים בְּשִׁפְעַ וּבְנִדְיָבוֹת.
לֹא כֵן אִם יִהְיֶה זֶה קָדָם הַסְעוּדָה דִּפְעָמִים
וַיִּתְקַמֵּץ בְּהוֹצָאוֹתֵיהֶם.

עוֹד יִרְאֶה לְפָרֵשׁ בְּזֶה דָּבָר יָדוּעַ מֶה שֶׁכָּתַב
הַתְרוּמַת הַדָּשָׁן (סימן קיא), דְּהַטַּעַם
לְמִשְׁלוּחַ מְנוֹת הוּא כְּדִי שִׁיְהִי לְכָל מִשְׁפָּחוֹת
יִשְׂרָאֵל צִרְכֵי סְעוּדָה שֶׁל פּוֹרִים בְּשִׁפְעַ
וּבְהִרְוָחָה עֵינֵי שָׁם. וְאֶפְשָׁר דֶּהוּא הַטַּעַם נָמִי
לְמִתְנֻנוֹת לְאִבּוֹנִים. [וְזֶה שְׁנוֹתָנִים הַיּוֹם מְעוֹת
לְעֲנִיִּים הוּא מִטַּעַם דִּיעֲשׂוּ וַיִּקְנוּ בְּמִמּוֹן כָּפִי
חֶפֶץ וְזֶה שֶׁחִפְצִים לְאָכֵל]. וְלִהְיֶה כְּתַב
הַפֶּסוּק "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וּשְׁמֵחָה
וּמִשְׁלוּחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ" דֶּהֱיִנוּ שֶׁהַמִּשְׁתֶּה
וְהַשְׁמֵחָה יִהְיוּ עַל יְדֵי הַמִּשְׁלוּחַ מְנוֹת אִישׁ
לְרֵעֵהוּ וְהַמִּתְנֻנוֹת לְאִבּוֹנִים וְדַחוּק.

וְעַל אַרְבָּעָה לִ' אֲשִׁכְנֹנוּ, דִּיבְאָר הַטַּעַם עַל פִּי
מֶה שֶׁכָּתַב הַרְמְבָּ"ם בִּידוֹ הַחֲזָקָה (פ"ב
מִהַ' מְגִילָה ה"י), דְּמוּטָב לוֹ לְאָדָם לְהִרְבוֹת
בְּמִתְנֻנוֹת לְאִבּוֹנִים מִלְּהִרְבוֹת בְּסְעוּדָתוֹ
וּבְמִשְׁלוּחַ מְנוֹת לְרֵעֵהוּ. שְׂאִין שָׁם שְׁמֵחָה
גְּדוּלָה וּמִפְאָרָה אֲלֹא לְשִׁמְחָה לֵב עֲנִיִּים
וַיִּתּוּמִים וְאֶלְמָנוֹת וְגֵרִים, שֶׁהַמִּשְׁמַח לֵב
הָאֲמֻלָּלִים הָאֵלּוּ דּוּמָה לְשִׁכִּינָה, שְׁנֵאֲמַר
"לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפִלִּים וְלַהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים"
(יִשְׁעִיָּה נז, טו). עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהִנֵּנוּ, דְּהַדָּבָר

קִטְנָה יַיִן (7). וְזֶהוּ נָמִי רָמַז שֶׁהֵינִן מִפְּקָח
לְלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם וְלִשְׁכָּלוֹ.

מַט. כִּימִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים... לַעֲשׂוֹת
אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתֶּה וּשְׁמֵחָה וּמִשְׁלוּחַ מְנוֹת
אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְנֻנוֹת לְאִבּוֹנִים. הִנֵּה יִרְאֶה
לְפָרֵשׁ בְּזֶה, דְּנִקֵּט הַפֶּסוּק קָדָם "לַעֲשׂוֹת אוֹתָם
יְמֵי מִשְׁתֶּה וּשְׁמֵחָה" וְאַחֵר כֵּךְ "מִשְׁלוּחַ מְנוֹת
וּמִתְנֻנוֹת לְאִבּוֹנִים". וְזֹאת מִפְּנֵי שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם
שָׁבַע וּמְדָשָׁן וּשְׁמַח, אִזּוּ לִבּוֹ גַּם כֵּן רָחַב עָלָיו
וְנוֹתֵן בְּנִדְיָבוֹת וּבְשִׁפְעַ. לֹא כֵן כְּאֲשֶׁר עֲצַב
הוּא. וְכִבְר אָמְרוּ חַז"ל דְּאִין שְׁמֵחָה אֲלֹא
בְּבֶשֶׁר וַיַּיִן (עֵינִי פִסְחִים דף קט ע"ב). וְכֵן הוּא
בְּפוֹרִים, דְּלֵאחֵר שִׁיאֲכֹל הָאָדָם בְּסְעוּדָת
הַפוֹרִים בְּשֶׁר וַיִּשְׁתֶּה יַיִן יִהְיֶה לִבּוֹ רָחַב עָלָיו
וַיִּתֵּן מִשְׁלוּחֵי מְנוֹת מְכַבְּדִים וּמִתְנֻנוֹת לְאִבּוֹנִים
בְּנִדְיָבוֹת. וְאַבְרָא דְלַעֲנִין דִּינָא אִין נִפְקָא מִנָּה
בְּזֶה וְאִין סֹדֵר לְמַצּוֹת אֵלּוּ. וּבִיחּוּד דִּפְעָמִים
וְלֵאחֵר סְעוּדַת הַפוֹרִים הָרִי הוּא שְׁכוֹר מִהֵינִן
הָרִב שֶׁשְׁתֶּה לְקִים דְּכָרֵי חַז"ל בְּמִגְלָה (דף ז
ע"ב), חֵיב אִינִישׁ לְבִסְמִי בְּפוֹרִיא וְתוֹ לֹא יוֹכֵל
לְקִים שְׂאֵר מַצּוֹת הַיּוֹם, וְלִהְיֶה עֲדִיף טַפִּי
שִׁיעֲשֵׁם קָדָם סְעוּדָתוֹ.

עוֹד יִרְאֶה לְפָרֵשׁ בְּזֶה, עַל פִּי מֶה שֶׁמִּסְפָּר עַל
אַחַד מִגְדוּלֵי הָאֲדַמּוּרִיִּים שֶׁקָּרָא פַּעַם
אַחַת לְאַחַד מִחֲסִידָיו שֶׁהָיָה עֹשֶׂה גְּדוּל עַד
מָאָד. וְזֶה עָלָיו שִׁיאֲכֹל כָּל יוֹם בְּשֶׁר שָׁמֵן
וַיַּיִן יֶשֶׁן מִשְׁבָּח וּמַגְדָּנוֹת וּמִמִּתְקִים לְרֹב, וְלֹא
יִתְקַמֵּץ בְּהוֹצָאוֹת בֵּיתוֹ. לֵאחֵר שֶׁהִלָּךְ אוֹתוֹ
חֲסִיד שְׂאֵלּוֹ אֲנָשִׁי הַחֲצָר אֶת הָאֲדַמּוּרִי מְדוּעַ
וְעַל מֶה צָנָה כֵּן לְחֲסִיד שִׁינְהֵג בְּעֲצָמוֹ מִדָּה
רַחֲבָה כְּזוֹ שֶׁל פְּזָרְנוֹת בְּעֲנִינֵי הָעוֹלָם הַזֶּה?
עָנָה לָהֶם הָאֲדַמּוּרִי בְּחֻמָּה: אִם הוּא יֵאָכֵל

אֲשֶׁר-כָּתַב מַרְדֳּכָי אֲלֵיהֶם: (כד) כִּי הָמָן בֶּן-הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צִוָּר
כָּל-הַיְּהוּדִים⁽¹⁾ חָשַׁב עַל-הַיְּהוּדִים לְאַבְדֵם וְהָפִיל פּוֹר הוּא הַגּוֹרֵל
לְהֵמָּס וּלְאַבְדֵם: (כה) וּבָבֶאֱהָ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עַם-הַסֵּפֶר יָשׁוּב
מִחֻשְׁבֵּתוֹ הִרְעָה אֲשֶׁר-חָשַׁב עַל-הַיְּהוּדִים עַל-רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ
וְאֶת-בָּנָיו עַל-הָעֵץ: (כו) עַל-כֵּן קָרָאוּ לַיָּמִים הָאֵלֶּה פּוּרִים
עַל-שֵׁם הַפּוֹר עַל-כֵּן עַל-כָּל-דְּבָרֵי הָאֲגֻרָה הַזֹּאת וּמֵה-רָאוּ
עַל-כֵּכָה וּמֵה הִגִּיעַ אֲלֵיהֶם: (כז) קִיָּמוּ וּקְבִלוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים
עַל-יָהֳמָן וְעַל-זֶרְעָם וְעַל כָּל-הַנָּלוּיִם עַל-יָהֳמָן וְלֹא יַעֲבֹר לַהֲיוֹת
עֲשִׂים אֵת שְׁנֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּה בְּכַתְּבָם וּבְזִמְנָם בְּכָל-שָׁנָה וּשְׁנָה:
(כח) וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל-דֹּדֶר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה
וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיָּמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא
יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרַע־ס^(א):

דורש טוב לעמו

מוֹצֵא יְהוּדוּתָהּ, הָרִי גַם הִיא בְּכָלל הַגּוֹזְרָה מֵהַ
שְׁלֹא הִיָּתָה קֶדֶם, וְהִינוּ כָּל הַיְּהוּדִים. דְּלִפְנֵי כֵן
לֹא יָדַע הָמָן שֶׁהַמֶּלֶכָּה בַּעֲצָמָה יְהוּדִיָּה הִיא,
וְלָכֵן נִקְרָא רַק צִוָּר הַיְּהוּדִים. (וע"ע בפירושי
בפרק ד פס' יג ד"ה אל תדמי).

נא. וַיָּמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ
הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף מִזֶּרַע־ס. הִנֵּה
בַּמִּדְרָשׁ מְשַׁלִּי (פרשה ט סימן ב) אֵיחָא, שְׁכַל
הַמּוֹעֲדִים עֲתִידִים לְהִבְטֵל וַיָּמִי הַפּוּרִים אֵינָם
בְּטָלִים לְעוֹלָם, שְׁנֵאמַר "וַיָּמִי הַפּוּרִים הָאֵלֶּה
לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכָרָם לֹא יִסּוּף
מִזֶּרַע־ס". וְכֵן כָּתַב הַרְמְבָּ"ם בִּידוֹ הַחֻזָּקָה (פ"ב
מהל' מגילה הלכה יח) עֵינִי שָׁם. וְנִרְאֶה דָּטַעַם
הַדְּבָר הוּא שְׁלֹא יִתְבַּטֵּל מִפְּנֵי שְׁיֹם הַפּוּרִים
הוּא יוֹם הַוָּדָא וְשִׁבְחָה לְקַבֵּ"ה עַל הַגָּס הַגָּדוֹל
שֶׁעָשָׂה לָנוּ. וּבְכָלל זֶה מוֹדִים אֲנוּ לְקַבֵּ"ה עַל

הַמַּעֲלָה הוּא לְהַרְבוֹת בְּמִתְנֻנּוֹת לְאַבְיוֹנִים אֲפִלּוּ
עַל חֻשְׁבוֹן סְעוּדָתוֹ וּמִשְׁלוּחֵי הַמְּנוּת. וְאַפְשָׁר
דְּלִהְכִי נִקֵּט הַפֶּסֶק קֶדֶם הַסְּעוּדָה וּמִשְׁלוּחַ
מְנוּת שִׁיגְמַר אוֹתָם הָאָדָם בְּזִרְיוֹת, וְיִהְיֶה כָּל
הַיּוֹם פָּנוּי הוּא לְמִתְנֻנּוֹת לְאַבְיוֹנִים דְּהוּא חֲבִיב
לִפְנֵי יִתְבָּרַךְ יוֹתֵר מִן הַכֹּל, וְכָכָר אָמְרוּ חַז"ל
דְּאַחֲרוֹן אַחֲרוֹן חֲבִיב.

ג. כִּי הָמָן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי צִוָּר כָּל
הַיְּהוּדִים. יֵשׁ לְשֹׂאֵל מְדוּעַ פֹּה נֶאֱמַר צִוָּר
כָּל הַיְּהוּדִים וּבַפְּעָמִים הַקּוֹדְמוֹת [עֵינִי לְעִיל
פ"ג פס' י ועוד] לֹא נֶאֱמַר צִוָּר כָּל הַיְּהוּדִים
אַלֶּא צִוָּר הַיְּהוּדִים?

וְנִרְאֶה לְתַרְץ כּס"ד שֶׁמִּכִּינּוּן שְׁאֵסְתֵּר גָּלְתָה
לְאַחֵר מִכֵּן שֶׁהִיא יְהוּדִיָּה, וְכִפִּי
שְׁאֵמְרָה "כִּי נִמְכְּרָנוּ אֲנִי וְעַמִּי" דְּגָלְתָה בָּזָה

(כט) וְתָכַתֵּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בֶּת-אֲבִיחַיִל וּמֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי אֶת-כָּל-תִּקְוָה לְקַיֵּם אֶת אֲגַרְת הַפּוּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית: (ל) וַיִּשְׁלַח סִפְרִים אֶל-כָּל-הַיְּהוּדִים אֶל-שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מַלְכוּת אַחֲשֻׁרוּשׁ דְּבַרִי שָׁלוֹם וְאַמֶּת: (לא) לְקַיֵּם אֶת-יְמֵי הַפָּרִים הָאֵלֶּה בְּזִמְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר קִים עֲלֵיהֶם מֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי וְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה וּכְאֲשֶׁר קִיְמוּ עַל-נַפְשָׁם וְעַל-זֶרַעַם דְּבַרִי הַצְּמוֹת וְזַעֲקָתָם: (לב) וּמֵאֲמָר אֶסְתֵּר קִים דְּבַרִי הַפָּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר: פ

פרק י (א) וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ | מִסַּעֲדָה אֶל-הָאָרֶץ^(ג)
וְאֵיִי הַיָּם: (ב) וְכָל-מַעֲשֵׂה תִקְפוֹ וּגְבוּרָתוֹ וּפְרָשֶׁת
גְּדֻלַּת מֶרְדֵּכִי אֲשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ הִלּוּאֵהֶם כְּתוּבִים עַל-סֵפֶר

דורש טוב לעמו

מֶרְדֵּכִי הָיָה הוּא יוֹעֲצוֹ הָאִשִּׁי, וְשׁוֹב לֹא הָיָה צָרִיךְ לִשְׂאֵר שְׂרִים שֶׁהָיוּ שְׂבָעָה סְרִיסִים הַמְּשָׁרְתִּים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְשְׂבָעָה רוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ, [וְכֹדֶכְתִּיב לַעֲלִי (אסתר א, י), "בְּיוֹם הַשְּׂבִיעִי כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בֵּינָן אֲמָר לְמַהוּמָן, בְּזִמְנָה, חֲרֻבּוֹנָה, בְּגִתָּה, וְאַבְגָּתָה, זֹתָר וְכֻרְכָּס שְׂבָעַת הַסְרִיסִים הַמְּשָׁרְתִּים אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ". וְעוֹד אֲמָרִינָן (אסתר שם, יד), "וְהִקְרַב אֵלָיו כְּרֻשָּׁנָה, שְׁתָּר, אֲדָמָתָה, תְּרֻשִׁישׁ, מְרָס, מְרָסָנָה, מְמוּכָן שְׂבָעַת שְׂרִי פָּרָס וּמְדִי רֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ"] וְהִנֵּה מְבָאָר בַּמִּלִּיכִיִּים (אסתר פרק ג פסוק א) שֶׁמַּהוּמָן הַנִּכְתָּב בַּסְרִיסִים הוּא הָמָן וְהוּא מְמוּכָן שֶׁנִּכְתָּב בְּרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲז"ל בַּמִּגְלָה (דף יב ע"ב) מְמוּכָן זֶה הָמָן שֶׁמְמוּכָן לְפָרְעָנוּת. נִמְצָא שֶׁהָיוּ י"ג שְׂרִים, וְלֵאחֶר מִיתַת הָמָן נִשְׁאָרוּ י"ב, וְכִשְׁהִגִּיעַ מֶרְדֵּכִי סֵלֶק לִי"ב הִלְלוּ וְלִהְיוּ יָרְדוּ מִתְבַּת אַחֲשֻׁרוּשׁ ב' הַוִּינְן הִלְלוּ, לְרֻמָּז עַל י"ב הַשְּׂרִים שֶׁהִסְתַּלְקוּ.

כָּל חֲסִדָּיו וְעַל נִפְלְאוֹתָיו וּבִיחּוּד עַל תּוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה שֶׁקְבִּלָהּ בִּימֵי אַחֲשֻׁרוּשׁ מֵאֵהָבָה וְכִדְאִיתָא בְּשִׁבְתָּ (דף פח ע"א), עֵינֵי שָׁם. וּבִזְהָ הַבְּדִלְנוּ מִכָּל הָאֲמוֹת וְהַלְשׁוֹנוֹת. וְלִכְּנֵן אֵף בְּיוֹם זֶה עוֹלָה קֶרֶן וּמִזְלָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וַיֵּשׁ לְרֻמָּז בְּזֶה דְּתַבַּת פּוּרִים עוֹלָה בְּגִימַטְרִיא קִטְנָה כְּמִנְיָן א"ך (21), וְזֶהוּ מָה שֶׁאֲמָר דּוֹד הַמֶּלֶךְ ע"ה "אֵךְ טוֹב לִישְׂרָאֵל" (תהילים עג, א), וְהִנֵּנוּ דְּפּוּרִים הָעוֹלָה בְּגִימַטְרִיא כְּמִנְיָן א"ך, הוּא טוֹב לִישְׂרָאֵל דִּיקָא, וְלֹא לְאֲמוֹת הָעוֹלָם. וְאִם יֵשׁ לִישְׂרָאֵל דִּין וּדְבָרִים עִם הַנִּכְרִי יִשְׁתַּדֵּל לְדַחוּתָם לְחֹדֶשׁ אֶחָד שֶׁהוּא חֹדֶשׁ שְׁמִתוּמִים קֶרֶן וּמִזְלָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְכִדְאִיתָא בְּתַעֲנִית (דף כט ע"ב) עֵינֵי שָׁם.

גב. וַיֵּשֶׁם הַמֶּלֶךְ אַחֲשֻׁרוּשׁ מִסַּעֲדָה אֶל-הָאָרֶץ וְגו'. נִרְאֶה לִי בַס"ד דְּהָאִי דְּהַשְׁמַט מְשֻׁמוֹ שֶׁל אַחֲשֻׁרוּשׁ הָכָא ב' וְוִין, הוּא מְשֻׁמוֹ דְּלֵאחֶר שֶׁהָרָג לְהָמָן וְהַכְּנִיס אֶת

עם פירוש
דורש טוב לעמו

דְּבַרֵּי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מֶדֶי וּפָרְס: (ג) כִּי | מַרְדֳּכָי הַיְּהוּדִי מְשֻׁנָּה
לְמַלְךְ אַחֲשֵׁרֹשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אָחִיו דָּרֵשׁ טוֹב
לְעַמּוֹ וְדִבֵּר שְׁלוֹם לְכָל־זֶרְעוֹ:

**יִדְּעוֹת וּפְרָאֹת
לְפוֹרִים**

ידיעות ופרפראות לפורים

מרדכי

מרדכי היה מבין סימני האלמים ושפתם
(תרגום ראשון פרק י פסוק ג).

מרדכי חי יותר מארבע מאות שנה (עייני
החשבון והמקורות בסדר הדורות ח"א שנת ג'
אלפים ת"ד).

מרדכי ואסתר נקברו בכפר ברעם,
הביאו אותם מארץ עילם ולצד צפון
לכפר קבור ישעיה הנביא. ובספר
מסעות בנימין מובא שמרדכי ואסתר
נקברו בשומרון (סדר הדורות ח"א שנת ג'
אלפים ת"ד).

אמרו חז"ל (ברכות דף ז ע"ב) שצריך
להזהר מרשע שהשעה משחקת לו.
ומכל מקום, צדיק גמור יכול להתגרות
בו (שם), וזו הסבה שמרדכי, שהיה צדיק
גמור, התגרה בהמן. ורמז לזה, שתבות
'עמלק' 'המן' עולים בגימטריה קטנה
'צדיק גמור' (30). וכן ראשי תבות של
תבות אלו ותבות "איש צר ואויב"
עולים בגימטריה קטנה כתבות 'צדיק
גמור' עם הפולל (32).

"וכל שרי המדינות והאחשדרפנים
והפחות ועשי המלאכה אשר למלך
מנשאים את היהודים כי נפל פחד
מרדכי עליהם" (אסתר ט, ג). ונראה לרמז
בן במאמר הפתוב "אז נבהלו אלופי
אדם אילי מואב יאחזמו רעד" (שמות
טו, טו) "רעד" גימטריה מרדכי.

מרדכי גלגול יעקב, והמן גלגול עשו,
לכן לא רצה להשתחות לו, לתקן מה
שהשתחוה יעקב לעשו (ספר הכונות שער
פורים, סדר הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ד).

מרדכי היה בסוף מלכות החשמונאים
והיה נקרא גם פתחיה (תרגום שני פרק
י פסוק ג ושקלים פרק ה משנה א ועייני בסדר
הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ד).

אפוקראט ואוקלידוס בנו שעשה את
ההנדסה ואפלטון היו בימי מרדכי (סדר
הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"א).

מרדכי נקרא איש יהודי שהיה מודה
ומתפלל לאלקיו (תרגום ראשון אסתר פרק
ב פסוק ה), והיה ירא מהחטא (תרגום שני
שם), ושהיה הולך עם נימוסי היהודי
ציצית ותפלין בין העמים (יערות דבש חלק
ב דרוש ב), ושהיה נראה כיהודי שהיה לו
פאות גדולות ועבות (בן איש חיל ח"א דרוש
ג לשבת זכור דף ל ע"א).

בתפלין שיצא מרדכי אתם בלבוש
מלכות היה זהב (תרגום שני פרק ח פסוק טו
ועייני בשו"ת נודע ביהודה קמא חאו"ח סימן א).

לא היו למרדכי ואסתר ילדים (תולדות
יצחק למהר"י קארו בראשית טו, ג, וחתם סופר
גיטין דף ג ע"ב ד"ה אי).

ידיעות ופרפראות

לְשׁוֹן קְדִימָה (עיין רש"י איוב פרק כט פסוק ד). רְגוּעָתָא כְּנֶגֶד יוֹם שַׁבָּת שְׂבוּ נַחֲמִים וְנִרְגָּעִים.

אֶסְתֵּר הִיְתָה בַת שִׁבְעִים וְחָמֵשׁ בָּעֵת הַנִּס (סדר הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ד).

אָמְרוּ חַז"ל בְּמַגִּלָּה (דף יג ע"א) הִדָּסָה הִיא אֶסְתֵּר, וְלָמָּה נִקְרְאת שְׁמָהּ הִדָּסָה? לְפִי שֶׁהַצְדִּיקִים קְרוּיִים הִדָּסִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהוּא עֶמֶד בֵּין הַהִדָּסִים" (זכריה א, ח) אִלּוּ הַצְדִּיקִים. וְיֵשׁ לַעֲיִן, דְּהָא אֲמַרִּין (דעת זקנים מבעלי התוספות ויקרא פרק כג פסוק מ ד"ה פרי) שֶׁד' הַמִּינִים כְּנֶגֶד אַרְבַּע כְּתוּת שְׂבִיטֵי־רָאֵל, הָאֶתְרוּג - כְּנֶגֶד הַצְדִּיק שֵׁישׁ בּוֹ גַם טַעַם וְגַם רִיחַ, וְהֵינּוּ תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים. הָעֶרְבָה - כְּנֶגֶד הַרְשָׁעִים, שְׂאִין בָּהּ לֹא רִיחַ וְלֹא טַעַם. הַהִדָּס - כְּנֶגֶד אֵלּוּ שֵׁישׁ בָּהֶם מַעֲשִׂים טוֹבִים וְלֹא תוֹרָה. וְהַתָּמָר - כְּנֶגֶד אֵלּוּ שֵׁישׁ בָּהֶם תוֹרָה לֹא מַעֲשִׂים טוֹבִים. וְאֵם כֵּן, מִפְּנֵי מָה הִשּׁוּ כָּאֵן אֶת הַצְדִּיקִים לַהֲדָסִים, הֲלֹא בְּהִדָּס יֵשׁ רֶק רִיחַ בְּלֹא טַעַם, וְהֵינּוּ מַעֲשִׂים טוֹבִים לֹא תוֹרָה?

וְנִרְאָה לְבָאָר בְּזֶה בִּס"ד, שֶׁדָּרְשׁוּ כֵּן דּוֹקָא עַל אֶסְתֵּר שֶׁקְרוּיָהּ הִדָּסָה, אֲשֶׁה לֹא חִיבָת בְּלִמּוּד תוֹרָה. וּלְפִי זֶה, מָה שֶׁאָמְרוּ בְּהַמְשָׁךְ הַגִּמְרָא וְהוּא עֶמֶד בֵּין הַהִדָּסִים הֵינּוּ הַנָּשִׁים הַצְדִּיקוֹת שֶׁשִּׁיךְ לִגְבִּיהֶן רֶק מַעֲשִׂים טוֹבִים וְלֹא לִמּוּד תוֹרָה, עֵינֵי בְּשׁוּ"ת אֵךְ טוֹב לִישָׁרְאֵל (ח"א סימן י').

אחשוורוש

אֲחַשְׁוֵרוּשׁ מְזַרַע חָם בֶּן נֹחַ (עקידת יצחק ח"א ספק יא) וּלְפִי זֶה הִיְתָה נִרְאָה כְּכוֹשֵׁי

אֶסְתֵּר

מַשְׁעָה שֶׁאָמַר הַקִּב"ה "כְּתֹב זֹאת וְזָכְרוֹן בַּסֵּפֶר כִּי מָחָה אֶמָּחֶה אֶת זִכְרֵי עַמְלִיק" (שמות יז, יד), עַד שֶׁנִּלְקָחָה אֶסְתֵּר תַּתְּקַנ"ה שָׁנִים, וְיֵשׁ אוֹמְרִים תַּתְּקַנ"א שָׁנִים (סדר הדורות ח"א שנת ג' אלפים שצ"ט).

אֶסְתֵּר נִקְרְאָה כֵּךְ עַל שֵׁם שֶׁהִיְתָה מִסְתַּתֶּרֶת אֶת דְּבָרֶיהָ (מגילה דף יג ע"א וע"ע בחולין דף קלט ע"ב), וְהִיְתָה צְנוּעָה וּמִסְתִּירָה עַצְמָהּ (תרגום ראשון אסתר פרק ב פסוק ז).

שְׁבַע מִשְׁתֵּרוֹת הָיוּ לְאֶסְתֵּר שֶׁהִיוּ מַשְׁמָשִׁים אוֹתָהּ בְּכָל יְמֹת הַשְּׁבֻעַ יְהוּלְתָא - בְּיוֹם א'. רוֹקְעָתָא - בְּיוֹם ב'. גְּנוּנִיתָא - בְּיוֹם ג'. נְהוּרִיתָא - בְּיוֹם ד'. רוֹחֶשִׁיתָא - בְּיוֹם ה'. חוֹרְפִיתָא - בְּיוֹם ו'. רְגוּעָתָא - בְּיוֹם שַׁבָּת, וְכֵלֶן הָיוּ צְדִיקוֹת (תרגום ראשון פרק ב פסוק ט). וְנִרְאָה שֶׁלֹּא הָיוּ אֵלּוּ הַשְּׁמוֹת שֶׁלֶּחֶן אֵלָּא שֶׁאֶסְתֵּר הִיְתָה קוֹרֶאת לָהֶן כֵּךְ לְפִי שֶׁהִיְתָה מוֹנֶה בָּהֶן אֶת יְמֵי הַשְּׁבֻעַ לְדַעַת מָתִי שַׁבָּת (עיין מגילה דף יג ע"א), וְקִרְאָה לְכָל אַחַת כְּפִי הַיּוֹם הַמַּשְׁמָשֶׁת בּוֹ, יְהוּלְתָא כְּנֶגֶד יוֹם רִאשׁוֹן שֶׁנִּבְרָא בּוֹ הָאוֹר וְהוּא מְלִשׁוֹן הַלֵּה הַיּוֹצֵאת מִהָאוֹר (עיין איוב כט, ג). רוֹקְעָתָא כְּנֶגֶד יוֹם הַשְּׁנִי שֶׁאָמַר הַקִּב"ה יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַיָּם (בראשית א, ו), גְּנוּנִיתָא כְּנֶגֶד יוֹם שְׁלִישִׁי שֶׁבָּרָא הַקִּב"ה גְּנוֹת וּפְרָדִים וְאָמַר "תִּדְשֵׁא הָאָרֶץ" (בראשית א, יא), נְהוּרִיתָא כְּנֶגֶד יוֹם רְבִיעִי שֶׁבּוּ נִבְרְאוּ הַמַּאֲוֹרוֹת. רוֹחֶשִׁיתָא כְּנֶגֶד יוֹם חֲמִישִׁי שֶׁבּוּ נִבְרְאוּ הָרִמָּשִׁים הָרוֹחֶשִׁים עַל הָאָרֶץ (עיין תרגום בראשית פרק א פסוק כא). חוֹרְפִיתָא כְּנֶגֶד יוֹם שְׁשִׁי שֶׁהוּא קוֹדֵם לְשַׁבָּת וְחֲרָפִי הוּא

דָּחַם לָקָה בַּעֲוֹרוֹ (סנהדרין דף קח ע"ב) (גלין)
האיחוד בחידוד גלין פ תשס"ט.

וַשְׁתִּי הִתְגַּלְגְּלָה בְּאוֹתָהּ פָּרָה שְׁמֹכַר
הַחֲסִיד שֶׁלֹּא רָצְתָה לַחֲרֹשׁ בַּשָּׁבֶת, לְפִי
שֶׁרָצְתָה שִׁבְנוֹת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ מְלָאכָה
בַּשָּׁבֶת. וְאוֹתוֹ נִכְרִי הַמִּתְגַּדֵּר עַל יָדָהּ
זֶה הוּא אֲחֻשׁוֹרֹשׁ וְזֶה הִיָּה תְקוּנָה (סדר
הדורות ח"א שנת ג' אלפים שצ"ה).

כְּשֶׁבַח אֲחֻשׁוֹרֹשׁ בְּאַסְתֵּר לְמַלְכָּה סִלַּק
אֶת תְּמוּנָת וַשְׁתִּי מִחֲדָרוֹ וְשָׁם אֶת תְּמוּנַת
אַסְתֵּר (תרגום ראשון פרק ב פסוק יז).

דְּרִיּוֹשׁ בֶּן אֲחֻשׁוֹרֹשׁ הַשְּׁנִי הִיָּה בְּנֵה
שֶׁל אַסְתֵּר, הִיָּה בֶּן שְׁבַע שָׁנִים בְּמָלְכוֹ
(סדר הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ו). וְכִיּוֹן
שֶׁגָּדַל כְּגוֹי דִּינֹו כְּגוֹי אֶף עַל פִּי שְׁאֵמוֹ
יְהוּדִיָּה (מהרי"ט אלגאזי פרק שמיני אות פה,
ובנדרס מחדש ח"ב עמוד קכח, ולהלכה אין הדין
כן כידוע).

הָמָן

אִמּוֹ שֶׁל הָמָן נִקְרָאת אֲמֵתְלָאִי בַת
עוֹרְבָתִי (בבא בתרא דף צא ע"א). לְכַבֵּשׁ
אֶת הַשּׁוֹנָא, אָמַר שְׁבַע עֶשְׂרֵה פְּעָמִים
אִמּוֹ שֶׁל הָמָן אֲמֵתְלָאִי בַת עוֹרְבָתִי (מבוא
לספר האשכול שכתב ר"ש אלבק ז"ל פרק ב בשם
דקדוקי סופרים).

לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ הָמָן הָא מֵאן? מִי זֶה
שֶׁרָצָה לְשַׁלַּח יָד בִּיהוּדִים (תרגום שני פרק
ז פסוק ו).

הָמָן בֶּן הַמְּדֵתָא מֵהַדוּ הִיָּה (תרגום שני פרק
ח פסוק יג).

הָמָן נִמְכַּר לַעֲבֹד לְמַרְדֳּכִי, וְחָקַק לוֹ אֶת
שֵׁטֶר הַמְּכִירָה בְּרִגְלוֹ שֶׁל מַרְדֳּכִי (תרגום

שני פרק ג פסוק ב) וַיֵּשׁ אֲוֹמְרִים שֶׁהִיָּה כְּתוּב
בְּטָם שֶׁכְּנָגַד בְּרָכוֹ שֶׁל מַרְדֳּכִי (תרגום
ראשון פרק ה פסוק ט).

הָמָן רָצָה שֶׁבָּתוּ תַנְשֵׂא לְאֲחֻשׁוֹרֹשׁ
וְהִיָּתָה מִתְקַלְקֶלֶת בְּרַעֲי וּמִי רִגְלִים
וּפִיָּה מִסְרִיחַ (תרגום ראשון פרק ה פסוק א).
וְלָכֵן הִיָּתָה צְרִיכָה לְלַכֵּת תְּמִיד עִם כָּלִי
לְצִרְכֶּיהָ וְזֶה מֵה שֶׁהִיָּה מְצוּי לָהּ, וְלָכֵן
זָרְקָה כָּלִי זֶה עַל רֹאשׁ אֲבִיהָ (בן יהוידע
מגילה דף טז ע"א).

הָמָן נִתְעַשֵּׂר שְׁמָצָא אוֹצְרוֹת מִלְכֵי יְהוּדָה
(סדר הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ד).

הָיָו לְהָמָן שְׁתֵּי צוּרוֹת צְלָמִים כְּנָגַד
לְבוֹ (תוספות בשבת דף עב ע"ב ד"ה רבא,
ובסנהדרין דף סא ע"ב ד"ה רבא בשם המדרש).
וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שֶׁהִיָּה אֶחָד מִלְּפָנָיו וְאֶחָד
מֵאַחֲרָיו (תרגום פרק ו פסוק א).

הָמָן הִיָּה שְׁמָן עֵב וְגַם, וְלָכֵן בָּעֵט בּוֹ
מַרְדֳּכִי חִזַּק כִּי לֹא יִרְגֵּשׁ בְּכַעֲיטָה קָלָה
(בניהו מגילה דף טז ע"א).

הָמָן בְּאוֹתָהּ הֵעֵת הִיָּה בֶּן צ"ה שָׁנָה,
וְהוּא בְּגִימָטְרִיָּה הָמָן (טעמא דקרא על
הפסוק "גם הנה העץ").

הָמָן בְּיוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן לֹא טָעַם כָּלוּם (בניהו
מגילה דף טז ע"א ד"ה שקלא עציצא).

כְּשֶׁהוֹצִיאוּ אֶת הָמָן לְהִרְיָגָה, מָרְטוּ אֶת
זָקְנוֹ (מעם לועז אסתר עמוד ריא).

הָמָן נִשְׁאָר תְּלוּי עַל הָעֵץ יָמִים רַבִּים
(תרגום שני פרק ט פסוק כד).

הָמָן מְזָכָר ד"ן (54) פְּעָמִים בְּמַגְלָה. וְנִרְאָה
לְרַמֵּז בְּזֶה אֶת מֵאֶמֶר הַכְּתוּב "וְגַם אֶת
הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי וְאַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ

ידיעות ופרפראות

אם היו לומדים שפות זרות, בגתן ותרש היו יודעים להזהר ממרדכי היהודי, לפי שהיו חוששים שאולי הוא יודע שפת טורסית. אך עכשו שהיו בטוחים שהיהודים לא לומדים שפות זרות, דברו ללא חשש, ומזה הגיעה ישועת ישראל.

נשאל אחד מגאוני ישראל בקטנותו, למה מרדכי הודיע לאחשורוש על זה ששמו לו רעל בגתן ותרש, וכי מה אכפת לו שגוי ימות? ענה הילד: כשאמר למלך נהרגו שני גוים.

מרדכי חלם את מארעות הגזרה והישועה טרם שקרתה (תרגום שני הקדמה לפרק ה).

המן הפיל פור י"ב למלכותו שנת ג' אלפים ת"ד (סדר הדורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ד) וסימן לזה "אין אסתר מגדת" (אסתר ב, כ) ואז הגידה וזה אותיות תג"ד ג' אלפים ת"ד (מעגל טוב להחיד"א סימני השנים סימן ט).

המן התלונן לאחשורוש שלא חוגגים את ימי ההלדת של המלך (תרגום ראשון פרק ג פסוק ח).

כשנגזרה הגזרה כנס מרדכי שנים עשר אלף כהנים ונתנו להם שופר בימיניהם וספר תורה בשמאלם והיו בוכים ומתפללים להשם על בטול הגזרה (תרגום שני פרק ד פסוק טז).

רצתה אסתר לצום ארבעה וחמשה ימים אך צמה שלשה כנגד ג' ימים שהלך אברהם לעקד את יצחק (תרגום שני פרק ה פסוק א).

משתה אסתר היה בחדרה ולא בבית אחשורוש כי בבית אחשורוש המלא

ברכש גדול" (בראשית טו, יד), דרמו בזה להמן שהיה עושה עצמו עבודה זרה. וזהו 'הגוי אשר יעבדו', שהיו משתחווים אליו, וכפתוב "וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחווים להמן" (אסתר ג, ב), וזהו שאמר ד"ן, שעולה בגימטריא כסוף הפעמים שמזכר המן במגלה, ובכל פעם ששומעים את שמו מכים אותו.

ומה שאמר "ואחרי כן יצאו ברכש גדול" - לא היה על עם ישראל, שהרי "בבזה לא שלחו את ידם" (אסתר ט, י, ועוד), אלא הוא על מרדכי ואסתר שקבלה את בית המן (עיין אסתר ח, א), ומרדכי שיצא מלפני המלך בלבוש מלכות (עיין אסתר ח, טו).

ספור המגלה

כשהשתמשו בכלי המקדש במשתה אחשורוש היה משתנה מראיהם (תרגום שני פרק א פסוק ז).

בגתן ותרש שמו נחש קטן במים, והשטן הרחיקו שלא יגלוהו ויכבדו את מרדכי, וגבריאל המציאו (עיין תרגום שני פרק ב פסוק כג ובספר מנות הלוי אסתר שם בשם הרוקח). ויש אומרים שרצו להרעיל את אסתר ולהרג בחרב את אחשורוש (תרגום ראשון פרק ב פסוק כא).

פעם הוכיח משכיל אחד לאחד מהרבנים שצריך ללמד שפות זרות, והראיה ממרדכי היהודי, שהיה מבין את שפת בגתן ותרש שדברו בטורסית, ובזכות שהבין צמחה הצלה ליהודים.

ענה לו הרב מנה ובה: היא הנותנת!

- גִּלְוִלִים לֹא יִכּוֹן הֵנֶס שְׂבָקָשָׁה (יערות דבש ח"א דרוש יד).
- כְּשֶׁעָשָׂה הָמֶן אֶת הָעֵץ הֵיטָה אֶשְׁתּוֹ מִנְּגֻנַת בְּכַנּוֹרוֹת וּבְנִיּוֹ שְׁשִׁים וּשְׁמָחִים (תרגום שני פרק ה פסוק יד).
- הָעֵץ שֶׁנִּטַּל הָמֶן הָיָה מִתְּבַת נָח. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים מִבֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדָשִׁים (עיי' סדר הדרורות ח"א שנת ג' אלפים ת"ד בנחל עדן).
- רָחַב הָעֵץ שֶׁהָכִין הָמֶן לְתַלּוֹת אֶת מֶרְדֵּכִי הָיָה שְׁתִּים עָשָׂרָה אַמָּה וְזֶרֶת (ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרנז).
- בָּתּוֹ שֶׁל הָמֶן שִׁזְרָקָה עָלָיו אֶת הַכְּלִי שֶׁמָּה שְׂכַח־תִּנַּת (תרגום ראשון פרק ו פסוק יא).
- הַמֶּלֶךְ אֶדְרָשׁ מִיכָאֵל הִגִּיעַ לְאַחֲשֹׁרוֹשׁ בְּדַמּוֹת אִישׁ וְגִלָּה לּוֹ שֶׁהָמֶן רוֹצֵה לְהָרְגוֹ (תרגום שני פרק ו פסוק א).
- אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן שֶׁמֶשֶׁי בֶן הָמֶן הָיָה קוֹרָא, וְכִשְׁהָיָה מִגִּיעַ לְזִכּוֹת מֶרְדֵּכִי הָיָה גּוֹלָל וְהַדְפִּין נִגְלָלִין מֵאַלְיָהָן. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים הָאוֹתִיּוֹת וְעָקוּ מֵעֶצְמָן וְאָמְרוּ אֲשֶׁר הִגִּיד מֶרְדֵּכִי עַל בִּגְתָּנָא וְתָרַשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "וַיְהִי נִקְרָאִים לְפָנָי הַמֶּלֶךְ" (ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש אבא גוריון בוכר פרשה ו אות א).
- כְּשֶׁהִרְכִּיב הָמֶן אֶת מֶרְדֵּכִי עַל הַסּוּס נִשְׁלַחוּ עִמּוֹ עֲשָׂרִים וּשְׁבַעָה אֶלֶף נַעֲרִים עִם כָּלִי זֶהָב בִּידֵיהֶם שֶׁהָיוּ מִכְרִיזִים "כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ" (תרגום שני פרק ו פסוק יא).
- "וּפָנָי הָמֶן חָפוּ" - מִלְּמַד שֶׁפָּרְחָה בּוֹ צָרַעַת (מעם לועז אסתר עמוד רז).
- חֲרֻבּוֹנָא רַבִּים פָּרְשׁוּ שֶׁהָיָה חֲרָבוֹ שֶׁל הָמֶן בְּמַהֲרָה וְהִינּוּ חֲרָב - נָא, וְנָא הוּא עֲתָה (אבן עזרא אסתר פרק א פסוק י).
- הָעֵץ שֶׁנִּתְּלָה עָלָיו הָמֶן אָרְזָה הָיָה (תרגום שני פרק ז פסוק י).
- לְפָנָי תִּלְתִּית הָמֶן סָקְלוּהוּ (צפנת פענח על הרמב"ם פ"ה ה"ל מהלכות ע"ז, ובביאורו לאסתר פרק ז פסוק י).
- כְּשֶׁתָּלוּ אֶת הָמֶן עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ סִכָּךְ עַל רֹאשׁוֹ שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּהוּ הָעוֹפּוֹת (מעם לועז אסתר עמוד ריא).
- "הַרְמָכִים" שֶׁהָיוּ נְטוּלֵי טַחּוּל וַחֲקוּקֵי כַפּוֹת רְגָלִים שִׁיוּכְלוּ לָרוּץ מִהֵרָ (תרגום ראשון פרק ח פסוק י, ועיי' סנהדרין דף כא ע"ב. ובמגילה דף יח ע"א אמרו שלא ידעו ביאור תיבה זו, ובירושלמי כלאים פרק ח הלכה ה פירשו שהוא מין ממיני הסוסים).
- בְּנֵי הָמֶן עָשָׂרָה נִתְּלוּ, שְׁבַעִים חֲזָרוּ עַל הַפְּתָחִים עִם זֶרֶשׁ, שֶׁמֶשֶׁי הַסּוֹפֵר נִהְרַג בְּחֶרֶב, וּמָאָה שְׁמוֹנִים מֵתוּ עִם הַחֲמִשׁ מֵאוֹת אִישׁ שֶׁנִּהְרָגוּ בְּשׁוֹשָׁן (תרגום ראשון פרק ט פסוק יד). וַיֵּשׁ לְהַעִיר שְׁבַגְמָרָא בְּמִגְלָה (דף טו ע"א) אָמְרוּ שֶׁהָיוּ לוֹ מֵאֲתִים וּשְׁמוֹנֶה בָּנִים וּלְפָנָי דְּבָרֵי הַתִּרְגוּם הָיוּ לוֹ מֵאֲתִים שְׁשִׁים וְאַחַד יְלָדִים].
- פַּעַם הָיָה יְהוּדֵי בִשֶׁם הֵימֶן שֶׁהָמִיר דָּתוֹ. פָּגְשׁוּ הָרַב דָּמְתָא לְפָנוֹת הָעָרִב וְאָמַר לוֹ: עָרִב טוֹב הָמֶן. סָנַן הָאִישׁ וְאָמַר: הֵימֶן שְׁמִי וְלֹא הָמֶן. עָנָה לוֹ הָרַב "לְאַחַר שֶׁהוֹרַדְתָּ אֶת ה'י' שְׁבָד (י'הודי) נִשְׁאֲרָתָ הָמֶן בְּלִבְדָּה.
- כָּל הַמוֹעֲדִים יֵהְיוּ בְּטָלִים וַיְמִי הַפּוּרִים לֹא יֵהְיוּ בְּטָלִים לְעוֹלָם (מדרש משלי פרשה ט).
- חֲדָשׁ אֲדָר הוּא הַיְחִיד שֶׁנִּקְבַּע בּוֹ ב' חֲדָשִׁים, וְנִרְאָה שֶׁלְּפִי שְׁבָאָדָר קָבְלוּ אֶת

ידיעות ופרפראות

במה שאמרו שִׁכְפּוּרִים סְגוּלִים (עיין תיקוני הוזהר דף נז ע"ב, ובספר סגולת ישראל סימן סו, ובהנהגות ופסקים להגריי"ח זוננפלד פורים אות ד), ומשמע שיש שיכות בין יום הכפורים לפורים. ועל דרך ההלצה היו אומרים שִׁכְפּוּרִים מתחפשים היהודים לגוים, וכיום הכפורים להפך. ונראה לומר בזה שגם יום פורים מסגל לסליחה ומחילה, שהרי לא פעם ומגיע האדם לידי מצב שצריך להעביר על מדותיו מחמת שהכעיסוהו או הזיקוהו כל מיני אינשי מתוך שמחת הפורים או הוללות, ומצאנו כבר בגמרא במגלה (דף ז ע"ב), דמתוך שכרות קם רבה ושחטה לרב זירא. ואם האדם מעביר על מדותיו ולא כועס, נמחלים לו עונותיו, כמוכא בגמרא (ראש השנה דף יז ע"א).

ובאמת הנסיון בזה קשה יותר מיום הכפורים, וכבר אמרו (הרמב"ן בסוף ספרו תורת האדם) כל הקדוש מחברו חרב מחברו. ובפורים יכול האדם לעלות ולהתעלות אפלו יותר מיום הכפורים (עיין בספר קדושת המלך גורל סז עמוד רפט), ולכן הוא חרב יותר ממנו. ורמז שתבת 'מחברו' בגימטריא קטנה עולה מנין כפורים (23), והוא שאמר כל הקדוש – הנינו יום פורים הקדוש מחברו – גימטריא כפורים, חרב מחברו. [וכן תבות 'חרב מחברו' עולים בגימטריא קטנה 'יום כפורים' (34)].

התורה מאהבה, וכשנוסף חדש אחד נוספות בו יותר ויותר מצות, לכן קבעו ב' חדשים בחדש זה.

על אותם האנשים שמקימים רק את מנהגי התורה הקשורים לאכל, ואוכלים בחנכה ספגניות ולביבות, ובפורים אֲזַנִי הֶמֶן, הליצו עליהם את הפסוק "ותורתך בתוך מעי" (תהלים מ, ט).

פעם כשהתבשמה קהלה אחת בפורים עד דלא ידע, פנו בשאלה לרב: למה פורים הוא רק יום אחד בשנה? נעשה שני ימים בשנה. והיו שהפליגו: למה יומים? שבווע! ענה להם הרב: ידוע הכלל זה כנגד זה עשה אלקים. וכנגד חדש אדר שמרבים בשמחה, עשה את חדש אב שממעטין בו בשמחה. וכנגד יום פורים עשה את יום ט' באב, ואם רוצים אתם להוסיף עוד ימים נוספים לפורים, תוסיפו גם לט' באב.

יש לעשות ביום שני של פסח בסעודה איזה דבר לסעודת אסתר שביום ההוא נתלה המן (מג"א אר"ח סימן תצ הקדמה לסימן). והמדקדקים אוכלים בבקר יום זה בשר יבש חתיכה הראויה להתכבד ונקרא בלשון אשכנזי המ"ן, וזכר לתלית המן בט"ז בניסן (מקור חיים לבעל החות אייר שם).

טעמים למנהג של התחפושות בפורים

עלה במחשבה לקבץ טעמים מטעמים שונים אל בית המלך – מאן מלכי רבנן, למנהג של התחפושות בפורים, ונכתב בספר, ויהיו הדברים נקראים ונלמדים לפני המלך והשרים, שרי התורה:

א. על שם הכתוב "ונהפוך הוא" ועל כן מתהפכים ומשנים הלבוש והפנים.

ב. על פי מה שאמרו שמרדכי כשרכב על הסוס נתן בגדיו להמן [ועל כן חשבה בתו שהוא מרדכי] ולבשם, ובהתחפשות זו של המן התחילה נפילתו.

ג. על פי הכתוב "ורבים מעמי הארץ מתייודים" שחששו מהיהודים והתחפשו ליהודים שומרי תורה ומצוות מחמת פחדם, ולזכור דבר זה אנו מתחפשים [נעדר היום לצערנו יש יהודים שומרי תורה ומצוות מחפשים].

ד. מרדכי כשעלה על הסוס לבש בגדי המלך ונמצא שהתחפש כביכול.

ה. במדרש מובא שאחשוורוש לבש במשתה בגדי כהן גדול וכן ושתי (עין מה שכתבנו בזה בפרוש על המגלה).

ו. כשנעשה הנס וצמחו לו שתי קרן וזנב היתה נראית כבעל חי וכביכול התחפשה לבעל חיים.

ז. על פי המבאר במדרש שאלהו הנביא בא בדמות חרבונה לקטרג על המן ונמצא שהתחפש לחרבונה.

ח. כל הנשים שהיו באות למלך אחשוורוש היו מתלבשות כמלכות.

ט. לפי המבאר שהיה אחשוורוש שומר הסוסים וחסף את המלכות נמצא שהתחפש למלך, שכן אינו מלך באמת, מזרע המלוכה.

י. זכר למה שמרדכי לבש שק על בגדיו ושנה לבושו.

יא. לפי שאמרו רבותינו שגדול יום הפורים

מכפורים, וכדי שלא יקטרג השטן מתחפשים לגוים וכדומה.

יב. תכלית ימי הפורים לגלות את הסתר הפנים [מגלת אסתר] וכשמחפשים ומכסים הפנים ומגלים אותם עושים מעשה כזה.

יג. מחית עמלק שהיא נעשית בימי הפורים, התחילה ממלחמת שאול ושם מובא במדרש שהתחפשו בכשוף לבהמות, וחמל עליהם שאול ועל כן מתחפשים לזכר שגם עמלק מתחפש.

יד. לפי שאמרו בגמרא שאסתר נדמית לכל אחד כאמתו, כושית לכושים, יפנית ליפנים, לכן מתחפשים לדמיות שונות.

טו. תחפשת שרשה חפש – לזכר שגם בימי הפורים הגדולים יותר מיום כפור, יש לחפש אחר מעשינו ולפשפש בהם.

טז. על פי מה שאמרו בגמרא ובמדרש שהזמינה אסתר את המן למשתה והראתה לו פנים שוחקות, ונמצא שהתחפשה כביכול כאחת שאוהבתו ובאמת שנאתו.

יז. כיון שצריך לתת מתנות לאביונים עושים כן במתן בסתר, ששמתחפש ומכסה פניו לא מתביש.

יח. על פי המובא במדרש שכשיצא אחשוורוש כועס אל גנת הביתן ירדו מלאכי השרת בדמות בניו של המן וחתכו את העצים והקעיסוהו.

יט. על פי מה שכתבו לפרש הפסוק "ופני המן חפו" שכסו את פניו של המן, כי כך היה הנהג בפרס שמי שהמלך כועס

ידיעות ופרפראות

מתחפשים לפשוטים ואנשים פשוטים
לאנשים חשובים ונהפוך הוא.

כה. לעשות השואה בין פורים לכפור,
בכפור הגוים (שבכל השנה מתנהגים כגוים)
מתחפשים ליהודים ובפורים היהודים
מתחפשים לגוים.

כו. יתבאר על פי מה שאמרו בגמרא
דאסתר ירקרקת היתה. ולכאורה יקשה,
הלא במגלה מפרש שהיתה יפת תאר
וטובת מראה (אסתר ב, ז), ונראה לומר
בזה שהקב"ה סלק את יפיה של אסתר
ועשאה ירקרקת כדי להראות שמה
שאחשורוש שומע לדבריה אין זה
מחמת יפיה אלא אך ורק מפני שהוא
מנהג, ככתוב "לב מלך ביד ה'" ונמצא
שהשתנה מראה אסתר, ולכן גם אנו
משנים מראינו.

עד כאן עשרים וששה טעמים שחנני בוראי
תהלות לה' יתברך, העושה עמנו נסים
ונפלאות בכל עת וזמן. ויהי רצון שנוזכה
לעשות נחת רוח ליוצרנו ולשמחו בכל עת
וזמן, וזכות ימי הפורים תעמד לנו ולזרע
ורענו עד עולם לעשות רצונו כרצונו אמן.

אבי מורי הרב חיים כחלון שליט"א כשראה טעמים אלו הוסיף עוד רעיונות הקשורים זה לזה
כיד ה' הטובה עליו:

- א. "חכמי העתים" שנו בדבריהם ואמרו שלא יודעים לדון דיני נפשות מאז שגלו מהארץ.
- ב. נבוכדנצר בבל את העמים ואנחנו "מבלבלים" את לבושינו.
- ג. בני ישראל עשו לפנים כאלו משתחווים לפסל, וה' עשה לפנים כאלו שרוצה להשמידם
(מגילה דף יב ע"א).

ד. ושתי היתה מצוה את בנות ישראל לעבד ערמות, ואנחנו לובשים תפושות.

עליו מכסים פניו, וזכר לזה שמים
מסכות ומתחפשים.

כ. להראות בזה שאמות העולם
כשמשתכרים מבקשים שתבוא ושתי
ללא בגדים, ואנו כששמחים מוסיפים
לכסות אפלו את הפנים.

כא. על פי מה שאמרו במדרש שאחשורוש
ראה בחלומו את המן עם חרב ורוצה
להרגו וכביכול חפשו את המן עם חרב
מן השמים והראו כן לאחשורוש.

כב. על פי מה שאמרו חז"ל שאסתר
היתה שולחת שדה במקומה בדמותה
לאחשורוש, והיא כביכול התחפשה
לאסתר.

כג. הנה המן היה בעצם עבד של מרדכי
כמוכא בגמרא, וכל לבושו וכבודו היה
כתחפשת.

כד. על פי מה שאמרו בגמרא שהתך שהיה
המשרת של אסתר ואיש הקשר בינה
למרדכי זה דניאל, וחתכוהו מגדלתו
ונמצא שהשתנה מאדם חשוב לאיש
פשוט. וכן בפורים אנשים חשובים

- ה. לנשים נתנו תמרוקי נשים והבנות מתאפרות ומתחפשות.
- ו. אחשוורוש רצה שיעשו לו את הכסא של שלמה המלך, ולמעשה רצה להתחפש לשלמה.
- ז. ושתי חשבה את כרש לאבא שלה, ובזכות זה נצלה.
- ח. בלשצר נרצח משום שלא הכירו אותו.
- ט. ניש להוסיף עוד דסמוך לפורים קוראים פרשת כי תשא, ומסתימת הפרשה על משה רבנו ע"ה ששם מסוה על פניו והיה כעין מסכה].

מתחפשים ומשתנים בתנ"ך

- השטן התחפש (נכנס) לנחש (אדם וחווה היו צרמים והתכסו בכנדים).
- יעקב התחפש לעשו.
- נח היה ערם ושם ויפת כסו אותו.
- שרה אמרה שהיא אחותו של אברהם.
- הקב"ה שנה בדבורו מפני השלום ואמר 'ואני זקנתי' (שרה אמרה 'ואדני זקן').
- יאה התחפשה לרחל.
- האחים אמרו לשכם שמי שימול יתחתן אתם.
- תמר כסתה את פניה.
- יהודה שולח את הכתנת של יוסף קרועה טבולה בדם של גדי כפיכול שזו כתנתו של יוסף שנטרף.
- המלאך גבריאל התגלה בתור איש - 'וימצאנו איש', ואמר ליוסף שאחיו הלכו וחינה.
- האחים לא הכירו את יוסף, ויוסף התנכר אליהם.
- פרעה אמר על עצמו שהוא אלהים ולא
- היה מתפנה במשך כל היום.
- פרעה התל בבני ישראל ובמשה ואמר להם שישלח אותם.
- בני ישראל במצרים בזכות שלא שנו את לבושם נגאלו.
- קרח ועדתו לבשו ציצית שכלה תכלת.
- יהושע אמר לעזר שיהיה ולא ישנה בדבורו.
- הגבעונים התחפשו לאנשים שבאים מארץ רחוקה.
- יעל עשתה עצמה כאלו שהיא מכניסה אורחים, ובסוף הרגה את סיסרא.
- שמואל לקח כבש לקרבן כאשר רצה להמליך את דוד, כדי שאם ישאלו אותו לאן הוא הולך יאמר שהולך להקריב קרבן.
- האשה ששלח יואב לדוד לספור לו ספור שכביכול בני משפחת בעלה רוצים להרג את בנה.
- שאול שנה את לבושו כאשר בקש

- מבצלת האוב שתעלה את שמואל.
- דוד עשה עצמו למשגע.
- נביא השקר שקר לנביא האמת ואמר לו שגם אותו ה' שלח ואמר לו שיאמר לנביא האמת שיאכל (מלכים א פרק יג).
- אשת ירבעם בן נבט שנתה את לבושה כדי שהנביא לא יכיר אותה.
- יהושפט לבש את בגדי אחאב והארמים כמעט שהרגו אותו.
- יהוא עשה משה לכול נביאי הבעל ולבסוף הרג אותם.
- הקב"ה כביכול התחפש לספר וחפש לספר את סנהריב (עיין סנהדרין דף צה ע"ב).
- אליהו הנביא מתגלה בדמות של ישמעאלי זקן עני.

**דְּרוֹשִׁים בְּעֶנְיִי
הַפּוֹרִים**

דרושים לפורים

דרוש א מעלת החג

'פורים כפורים'

ידוע מה שמבאר בספרים הקדושים שיום הכפורים הוא כ' - פורים. (עיין בתיקוני הזוהר דף נו ע"ב, וצינו בספר אמרי נועם - לפורים. ובספר חכמת אדם - קונטרס מצבת משה. ובספר קדושת לוי - קדושה ראשונה פורים. ובספר מאור ושמש - רמזי פורים ד"ה והנראה. ובספר רסיסי לילה - אות נח. ובספר פרי צדיק פורים - אות א. ובספר ליקוטי הלכות - הלכות תפילין הלכה ו. ובספר שם משמאל פרשת תצוה - שנת תרע"ה משם כתבי האר"י ז"ל. ועוד), ופורים הוא גדול יותר במעלתו, שתולים בו את יום הכפורים. וכן כתב הגאון ר' צדוק הכהן מלובלין בספרו רסיסי לילה (שם).

ובאמת יש להבין במה התייחד יום זה מכל הימים, עד שגדלה מעלתו מיום הכפורים?
ועוד, מה שייכותו ליום הכפורים, שתכליתו היא מחילת עונות ופשעים?

'מעביר על מדותיו'

והנה מצאנו בספרי הפוסקים (עיין בספר חזון עובדיה פורים למרן הראש"ל הגר"ע יוסף עמ' רז - רח, שקיבצם כעמיר גרנה), שייצאו לרון אודות המזיק את חברו ביום פורים מחמת השמחה. שמצוי הדבר עד מאד, וביחוד בהיות האדם בגלופין. וכבר היה פן לעולמים שמתוך שכרות 'קם רבה ושחטה לרבי זירא' (עיין מגילה דף ז ע"ב, ובשו"ת אך טוב לישראל ח"א סימן ה בהערה הבאתי כמה פירושים על זה. ומשם בארה). ויש מן הפוסקים שפסקו שאין צריך לשלם (עין בתרומת הדשן סימן קי, וברמ"א בהג"ה או"ח סימן תרצו סעיף ח, ובחור"מ ס"ס שעח). והזדמנויות רבות יש לו לאדם ביום זה להעביר על מדותיו יותר משאר השנה כלה. וכבר אמרו חז"ל (יומא דף כג ע"א) 'כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו', וביחוד כשיודע שאינם חייבים גם לשלם לו על נזקים אלו, כמה כחות נפש יש לאדם להשקיע להעביר על מדותיו ביום זה.

וכשזוכה לזה, ומעביר על מדותיו, נשאר זך ונקי, שהעבירו לו על כל פשעיו.

'כל הפושט יד'

עוד סגלה עצומה יש ביום הפורים שאינה ביום הכפורים, שמשפּע שפּע גדול מן השמים

דרושים לפורים

ש'כָּל הַפּוֹשֵׁט יָד נּוֹתְנִים לוֹ' (עין בשו"ע אר"ח סימן תרצד סעיף ג), וְיִכּוֹל לְזַכּוֹת לְשֹׁפֵעַ גָּדוֹל וְכָל טוֹב, שִׁישְׁפִיעַ לְכָל הַשָּׁנָה כָּלָהּ. וּבָזֶה נִדְמָה יוֹם הַכּוֹפְרִים לְפוֹרִים, שֶׁיוֹם כּוֹפֵר אֶחָד טוֹב מִשְׁפִּיעַ לְטוֹבָה עַל כָּל הַשָּׁנָה.

'כָּל הַקְדוֹשׁ מִחֲבֵרוֹ'

וּמִטַּעַם זֶה חֲפֵץ הַיֵּצֵר שֶׁלֹּא יִצְלִיחַ הָאָדָם לְזַכּוֹת בְּיוֹם זֶה לְכָל סְגֻלוֹתָיו הָרַבּוֹת, וְ"לִפְתּוֹחַ חֲטָאֵת רַבִּין" (בראשית ד, ז) וְרוֹצֵה לְהַכְשִׁילָם דִּיקָא בְּיוֹם קְדוֹשׁ זֶה שֶׁהוּא בִּבְחִינַת 'כָּל הַקְדוֹשׁ מִחֲבֵרוֹ' חֲרֵב מִחֲבֵרוֹ' (עין בספר ציפת לישועה - להחפץ חיים - בהוספה בענין ההתחזקות בשעת עיקבתא דמשיחא משם הרמב"ן באיגרתו), שֶׁפוֹרִים קְדוֹשׁ יוֹתֵר מִיוֹם הַכּוֹפְרִים, וְלָכֵן חֲרֵב יוֹתֵר מִמֶּנּוּ.

תָּמִיד כְּנֶגֶד תָּמִיד

וְאַכֵּן, כַּמָּה קֶשֶׁה הַדָּבָר שֶׁלֹּא לְהִגִּיעַ מִתּוֹךְ הַשְׁמָחָה לְהוֹלָלוֹת שֶׁל לִיצְנוּת, אוֹ חֲלִילָה בְּזִיוֹן הַתּוֹרָה וְלומְדֶיהָ, שֶׁאַחֲרֵיהֶם מִי יִשׁוּרְנָה? ! וְרַק אִם יִזְכֹּר הָאָדָם אֶת פֶּחַד ה' וְהִדָּר גָּאוֹנוֹ בִּבְחִינַת "שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדִי תָמִיד" (תהילים טז, ח), וְ"בְכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ" (משלי ג, ו) - לֹא יִכָּשֶׁל חֲלִילָה עַל אֵף שֶׁמָּחַתוּ וְשִׁכְרוּתוֹ. וְכֹאשֵׁר יִזְכֹּר הָאָדָם אֶת הַפֶּסוּק "וְטוֹב לֵב מִשֹּׁתֶה תָמִיד" (משלי טו, טו) יִזְכֹּר גַּם אֶת הַפֶּסוּק "שְׁוִיתִי ה' לְנֶגְדִי תָמִיד".

וַיֵּשׁ לְרִמְזוֹ כֵּן בַּפֶּסוּק הַנֶּזְכָּר "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ" - שֶׁתִּבְחַת "דַּעְהוּ" עוֹלָה כְּמִנְיֵן פּוֹרִים בְּגִמְטְרִיא (קטנה עם הכולל).

דרוש ב גלוי ההסתור

קבלה מאהבה

דורשי רשומות דרשו שבתבות 'מגלת אסתר' רמוזה כל מהות הפורים שהיא לגלות את ההסתור. והינו שכבר אמרו חז"ל (שבת דף פח ע"ב) 'הדר קבלוה בימי אחשורוש מאהבה', שבתחלה קבלו את התורה מיראה ורק לאחר נס הפורים קבלוה מאהבה. וגם בזה היתה בחינה של גלוי ההסתור, שעם ישראל גם בזמן מתן תורה רצו לקבל את התורה מאהבה, אלא שהשואר שבעסה הוא היצר הרע, עכב. ועתה לאחר שהצטערו בצער גזרת המן, חזרו לאביהם שבשמים מאהבה וגלו את ההסתור, את רצונם לעבד באמת ובלבב שלם לבורא עולם. צא ולמד ממה שכתב הרמב"ם (הלכות גירושין פ"ב ה"כ) גבי בעל שמסרב לתת גט לאשתו דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני, 'ולמה לא בטל גט זה, שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל? שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחייב מן התורה לעשותו, כגון מי שהכה עד שמכר או נתן, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עברה והכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו - אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העברות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו'.

גלוי הסוד

ואם נתבונן נראה שעקר ותחלת נס הפורים היה מגלוי הסוד, שהרי כששוחחו בגתן ותרגש שומרי הסף, בטורסית, לא חששו ממרדכי היושב בשער המלך, כי חשבו שאינו מבין שפה זו ודבריהם ישארו בסוד. אך מרדכי, שהיה מיושבי לשכת הגזית והיה בקיא בשבעים לשון, גלה את הסוד (עיין מגילה דף יג ע"ב).

ואפשר שזהו הטעם שיש חובה להשתכר ביום זה (עיין שו"ע שם סימן תרצה סעיף ב), שדרך השכור גם כן לגלות את הנסתר שבקרבו, וכמו שאמרו חז"ל (עירובין דף סה ע"א). נכנס יין יצא סוד. וכיון שכל ענין הפורים הוא לגלות הסוד וההסתור, לכך משתכר האדם וחושף צפונות לבו.

ובלכתך בדרך זו ימצא עוד טעם הגון לפרש המנהג שכתב רמ"א (בשו"ע אורח חיים סוף סימן תרצו) ללבש פרצופים ולהתחפש ביום זה, שיום זה כל מהותו היא לגלות את ההסתר והצפונות שבלב כל אחד ואחד, וכאשר אדם מנצל יום זה ומתחפש למה שבלבו חפץ, מגלה הוא את ההסתר ששכן בקרבו ימים רבים.

מצות היום

גם במצות משלוח מנות ומתנות לאביונים נראה שתכליתם לגלות את ההסתר, שעל ידי נתינת משלוח המנות מגלה ומראה שחושב בלבו על חברו, וכן במתנות לאביונים שבנתינתו להם מגלה אצלם את השמחה שהיא נסתרת במשך השנה כלה. ולכן אמרו חז"ל שהדין בפורים 'כל הפושט יד נותנים לו' (עיין בשו"ע או"ח סימן תרצד סעיף ג), שבכל נתינה ונתינה מתגלה עוד הסתר.

והנה גם בספור המגלה מצאנו עוד שצוה מרדכי על אסתר שלא תאמר את עמה (עיין אסתר ב, י), וטעמו היה שאם ידעו שהיא משושלת מלכים של שאול המלך ודאי יקחוה לאחשוורוש, וכמבאר בגמרא (מגילה דף טז ע"א) שבתחלה לא היה אחשוורוש מדבר עם אסתר אלא על ידי מתרגמן, שלא ידע שהיא משושלת מלכים, ולאחר שגלתה לו את יחוסה דבר עמה ישירות, ובזה מצאה חן בעיניו יותר באותה השעה, ונשמע לכל בקשותיה.

דרוש ג

השכרות בפורים

חובת השכרות

הנה אמרו חז"ל במגלה (דף ז ע"ב) חייב איניש לבסומי בפוריא וכו'. ובזה יש דבר פלא דנקטו לשנא דחובה ולא ראוי. ועוד יש לעיין אמאי נקטו לשון איניש שפרושו איש ולא אדם. ועוד כמה תמיהות יש במימרא זו.

והנראה בס"ד לבאר, דהאי לשון לשנא דחובה הוא משום הכרת הטוב, דכאשר אדם עושה לחברו טובה חייב חברו להשיב לו על טובתו, וחובה זו הן מהצד המוסרי והן מהצד האנושי הרי הוא כחוב. ורמזא חיובא עלה להשיב לו כגמולו הטוב. והנה בנס פורים עקר הנס היה על ידי משתה היין. דבתחלה נטרדה ושתי ונהרגה במשתה שעשה אחשוורוש, ולאחר מכן נהרג המן במשתה שעשתה אסתר. וגלגל הקב"ה הדברים שדוקא במשתה יפגעו הרשעים האוררים הללו. וכיון שמגלגל הקב"ה זכות על ידי זכאי, הרי שזכה היין במקחו שעל ידו נושעו עם ישראל מן הצרה הגדולה, והתכלו שונאיהם ואויביהם של ישראל.

וכבר מצאנו במדרש (המדרש רבה פרשת וארא פרשה ט אות י), ששייף דין הכרת הטוב אף לדומם, דכאשר הלך משה רבנו ע"ה לפני פרעה והיה צריך להכות את היאור במכות דם וצפרדע לא עשה הוא אלא אהרן, משום שהיאור שמר עליו כשהיה בתבה והיתה לו הכרת הטוב כלפיו. וכן במכת כנים שהיה צריך להכות הארץ עשה זאת אהרן, דמשה חייב היה הכרת הטוב לארץ שהטמינה את המצרי שהרג, שנאמר "ויף את המצרי ויטמנהו בחול" (שמות ב, יב), ולכן בימי הפורים שותים וחיבים לשתות יין, להשיב כעין הכרת הטוב. ולהכי עדיף טפי שתית יין דוקא וכמו שכתבנו בשו"ת אף טוב לישאל (סימן ה אות ג) עיין שם. אמנם כבר הפליגו חז"ל בגנות המשתכרים וכדאמרינן בפסחים (דף קיג ע"ב) ובעוד כמה דוכתי, עיין בספרי בשו"ת אף טוב לישאל (סימן ה). ולכן נקטו חז"ל חייב איניש ופרושו חייב איש, ואיש ראשי תבות אדם ירא שמים. דאדם שהוא ירא שמים, יודע שלא יעבר על דעת קונו בשתית היין, יעשה וינהג כן, אף אדם שיודע שחס ושלום יעבר עברות או ימנע עצמו ממצות, לא ישתה וישתכר וימנע מהאי ענינא ופשוט.

וירדם בשכרותו

וכבר ידוע מה שכתב הרמב"ם (הלכות מגילה פרק ב הלכה טו) שיירדם בשכרותו, והינו שיישן מתוך שכרות. והראינו בספרנו הקטן אף טוב לישאל (שם) למה שכתב הגאון הנאמ"ן שליט"א

וזהו רמז למה שאמרו לבסומי בפורי'א דפרושה מטה, ועין עוד בבבא מציעא (דף כג ע"ב) בתלת מלי עבדי רבנן דמשני במליהו, ובפורי'א, ועין שם בדברי המהרש"א. ורמז לזה שתבת 'בפורי'א' עולה בגימטריא קטנה 'מיטה' (19 וחסרון אחד בגימטריא לא היה חסרון).

מעלת הסעודה

עוד יש לרמז בהאי חובת ההשתכרות בפורים ומצות הסעודה, שכבר אמרו חז"ל בבבא בתרא (דף יב ע"ב) אמר רבי אבדימי דמן חיפה, קדם שיאכל אדם וישתה יש לו שתי לבבות, לאחר שאוכל ושותה אין לו אלא לב אחד, שנאמר "איש נבוכ ילכב" (איוב יא, יב), וכתוב "נבוכ לחת" (שמות כז, ח) ומתרגמין חליל לוחין. אמר רב הונא ברה דרב יהושע, הרגיל בין אפלו לבו אטום כבתולה יין מפקחו, שנאמר "ותירוש ינוכב בתלות" (זכריה ט, יז), עד כאן. ועין שם בפרוש רש"י. הרי שהמאכל והמשתה מפקחין ומישרין לבו של האדם ואף היין מפקח לבו של אדם. ומהשתה הרי עקר יום הפורים הוא שיכיר האדם בגדל הנס ובעצמתו שנהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאיהם" (אסתר ט, א). וכיון שהאכילה והשתיה מישבת דעתו של אדם ועושה לו לב אחד, הרי לן מלתא בטעמא דחייב הסעודה. ורמז לזה דתבת ל'בסומי' ב'פורי'א הם אותיות לב, דכאשר יהא מבסם במאכל ומשתה יהא לבו לב אחד, וכדאמרינן בגמרא. ועוד רמז לזה שתבת לב עם האותיות עולים בגימטריא קטנה יין (7). וזהו רמז שהיין מפקח ללבו של האדם ולשכלו.

"א"ך טוב לישראל"

וכבר ידוע שיום הפורים לא יתבטל אף לעתיד לבא (מדרש משלי פרק ט), מפני שיום זה הוא יום טוב לישראל, ויום הודאה ושבח לקב"ה על הנס הגדול שעשה לנו. ויש לרמז ד'פורים' בגימטריא קטנה כמנין אף (21) וזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה "אך טוב לישראל" (תהילים עג, א), דפורים שעולה כמנין א"ך הוא "טוב לישראל" דוקא ולא לאמות העולם, שאם יש ליהודי דין ודברים עם הנכרי שישתדל לדחותם לחדש אדר שהוא חדש שמתרוממים קרן ומזל ישראל (עיין תענית דף כט ע"ב).

"ב"ך ה' חסיתי"

ומתוך שמחת ימי הפורים צריך האדם להגיע לידי קרבה לקב"ה ושכינתה, שזהו עקר תכלית השמחה. וברמז ה'רומוז' על האר"ש, דאם נוסיף על תבת פורים שעולה בגימטריא קטנה א"ך (21), את האחד הוא הקב"ה - יעלה כמנין ב"ך (22) וזהו מה שאמר דוד המלך ע"ה "בך

ה' חֲסִיתִי אֶל אֲבוֹשָׁה לְעוֹלָם". שֶׁעָקַר הַהִשְׁתַּכְרוּת תִּגְיַע לְמַצָּב שֶׁל קִרְבָּה וּבִטְחוֹן בְּהֶשֶׁם, וְלֹא יִגְיַעוּ מִזֶּה לְתַקְלוֹת שְׂוִיתֵבִישׁ בָּהֶן. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר "אֶל אֲבוֹשָׁה לְעוֹלָם" לְעוֹלָם בְּגִימְטְרִיא קִטְנָה בְּפוּרִים (23). וְעוֹד דְּרָאשֵׁי תְבוֹת שֶׁל "אֶל אֲבוֹשָׁה לְעוֹלָם" עוֹלָם כְּמִנִּין ל"ב. וְזֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ שֶׁיְסוֹד הַמִּשְׁתָּה בְּפוּרִים לִיחַד לְכַבְּנוּ לְבוֹרְאָנוּ וְשִׁיחָהּ לֵב אֶחָד לְעַבְדּוֹ בְּלִכְבִּי שְׁלָם. [וְעוֹד אֲמַרְתִּי לְרִמּוֹז בְּפִסּוּק זֶה דְּרָאשֵׁי תְבוֹת "בְּיָד יְיָ חֲסִיתִי" עוֹלָה לְתַבַּת חֵיב (בְּיֹד אַחַת, שֶׁמִּצּוֹי כֵּן מֵאוֹת פְּעָמִים בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ וְאֵין כָּאֵן מְקוֹם לְהֶאֱרִיךְ) מְלוּי אוֹתִיּוֹת תְּכָה זוֹ [הֵינּוּ חִי'ת' יו'ד' בִּי'ת'] עוֹלָם כְּמִנִּין הַתְּכָה 'לְהִשְׁתַּכֵּר' בְּגִימְטְרִיא קִטְנָה עִם הַכּוֹלֵל (20). וְזֶהוּ נִמִּי רִמּוֹז לְמָה שֶׁאָמְרוּ חֲזו"ל דְּחֵיב אָדָם לְהִשְׁתַּכֵּר בְּיוֹם הַפוּרִים].

דרוש ד הבטחון

"ה' רעי לא אחסר"

אומר דוד המלך ע"ה "מזמור לדוד ה' רעי לא אחסר" (תהילים כג, א) ונהיגו שמזמר ומודה דוד המלך ע"ה לקב"ה ובוטח בו, ואם הקב"ה הוא הרועה לא חושש הוא שיפקד ויחסר מעם ישראל אפלו אחד. וזה מה שהיה בחג הפורים, שרצה המן הרשע צורך היהודים לכלות את כל העדר ואת כל כרם ה' צבאות "להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים ביום אחד" (אסתר ג, יג). אף קדם לו דוד המלך ע"ה ואמר "מזמור לדוד ה' רעי לא אחסר". ובכרמז הרומז על הארש' שראשי תבות 'מ'זמור ל'דוד י'ה רעי' ל'א א'חסר" עולה כתבת 'המן' (14), חשב שיוכל לכלות ח"ו אף שכח למה שאמר וזמר דוד המלך עליו השלום שאם ה' רעי לא אחסר.

"שבטך ומשענתך"

ובדרך זו יבאר המשך המזמור "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" – שאסתר הרי נכנסה לאחשוורוש בסכנה גדולה והיתה בגיא צלמות, אף לא ארע לה רע כי הקב"ה היה איתה. "שבטך ומשענתך" המה 'ינחמני' תעריך לפני – ספי תבות בגימטריא קטנה 'מרדכי', שהוא היה באותו הדור השבט והמשענת של עם ישראל. וזכה ל"תעריך לפני שלחן נגד צררי". וכן ראשי תבות של 'ומשענתך' המה 'ינחמני' עולים בגימטריא קטנה 'אסתר' (חסרון אחד בגימטריא אינו חסרון כידוע). וזהו רמז שגם היא היתה המשענת של עם ישראל. ובזכות אותם צדיקים נצלנו מן מלחמות הרשע וחוגגים אנו את ימי הפורים מדי שנה בשנה.

רמזים במצות היום

ובלכתך בדרך זו יבארו כל מצות היום במזמור זה: "תעריך לפני שלחן נגד צררי" רמז על חיוב הסעודה בפורים. ותבת "צררי" בגימטריא קטנה עולה בגימטריא קטנה כתבת 'המן' (14). ואומר "דשנת בשמן ראשי כוסי רייה" – רמז לחובת ההשתכרות ביום זה. ומסים ואומר "אף טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי" – שתבת א"ף עולה בגימטריא קטנה כתבת 'פורים' שבו עוסקים בטוב וחסד, במשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. ותבת "טוב" עולה בגימטריא קטנה 'מגילה' עם הכולל (17) – רמז לקריאת המגלה. וכידוע שלא יתבטל יום הפורים אף לעתיד לבא (מדרש משלי פרק ט), וזה מה שאמר דוד המלך ע"ה "ושבתי בבית ה' לארך ימים", הניו שיום זה של פורים יהיה בבית ה' לארך ימים אף לאחר ימות המשיח. ודו"ק.

דרוש ה הטוב האמתי

טובת הגזרה

הנה בספור הנס של פורים יצא לבסוף שכל גזרת המן היתה לטובה, ששבו עם ישראל בתשובה והתקרב לבוראם וקבלו את התורה מאהבה, וזכינו מדי שנה בשנה ליום הפורים. ורמז לזה במאמר גם זו לטובה (עיין תענית דף כא ע"א). שתבת 'גם' בגימטריא קטנה (43), כתבות אחשוורוש (29) המן (14) להורות שגם זו היתה לטובה.

ונראה שזוהי הזכות היחידה שעמדה לאותו רשע, שמבני בניו למדו תורה בבני ברק וכדאמרינן בגטין (דף נז ע"ב), דאף על פי שבכוננתו היתה להרע לעם ישראל מכל מקום קרב את ישראל לאביהם שבשמים והוסיף להם מצות היום. (הגם שמן שמא לא מגיע לו כלל שכר לאותו ארור, אף מכל מקום סיעה זכות זו לבני בניו).

מבני בניו של המן

ויכבר התקשו המפרשים כיצד היה שיף שיתגירו, הא אין מקבלים גרים מעמלק? ועין במה שכתבנו על זה בס"ד בפרוש 'דורש טוב לעמו' על המגלה, ובהגהות וחדושים בסוף גטין בשם המהרש"ם, ובבן יהודה.

ואפשר שעשו בניו של המן כהאי מעשה דהגבעונים ויהושע, והסתירו זהותם ולאחר שהתגירו התגלתה זהותם. ועוד שחשבו שכל זרע המן נכחד, והגם שבמגלה (דף טו ע"ב) מבאר דלא כל זרע נתלה אלא חלקם היו מתזרים על הפתחים, אפשר שנודע הדבר רק לאחר מכן לחכמים, ולא ידעו חכמים שנשאר לו זרע וקיום, ולהכי לא חשדו כלל שהם מבני בניו ולאחר שקבלום התברר כן.

שליטת עמלק

ואומר הכתוב "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו" (תהלים קמה, ט), ולכאורה כאשר המן גזר גזרותיו היה נראה שהסתלקה טובתו של הקב"ה. וכמו שאמר מרדכי שגברו עליונים על תחתונים (וכדאיתא במגילה דף טו ע"ג). והסבה לגזרה מכיון שחטאו בשני חטאים, שהלכו לסעודתו של אחשוורוש הרשע ושהשתחוו לצלם, וכמבאר בגמרא במגלה (דף יב ע"א), הרי שבגלל ב'

עברות אלו ירדה טובתו של הקב"ה ונתן כח לעמלק לשלט במקצת על עם ישראל. ורמז לזה דמתכת 'טוב', ירדו ב', אלו ב' עברות שעשו, ונשאר ט"ו (15) כמנין 'עמלק' בגימטריא קטנה, שנתן כח לעמלק לשלט במקצת על עם ישראל.

אין טוב אלא תורה

וכבר אמרו חז"ל בברכות (דף ה ע"א) אין טוב אלא תורה, שנאמר "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" (משלי ד, ב). והינו שאין דבר יותר טוב מהתורה, דחויז משכר המצוה גופא יש הנאה מעצם הלמוד. הרי התורה מגנא ומצילא וכדאמרינן בסוטה (דף כא ע"א) תורה אגוני אגנא ואצולי מצלא בעדנא דעסיק בה ובעדנא דלא עסיק בה. הרי שהתורה שומרת ומגנה מכל אויבינו הקמים עלינו לרעה. ובמיחד מעמלק שחפש בכל דור ודור להשמידנו ולכלותנו. ולכן מרדכי הלך לעסק בתורה יחד עם תלמידיו בעת הגזרה (מגילה דף ט ע"א). ויש לרמז שאדם שמקבל על עצמו את התורה והינו ב' תורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, נצל מקלפת עמלק, דעמלק עולה כמנין ט"ו (15) ואם מקבל על עצמו ב' התורות נוסף על הט"ו ב', הרי טוב. וזוהי הוא לכל טוב הצפון לצדיקים ונצל מקלפת עמלק.

הכנעת עמלק

הרי לנו שכדי להכניע את קלפת הזמן האגגי ששרשו הוא קלפת עמלק הוא רק על ידי עסוק בתורה הקדושה. ורמז לזה שתבות 'עמלק' (15) 'המן' (14) 'האגגי' (13) עולים בגימטריא קטנה מ"ב (42). רמז לכתוב המצוה אותנו לעסק בתורה "ודברת ב'ם" (דברים ו, ז).

"בא אל פרעה"

והנה תמיד כשהיו עם ישראל דבוקים לבורא יתברך וקימו לכל מצות התורה – ב' התורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, לא אנה להם כל און. ואפשר שפנה רמז הקב"ה למשה רבנו ע"ה כשהלך אל פרעה, ואמר לו "בא אל פרעה" (שמות ז, כו ועוד) – דכתבת 'בא' רמזו ב' תורות, הינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה, וא' הוא ה' אחד. ובכת' אלו תבא לפרעה ותנצחו, וכן בכל דור ודור.

אברך

ובדרך זו אפשר לפרש לתבת 'אברך' שפרשוה אב בחכמה ורף בשנים (עין ספרי פרשת דברים פיסקא א). והינו שבקיא בתורה שבכתב ושבעל פה. ובשבת (דף קיד ע"א) אמרו, איזהו תלמיד

חכם? כל ששואלין אותו שאלה בכל מקום והוא יודע. ועין עוד בקדושין (דף מט ע"ב). ועוד שלא שוכח לקב"ה, שהרי אפשר שילמד תורה אף התורה תהא לו בבחינת סם המות, וכדאמרו חז"ל ביומא (דף עב ע"ב) לא זכה נעשית לו סם המות. ורק כשזוכר לקב"ה ושכינתה ולא גובה לבו ולא רמו עיניו, ולא מהלך בגדולות ובנפלאות ממנו, ולא עושה התורה קרדום לחפר בה - הרי הוא בכלל אברך, וזהו הא' אלקים שזוכר לקב"ה וב' התורות. וזהו 'אב' בחכמה, ועם כל זה רך בשנים, שהגיע לדרגות אלו כבר בהיותו רך בשנים, ומזה יש להתפעל הן בהכרת הבורא והן במישור התלמודי.

אברהם אבינו

והנה לגבי אברהם אבינו עליו השלום אמרו חז"ל: בגיל שלש הכיר את בוראו (עיין בראב"ד בהשגותיו פרק א מהלכות עבודה זרה הלכה ג), וזכה והציץ עליו בעל הבירה. ואף קים את כל התורה כלה, וכדאמרינן בגמרא בקדושין (דף פב ע"א) שקים אברהם אבינו ע"ה את כל התורה כלה, ועין עוד בתקוני זהר (תקונא עשרין וחד ועשרין דף נה ע"א). וזה רמוז בשמו 'אב - רם', א' שהכיר באחדות הבורא (והיה זה בגיל א"ב בגימטריא שלש), וגם בב' התורות, הינו תורה שבכתב ושבפועל. ובזכות שהיה אב - רם זכה והיה לאב המון גוים.

דרוש האדם ויצר

עבד השם

מובא בגמרא במגלה (דף טו ע"ב) שהמן היה עבדו של מרדכי, ורמז לזה שתבת 'המן' בגימטריא קטנה עולה כמנין עבד עם הכולל (14). וכדי להנצל מלהיות עבד להמן שהוא קלפת עמלק, צריך להיות עבד ה'. ולהכי הדור קבלוה לתורה הקדושה בימי אחשורוש מאהבה, שראו שכאשר הם עבדי ה' הרי מסתלקים כל האדונים האחרים. וכמאמר המשנה באבות (פרק ג משנה ה) כל המקבל על עצמו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ.

ולפי זה יש לתמה על מה שאמרו בגמרא במגלה (דף יד ע"א) שאחד הטעמים שלא קוראים את ההלל בפורים שצדין עבדי אחשורוש אנו. ולכאורה יקשה דכיון שקבלו על עצמם על תורה, שהרי חזרו וקבלו לתורה מאהבה, מפני מה צדין עבדי אחשורוש אנו? ועין במצפה איתן (ס).

ונראה לבאר בזה על דרך הדרש, שהכונה לשליטת היצר הרע, ותכלית היצר הרע הוא להרג את האדם, כמבאר בגמרא בבא בתרא (דף טז ע"א): הוא היצר הרע הוא השטן הוא מלאך המות. ואותו מלאך זקן וכסיל שולט עלינו, ורמז לזה שתבת 'אחשורוש' עולה בגימטריא קטנה כתבות מלאך המות (29).

אל זר שבך

ובזה נראה לפרש דאדם שהוא משעבד לתאוותיו, הרי הוא כופר באלקי ישראל ומשעבד לתאוותיו וכעובד עבודה זרה, שהוא אדונו, וכמו שאמרו חז"ל בשבת (דף קה ע"ב), איזהו אל זר שבך? זה יצר הרע! וזה כנגד זה עשה אלקים, ותבות 'יצר הרע' בגימטריא קטנה עולה להבדיל כמנין שם הוי"ה (26), והינו שלקח את אדון השמים והארץ הוא הבורא ברוך הוא ששמו הוי"ה, והחליפו באדון אחר הוא היצר הרע.

מלאך המות

וכבר אמרו חז"ל בבבא בתרא (ס), שדרכו של היצר הרע, בתחלה משכנע את האדם לעבר על רצון קונו – אז הוא יצר הרע, ואחר כך עולה ומשטין ומקטרג – ואז הוא השטן, ונוטל

רְשׁוּת וְנוֹטֵל נִשְׁמָה – וְאִזּוּ הוּא מִלְאֲךָ הַמָּוֶת. וְהִינוּ שְׂכָאֲשֶׁר הָאָדָם עוֹבֵר עֲבֻרוֹת, זְדוֹנוֹת, חֲטָאִים אוֹ פְשָׁעִים, נוֹתֵן כַּח לִיַּצֵּר הָרַע וְנִהְפֵךְ לִמְלֶאֶךְ הַמָּוֶת. וְרָמַז בְּזֶה שְׂתַּבּוּת 'יַצֵּר הָרַע' עוֹלָיִם כְּמִנִּין כ"ו (26) וְתַבּוּת 'מִלְאֲךָ הַמָּוֶת' עוֹלָיִם כְּמִנִּין כ"ט (29), וְהִתְפָּרַשׁ בֵּינָם הוּא ג', וְהֵם ג' שְׁמוֹת הָעֲבֻרָה: פְּשָׁעִים, זְדוֹנוֹת וּשְׁגָגוֹת, וְאִם הָאָדָם לֹא חוֹזֵר מֵהֶם בְּתַשׁוּבָה מִגִּיעַ עָנָשׁוֹ. [וְכִשְׁשׁוּב בְּתַשׁוּבָה מוֹרִיד מִמֶּנּוּ ג' עֲוֹנוֹת אֵלּוּ וּמִבְטֵל מֵעֲלָיו גִּזְרֵי דִין מָוֶת וְשׁוּב מִנִּינוּ כ"ו כִּשֵּׁם הַי"ה בְּרוּךְ הוּא].

דרוש ז מעלת הענוה

מה אני

עוד דרך אפא בד בכד בַּיַּחַד עִם לַמּוֹד הַתּוֹרָה לְהַכְנִיעַ אֶת שְׂרֵשׁ קְלַפַּת הַמֶּן עֲמֶלֶק, וְהוּא דֶּרֶךְ הָעֲנוּהָ. שֶׁהָרִי הַמֶּן הָיָה גְּאוּתָן סְרוּחַ, וְרָמְזוּ לְכֹךְ בְּמֶאֱמַר הַמִּשְׁנָה (אבות פרק א משנה יד) וְכִשְׁאֲנִי לְעֶצְמִי מִ'ה אֲנִי, שְׂרָאשִׁי תְּבוּת אֱלוֹ עוֹלָיִם בְּגִימְטְרִיא קְטֹנָה כְּמִנִּין 'הֶמֶן' (14), וְהִינּוּ דְכִשְׁהָאֲדָם מַחְשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ לְמָה אֲנִי – לְכָלוּם, שׁוֹבֵר בְּזָה אֶת קְלַפַּת הַמֶּן וְעֲמֶלֶק.

מֵאֵד מֵאֵד הוּא שְׁפַל רוּחַ

עוד רָמְזוּ לְזֶה בְּמֶאֱמַר רַבּוֹתֵינוּ (אבות פרק ד משנה ד) מֵאֵד מֵאֵד הוּא שְׁפַל רוּחַ, שֶׁתְּקוּת אָנוּשׁ רָמָה. וְתַבַּת מֵאֵד הִיא בְּגִימְטְרִיא מָה (45), וְזֶהוּ יְסוֹד שֶׁל מָה אֲנִי וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ מִשֶּׁה וְאֶהְרֵן "וְנִחְנוּ מָה" (שמות טז, ז), וְתַבּוֹת 'מֵאֵד מֵאֵד' עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא צ' (90) וְהִינּוּ שֶׁהָאֲדָם שֶׁשֵּׁם עֲנוּהָ לְרִגְלִיו הָרִי הוּא בְּכַחֲנִת צִדִּיק. [וְתַבַּת 'אֲדָם עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא מָה', וְהִינּוּ שְׁכַל יְסוֹדוֹ שֶׁל הָאֲדָם עָלִי אֲדָמוֹת הוּא שִׁיחָה עֲנִי].

טְמֵאת הַמֶּן

וּבִאֲמַת כָּל אֲדָם שִׁישׁ לוֹ מַעַט בִּינָה בְּקִדְקִדּוֹ הָעֲנוּהָ הִיא נֹר לְרִגְלִיו, וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ בְּכִבָּא בְּתָרָא (דף עה ע"א), גְּבִי חִירָם מְלֶךְ צוּר "בְּךָ נִסְתַּכְלִיתִי וּבְרֵאֲתִי נִקְבִּים בְּאֲדָם". וְאִף הַמֶּן אִם הָיָה שֵׁם עַל לְבוֹ לְכָל הַפְּחוֹת עֲנִין זֶה לֹא הָיָה מִתְגַּאֵה. אִךְ הַמֶּן שֶׁשִּׁרְשׁוֹ הָיָה בְּגֵאוּת וְנִאֻוֵּף הַהוֹלָכִים יַחַד (עֵיין סוּטָה דף ד ע"ב), וְכִמּוֹ שֶׁכָּתַב בֶּכֶן יְהוּדָע בְּמִגְלָה (דף טו ע"ב) שֶׁמָּה שְׁאֲמָרוּ חַז"ל שֶׁהָיָה לוֹ מֵאֲתִים וּשְׁמִנָה בָּנִים שֶׁהָיוּ מִמְּזֵרִים. עֵיין שֵׁם. הוֹסִיף לְעֶצְמוֹ נ' שְׁעָרֵי טְמֵאָה, וְלִכֵּן לֹא יָכוֹל הָיָה לְרֵאוֹת אֶת מְרֻדְכֵי שֶׁהָיָה בְּדִרְגוֹת קִדְשָׁה גְּבוּהוֹת שְׁלֹא כּוֹרֵעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ. וְאִם נוֹסִיף עַל תַּבַּת "מָה", שֶׁהָיָה סוֹד הָעֲנוּהָ, לְאוֹת נ' שֶׁהֵם חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי טְמֵאָה, יֵצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה 'הַמֶּן'.

עֲמֶלֶק = גְּאוּהָ

וְכִבֵּר בְּאַרְנוֹ דְּשִׁרְשׁ עֲמֶלֶק הוּא גְּאוּהָ סְרוּחָה. וְרָמְזוּ שֶׁתַּבַּת 'עֲמֶלֶק' עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא גְּאוּתָן (19). וּבִאֲמַת הַהֶבְדֵּל בֵּין גְּאוּתָן לְעֲנִי הוּא כְּחוֹט הַשְׁעָרָה דִּהָאֲדָם יָכוֹל

להיות בדמיון שֶׁעָנָה הוּא. וְלִכְּנָן 'גִּאּוֹתָן' וְעָנִינוּ עוֹלִים שְׁנִיָּהֶם לְמַנִּין אֶחָד בְּגִימְטְרִיא קְטָנָה (19). וְזֶהוּ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְבַדֵּק עֲצָמוֹ הֵיטֵב אִם עָנָה בְּאֵמֶת הוּא אוֹ שֶׁכָּל עֲנֻתָּנוֹתָיו הֵיא גִּאּוֹהָ אַחַת גְּדוֹלָה.

גִּאּוֹת הַמֶּן

וְהִנֵּה יְסוֹד גִּאּוֹת הַמֶּן הִיְתָה שֶׁרָצָה לְהַתְּגַאֲוֹת אֶפְלוֹ עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שֶׁלֹּא שָׁם עַל לְבוֹ שִׁישׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין וְיֵשׁ מִנְהִיג לְבִירָה, וְהִנֵּנוּ דִרְצָה לְהַתְּגַאֲוֹת עַל הַשֵּׁי"ת הוּא הָאֶחָד. וּבְרָמֶז הַרְוֵמֶז עַל הָאֲרֶשׁ אֶמְרָתִי דְּתַבַּת אֶחָד עוֹלָה כְּמַנִּין (13) וְתַבַּת הַמֶּן עוֹלָה בְּאֶחָד יוֹתֵר (14), וְהִנֵּנוּ שֶׁרָצָה לְהַתְּגַאֲוֹת עַל הַקִּב"ה. מֶה שָּׁאִין בֶּן 'מֶרְדֳּכִי' עוֹלָה מַנִּין שְׁמוֹ בְּגִימְטְרִיא קְטָנָה כְּמַנִּין אֶחָד (13) שֶׁלֹּא הִסִּיר מִחֲשַׁבְתּוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְזֶהוּ רָמֶז לְמֶה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב "בְּכָל דְּרִכֶּיךָ דְּעָהוּ" דְּרָאֲשֵׁי תַבּוֹת אֵלּוֹ עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלִים בְּגִימְטְרִיא קְטָנָה כְּתַבַּת 'מֶרְדֳּכִי' (13). [וּבְפֹרִים יֵשׁ לְלַמֵּד וּלְלַכֵּת בְּדִרְכּוֹ, וְרָמֶז לְזֶה שֶׁתַּבַּת "דְּעָהוּ" בְּגִימְטְרִיא קְטָנָה כְּמַנִּין 'פֹּרִים' עִם הַכּוֹלֵל (22)].

אֶךְ מַעוֹט

וְעוֹד נִרְאֶה שֶׁיְסוֹד הַפֹּרִים הוּא עֲנָוָה, דְּפֹרִים עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא קְטָנָה א"ך, וְאֶךְ הוּא לְשׁוֹן מַעוֹט (עֵיין יְרוּשָׁלַי בְּרֻכּוֹת פֶּרֶק ט הִלְכָה ה), וְהִנֵּנוּ שֶׁיִּמְעַט הָאָדָם אֶת עֲצָמוֹ. וְזֶה מֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ ע"ה "אֶךְ טוֹב לִישְׁרָאֵל" (תְּהִלִּים עג, א).

דרוש ח

'הדרן' למסכת מגילה

מסכת זו (מגילה) מסיימת במימרא 'תנו רבנן, משה תקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בעניניו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג' – ויש לתן טעם מפני מה מסיימת דוקא מסכת זו במימרא זו?

חנכה ופורים

ויכבר מפרסמת השאלה, מפני מה דוקא עשו חז"ל אזכור גדול כל כך על חג הפורים יותר מחג החנכה, בפורים יש את קריאת מגילה – בעוד שבחנכה אין חיוב כזה, על עניני הפורים כתבו חז"ל מסכת שלמה בתלמוד הבבלי והירושלמי – בעוד שעל חנכה יש מספר דפים בודדים בתלמוד, בתחלת פרק שני במסכת שבת, ותו לא? ועוד ועוד הבדלים.

אחת מהתשובות הרבות על שאלה זו היא, שזכירת מעשה הנס של פורים יש בו ענין של קיום מצות "זכור את אשר עשה לך עמלק" (דברים כה, יז) – שהמן עמלקי היה, ועל כן הרבו חז"ל דוקא ענין זה כדי שנרבה במצות זכירת מעשה עמלק!

נמצא שבלמוד מסכת מגילה, אנו עוסקים בזכירת מעשה עמלק, והצווי למחותו!.

עמלק וגאווה

והנה ידוע שקלפת עמלק הנה קלפת גאווה (עיין בספר בת עין לרבי אברהם דב מאוריטש זצ"ל פרשת בלק על הפסוק "וירם מאגג מלכו" ובחידושי פרשת כי תבוא בסופה. ובספר מאור ושמש – פרשת תצוה ד"ה ונחזור, ועוד) וסימנא מלתא שתבת 'עמלק' עולה כתבת 'גאווה' בגימטריה (קטנה).

גם המן הרשע שהיה מעמלק, היה כל כולו גאווה, ותכלית גאותו היתה להתגאות על הקדוש ברוך הוא, שחשב שאין בכח האל להענישו ולהושיע את עמו, וכמו שמבאר במדרש (רבה אסתר פרשה ז, פסקה יג) שאמר לאחשורוש – "אלהיהם זקן הוא!". ולא שם על לבו שיש דין ויש דין ויש מנהיג לבירה. ונראה לרמז את תכלית גאותו בהתגאותו על האלקים, שתבת שמו 'המן' תתרה בגימטריה (קטנה) על תבת 'אחד', בספרה אחת. והינו שרצה להתגאות ולעלות על ה'אחד' הוא הבורא יתברך. ומנגד מרדכי, שלא הסיר מחשבתו מהקדוש ברוך הוא, עולה בגימטריה (קטנה) כתבת 'אחד'.

חשבון שונה

ואכן כף צריכה להיות דרכו של כל יהודי, תמיד להתחיל מ'האחד' – הוא הבורא יתברך. הגאון מפוניבז' – רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל – נשלח ליצג את אנשי קהלתו מול הממשל, שרצה לכף עליהם שילמדו בתלמודי התורה חשבון, על ידי מורים גוים מטעמם. עמק כונתם היהודית היתה לשלט גם על שאר תכני הלמוד, ולהשפיע מבפנים. הקהלה הביעה התנגדות, ושלחו את רבם לבטל את הגזרה.

כשנפגש הרב עם שר החנוך הגוי, שאלו – "למה אתם מתנגדים שנבא ללמד אתכם את תורת החשבון, כלום החשבון שלנו ושלכם לא אותו הדבר?"

"כן, בדיוק, ענה הרב, החשבון שלנו הוא לא אותו דבר כמו החשבון שלכם!"

"האם תוכל לתת לי דגמא?" – שאל השר.

"בדואי!" – אמר הרב – "לדגמא, מאיזה מספר אתם מתחילים את החשבון?"

"מהספרא אפס" – ענה השר.

חנף הרב ואמר – "אנו שונים מכם, שכן בכל 'חשבון' אצלנו אנו מתחילים מה'אחד'!".

גאווה מביאה לשכחה

ואכן אנו צריכים להיות שונים מאמות העולם הרגילים להתגאות, ולהחשיב את הכחי ועצם ידי בכל מעשיהם, שכן כאשר האדם נכשל בעון הגאווה הוא גורם לעצמו לשכחת התורה, ואסמכוהו אקרא "ורם לבבך ושכחת וגו'" (דברים ח, יד), ועל כן השפעת עצמך שכל מדתו 'גאווה' כמו שמצאנו אצל המן הרשע, גורמת לשכחת התורה (עיין פירוש הרמח"ל על התורה דברים כה, יז. יח. ובספר אור תורה – ליקוטים. ספר בת עין – פרשת תבוא דברים כו, ב. ובספר ליקוטי הלכות – הלכות ברכת הפרות הלכה ג ועוד).

צא ולמד ממה שכתב בספר קהלת יעקב לרבי יעקב צבי יאליש בעל 'מלא הרועים' (ערך שך – שכחה), 'כיון שמתגאה אדם משכח תלמודו, כדאיתא בגמרא (יבמות ע"ג דף קה ע"ב, ובירושלמי יבמות פרק יב הלכה ו), ועל כן עצמך, שהוא הגורם לשכחה, עולה בגימטריה 'רם', קלפות גאות, ועל כן כתיב "תמחה את זכר עצמך לא תשכח" (דברים כה, יט), שאם תמחה את הגאות שהיא קלפת עצמך, אז לא תשכח!"

סגלה לזכירת התורה

ומצאתי שכתב בספר בן יהוידע (עירובין דף נד ע"א ד"ה בזמן שדבר) 'יש סגלה לשמירת וזכירת

התורה בלמוד הלכות שלה בעתם, דהיינו הלכות פסח בפסח, והלכות חג בחג, שעל ידי כך נמצא למוד שלו בהלכות כמו למוד הלכה למעשה, ובזה תתקיים ותתקדם בלבד יותר, כי הלכה האמורה בענין מעשה לא תשתכח מלב האדם. ואפשר שעל כן מסימת מסכת זו שתכליתה היא זכירת מעשה צמלק, במימרא ש'משה תקן לישראל שיהיו שואלים בענינו של יום וכו', שזה הדבר הוא סגלה לזכרון התורה שהיא כנגד קלפת צמלק המביאה לשכחת התורה בעולם.

מוסר השכל

וכמה יש לנו ללמוד מוסר השכל מדברים אלו, שלא להרבות את כחו של צמלק בעולם על ידי עון הגאון, מה גם שעל ידי זה גורם רעה לעצמו ובטל מדברי תורה על ידי ששוכח את למודו.

עבודה זו קשה היא עד מאד, והטעם לזה הוא שהיצר הרע יכול להטעות את האדם כאלו הוא ענין ואינו אלא גאון שבגאים.

בימי חרפי שמעתי ספור הממחיש זאת על אחד מגדולי התורה, שכל היום היה עוסק בהרבצת תורה לתלמידים, שעור אחרי שעור. משם היה הולך לבני קהלתו ומוסר עוד שעור.

יום אחד הרהר בדעתו - 'מה יהיה על למוד תורת, הלא כל מה שאני לומד ומלמד הוא בפרהסיא, ויש לי מזה כבוד, ומתי אזכה ללמד תורה לשמה בטהרתה?'

החליט בלבד לקום באשמרת הבקר, להסתגר בחדרו וללמד לאור הנר כאחד הקדמונים. 'תורה כזאת הרהר בדעתו - 'תהיה בודאי לשמה!'

וממחשבה למעשה: כבר באותו הלילה קם באשמרת הבקר ושקד על התורה. כך יום אחר יום היה נוהג בסודו, כמה וכמה שנים.

באחת הפעמים שישב ועשה חשבון נפש מעמיק עם עצמו, גלה בקרבו מחשבה שזעזעה אותו - 'שלא כל מה שאני קם בבקר ומסתתר ועמל בתורה לאור הנר, הוא משום שאולי יבא אחד מתלמידי ויראה את רבו עוסק בתורה בצנעה לאור הנר, ויפרסם את הדבר ושוב אקבל כבוד!...'

ספור זה ממחיש עד כמה יכול היצר הרע לתעתע ולהטעות את האדם במדה זו, ואשרי הזוכה לקנות את מדת הענוה האמתית כתקנה!.

שְׂאֵלוֹת וְתַשׁוּבוֹת
בְּעִנְיֵי הַפּוּרִים

שו"ת בעניני פורים

מוצאי פורים דמקפין התשע"א

בענין משנכנס אדר מרבים בשמחה

מימרת משנכנס אדר הפוסקים שהשמיטה / הפוסקים שפסקוה להלכה /
הטעם שהשמיטה / חדש אדר אם מתר בהספד / פורים ופסח זמנים המסגלים
לנסים / ר' שמואל בר שילת מצאצאי המן / טעם נוסף לרבות השמחה בחדש
אדר / זמן הנדבות לקרבנות

שאלה

לכבוד הגאון הגדול החרד על קיום התורה ומצותיה בכלל ישראל, זוכה ומזכה, מר
ניהו רבה הרה"ג ר' יהושע דוד רוזנברג שליט"א מרא דאתרא דשכונת קרית נורדאו
נתניה וראש ישיבת מאור ישראל תכב"ץ עבג"ץ אמן.

בהיותי אמש ביום הפורים אצל כבוד תורתו, שאל פליאה נשגבה, מפני מה לא
פסקו הרמב"ם והטור ושלחן ערוך להאי מימרא שאמרו בגמרא בתענית (דף כט ע"א)
משנכנס אדר מרבין בשמחה. וכבר בו ביום יגעתי ולא מצאתי תשובה. ושוב עלה
בדעתי לפרש בדרך הדרש, דהנה לכאורה יקשה אמאי התנאים שאמרו במתניתין
דשלהי תענית (דף כו ע"ב) דמשנכנס אב ממעטין בשמחה, לא חדשו שגם משנכנס
אדר מרבין בשמחה. ורק בגמרא חדשוהו האמוראים וכמו שאמרו בגמרא (שם דף
כט סע"א) אמר רב יהודה ברה דרב שמואל בר שילת משמה דרב כ'שם שמשנכנס אב
ממעטין בשמחה כך משנכנס אדר מרבין בשמחה?

תשובה

א) ראשון לציון הנה הנם הני פוסקים שכן השאלות דר' אחאי (פרשת כי תבא שאלתא
נקטו והביאו להלכה האי מימרא ומהם קנח, והרי"ף בתענית (דף ט ע"ב מדפי הרי"ף)^א

א. ובשו"ת אפרקסטא דעניא (ח"ב אורח חיים סימן לו אות ד), כתב דהרי"ף השמיט האי מימרא, ולא זכר
שור שהרי"ף הביאה.

והרא"ש שם (פ"ד סימן לב), והאשכול (מהדור אלבק ה' תשעה באב דף ריב ע"א ד"ה תנן בתענית), והמגן אברהם (באו"ח סימן תרפו סק"ה), והח"י אדם (בהל' שבת ומועדים כלל קנה סעיף א), והמשנה ברורה (שם ס"ק ח), ובפערף השלחן (או"ח סימן תרפו סעיף ו) ועוד.

וראיתי בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"ב אורח חיים סימן לו אות ד) שכתב דהטעם שחלק מהפוסקים השמיט האי מימרא משום דליכא נפקא מנה לדינא. אלא דמקום יש בראש לומר דנפקא מנה לענין נשואין בחסרון לבנה דבאדר וניסן (כדמוכח מרש"י תענית שם ודו"ק) בכל החדש ליכא פקידא. עד כאן לשונו. ויש להעיר על מה שכתב שאין בזה נפקא מנה לדינא, הא אכא נפקא מנה אי יש מצוה לשמח וכן כתב החת"ם סופר בתשובה (ח"א אורח חיים סימן קס) ויובאו דבריו לקמן. ועין עוד כמה שכתב בזה מרן הראשון לציון הגר"ע יוסף יצ"ל בספרו מאור ישראל בתענית שם (ח"א עמ' רמג ד"ה אמר רב פפא), עין שם. ואין כאן מקום להאריך בזה.

ב) ומצאתי בשו"ת חת"ם סופר (ח"א אורח חיים סימן קס) שעמד על שאלה זו וכתב לפרש דהא האי מימרא משמיה דרב קאמר, ורב לטעמה דסבירא לה כמאן דאמר כל חדש אב אסור ברחיצה ואבלות נוהג וכמו שכתבו תוספות סוף מגלה (דף לא ע"ב ד"ה ראש חדש), והינו טעמא דדרש כמאן דאמר "והשבתי חדשה" (הושע ב, יג) דכל החדש נוהג אכלות עין בתענית (דף ל ע"א), אם כן הכי נמי דרשינן לענין שמחת אדר דכתיב בה "והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה" (אסתר ט, כב) שתהיה השמחה נוהגת משנכנס אדר ואולי אסור

בהספד ולכל הפחות מצוה לשמח. אמנם אנן קיימא לן כמאן דאמר דשבת שחל תשעה באב בתוכה נוהג אכלות דדרשינן "והשבתי שבתה" (הושע ב, יג) - ולא חדשה וכמו שכתבו כל זה תוספות סוף מגלה הנ"ל, אם כן הוא הדין באדר לא דרשינן "והחדש אשר נהפך" - שיהיה חיוב שמחה בכל חדש אדר, וכיון דלא דרשינן והחדש שוב אין לנו להוסיף שמחה אפלו בשבוע שחל פורים ד"שביתה" לא כתיב בפורים. ולפי זה מה דתנן במתניתין משנכנס אב ממעטין בשמחה ומיתי לה הרמב"ם, הינו לענין שאין בונין בית חתנות ואבורנקי של מלכים וכמבאר בפרק קמא דמגלה (דף ה ע"ב) גבי רבי נטע נטיעה בפורים, וזה לא שייך לפרש דבאדר מרבין בשמחה הינו שבונים ונוטעין, דפשיטא, וכל השנה נמי, ורק ביום פורים איתא להאי חדושה שאפלו במקום שנהגו אסור מלאכה מכל מקום בונין בנין של שמחה ומשום הכי לא הוי מצי לאתנוי הך דרב דמשנכנס אדר מרבין בשמחה. והנה רב פפא אמר הלכך האי בר ישראל וכו' ונדחקו תוספות דקאי אלעיל דמגלגלין זכות ליום זכאי והרמב"ם סבירא לה כפשוטו דאדרב קאי הלכך, ואם כן כיון דלא קיימא לן כרב ואין אכלות מראש חדש אין ריעא מזלא גם כן. ואמנם השלחן ערוך חשב לסכנתא ופסק דלשתמט באב, אבל על כל פנים באדר לא כתב דלמצי לה. אי נמי יש לומר על פי מה שהרגיש המהרש"א והאריך גם כן הראנ"ח (פרשת תצא) אהא דרב פפא דאמר דבחדש אדר בריא מזלה הא קיימא לן בגמרא בשבת (דף קנו ע"א) דאין מזל לישראל? ולפי עניות דעתי משום הכי כתב רש"י בתענית (דף כט ס"א ד"ה משנכנס) ימי נסים היו לישראל פורים ופסח,

רביע"ב"ן (ח"ב סימן פח) נתעורר בזה מה רצה רש"י להוסיף פסח? ולפי הנ"ל יש לומר דסבירא לה לרש"י דאף על גב דאין מזל לישראל, מכל מקום אמרו חז"ל בחלין (דף צה ע"ב) אף על גב דאין נחוש יש סימן והוא דאתחזק, עד כאן. ואם כן בלמים אלו דאתחזק תרי זמנא על כל פנים פורים ופסח וקיימא לן תרי זמני הוה חזקה, שפיר הוה ימים מסגלים למזלם של ישראל. אי נמי סבירא לה דבחד זמנא אכא למימר שמה ריעא מזלא דעמלקים גרם ולא מחמת דבריא מזלא דישיראל, דאין מזל להם. אבל השתא דארע על ידי שתי אמות שונות וצופים עמלק ומצרים שמע מנה דיש סימן טבא דבריא מזלא דישיראל ועל כל פנים יש סימן, זה נראה לי דעת רש"י. ומכל מקום השלחן ערוך דהשמיט האי מימרא סובר דרב פפא אפשר דסבירא לה דיש מזל לישראל וכיון דאין קיימא לן כהני אמוראי ותנאי דאין מזל לישראל ואם כן בשלמא באב אכא למיחש דבריא מזלא דאמות העולם, אבל באדר מהיכא תיתי דלמצי לה, דנהי דריעא מזלא דעמלקים, דשארי אמות מי ריעא? ולענין בריאות מזלא דישיראל הא אין מזל לישראל. עד כאן דבריו.

(ג) ועלה במחשבה לפני לפרש טעם נוסף, מפני מה השמיטוהו חלק מהפוסקים, על פי דרך הדרש, דהנה בעל האי מימרא הוא ר' יהודה ברה דר' שמואל בר שילת, ועל אביו כתב בסדר הדורות (ח"ב עמ' 354 ערך ר' שמואל בר שילת), דהיה מלמד תינוקות והוא מבני בניו של המן שלמדו תורה בבני ברק (עיין גיטין דף נז ע"ב, וע"ע במ"ש בפ' דורש טוב לעמו על מגילת אסתר עמ' ג - ד). וכבר ידוע מה שאמרו חז"ל בסנהדרין (דף צד ע"א), "ויחד יתרו"

(שמות יח, ט), רב ושמואל, רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו, ושמואל אמר שנעשה חדודים חדודים כל בשרו. אמר רב, הינו דאמרי אינשי, גיורא עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמה. עד כאן. והינו משום שעדין זכר את עברו. ולכאורה אף אצל ר' יהודה ברה דרב שמואל בר שילת [שהוא בעל המימרא דמשנכנס אדר מרבין בשמחה] שיהיה במקצת האי חששא שיהיה בצער או בעגמת נפש בחדש אדר, שהרי יום פורים הוא זכר לנס שנתלה סבו הוא המן האגגי וזרעו. ועל כן כדי שלא יחשדו בו שח"ו יש לו איזה צער כל שהוא על סבו הרשע המן האגגי, דרש ואמר - כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה כף משנכנס אדר מרבין בשמחה, ודרש זאת המימרא בשם רב שהוא נמי בעל המימרא, דגיורא עד עשרה דרי לא תבזה ארמאי קמה. להדגיש, דגביו (הינו לגבי ר' יהודה ברה דר' שמואל בר שילת) ליכא כלל להאי חששא. ולפי זה מבאר מפני מה לא נכתב האי דינא במשנה ולא הביאווהו הטור ושלחן ערוך, דעקר הדגש היה אצל ר' יהודה ברה דר' שמואל בר שילת שהוא מבני בניו של המן, שרצה להראות בזה שהתנתק מאביו אביו הרשע לחלוטין, ולא נשאר בלבם אפלו רשם כל שהוא, ואדרבה שמח הוא במפלתו, ולכן אמר משנכנס אדר מרבין בשמחה. אף שאר עם ישראל שהם מזרע ישראל, אין רבנותא בהדגש זה דמשנכנס אדר מרבין בשמחה.

(ד) עוד יראה לפרש על פי מה שכתב הרב שפת אמת בתענית (שם) בטעם הדבר שמשנכנס אדר מרבין בשמחה, והוא משום שבאדר היה קיום הקרבנות והמקדש, ובאדר זמן שקלים לחדש בניסן את התרומה החדשה

ונדבנו בני ישראל בשמחה שקלי הקדש, וכשהתנדבו בני ישראל למקדש היתה שמחה גדולה בעולם, וכיון שקבלו עליהם בשמחה נדבת הלשכה עדין השמחה נמצא באדר ויסקורין פרשת שקלים מתעורר זה. עד כאן דבריו. ולפי דעתו משמע שאין חובת שמחה באדר אלא שהשמחה מתעוררת מחמת נדבת שקלי הקדש, ואין זו הלכה אלא מציאות. ועל כן השמיטו חלק מהפוסקים האי מימרא. ועיין עוד בשו"ת שכתב הלוי (ח"י סימן קה אות ג).

עד כאן הבאתי 'מעט צרי ומעט דבש' - כמה תרצים להניח דעת כבוד תורתו ולעשות רצון צדיק חפצתי, וכאן עמדה הקסת מלכת.

ותכף לתלמידי חכמים ברכה, יהי רצון שתשרה השכינה במעשי ידיו וירבה גבולו בתלמידים, ואור התורה הבוקע מבית מדרשו המפאך יגדל ויתוסף ולא יפסק לעולמי עד. וימשיך להנהיג קהל עדתו מתוך בריאות, עשר ואשר וישוב הדעת ומנוחת הנפש. ויזכה למחזי פני גואל ובנין אריאל במהרה בימינו אמן.

הלא כה דברי צעיר התלמידים מבאי בית מדרשו המפאך 'מאור' - ישראל' הצעיר באלפי ישראל אפרים כחלון ס"ט בן לא"א הרה"ג ר' חיים כחלון שליט"א.

פורים דמקפין תשס"ט
והוסף עליו לפי כד טבת תשפ"א

להתפלל בתחפוש בפורים

מקור וסמך למנהג התחפושות / לבישת בגדי יום טוב בפורים / טבילה במקוה
לפני פורים / חיוב לבישת בגדים מכבדים בתפלה / דעת חכמי דורנו בזה

שאלה

הסתפקו הלומדים, אם מתר ביום פורים להתפלל בתחפוש או אין זה מכבוד
התפלה? וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

תשובה

ברכה (או"ח סימן תרפז בקונטרס אחרון סק"ב)
כתב, שהוא מנהג טוב, מה גם שהוא לשמחת
התורה והדור קבלוה בימי אחשורוש ברצון
(עין שבת דף פח ע"א), וכן נהגו שלמים ורבים.
עד כאן דבריו. וכן כתב הגר"ח אבולעפיה
זצ"ל בתקנות שהובאו בסוף ספר חיים וחסד
(סימן כב), עין שם. והגר"ח פלאגי זצ"ל
בספרו מועד לכל חי (סימן לא אות יח) נתן רמז
לזה מהפסוקים "ותלבש אסתר מלכות" (אסתר
ה, א), "ומרדכי יצא בלבוש מלכות" (אסתר ח,
טו), ולכן כתב שילבש בגדי יום טוב מערב
קדם קריאת המגלה של הלילה ולא באותם
שנהגו ללבש רק ביום פורים בבקר, דאין
יתכן לקרא פסוקים אלו במגלה בלבוש חל?
וכתב עוד שמהרח"ו היה רגיל לטבל בערב
הפורים כמו בערב הרגל. עד כאן. ועין עוד
בספר יפה ללב (ח"ב סימן תרצח סק"ח), ובספר
חזון עובדיה פורים (עמוד צט), ובספר תורת
המועדים פורים להגר"ד יוסף שליט"א (סימן
ח סעיף א עמוד רס).

א) ראשית לכל הבא נבא לברר מהו מקור
וסמך למנהג של התחפושות בפורים,
ומשם אמרתי אעלה ואבא לגדונו.

והנה כבר כתבו האחרונים שאין למנהג זה
מקור בש"ס או בדברי רבותינו הפוסקים
הראשונים, והראשון שהזכיר מנהג זה הוא
מהר"י מינץ בשו"ת שלו (סימן טז), והביאו
הרמ"א בדרכי משה (או"ח ס"ס תרצו), עין שם.
ולא זכרו טעם למנהג זה. והאליה רבה (שם
ס"ק טו), נתן טעם לשבח למנהג זה שהוא זכר
למרדכי שיצא בלבוש מלכות (אסתר ח, טו).

ואבא דעל דברי האליה רבה כתבו
האחרונים שאין משמעות מכאן
להתחפש. ויש בזה רק רמז למנהג ללבש
בגדי יום טוב בפורים. ומנהג זה ללבש בגדי
יום טוב כבר זכרו מהר"ל (הלכות פורים אות ט)
שמהר"ל היה רגיל ללבש בגדי שבת בפורים.
והביאו להלכה הרמ"א בדרכי משה ובהגה
(או"ח סימן תרצה סעיף ב). והרב חיד"א במחזיק

הרב תורה תמימה (אסתר פרק א פסוק ד אות מח). ועוד מה יש לעשות זכר לסעודת אחשוורוש, הא אדרבה דבר זה ראוי שלא להזכירו, שלא יהיה מקטרג על אבותינו שנהנו מסעודתו של אותו רשע, עין מגלה (דף יב ע"א). ומכל מקום יש בזה טעמים רבים וכתבתי בזה בארכה במקום אחר.

(ד) וכבר ידועים דברי הרמב"ם (הלכות תפילה פרק ה הלכה א) שכתב, שמונה דברים צריך המתפלל להזהר בהן ולעשותן, ואם היה דחוק או נאנס אין מעכבין. ואחד מהם הוא תקון המלבושים. וכן פסק בשלחן ערוך (או"ח סימן צח סעיף ד): ראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה. ובנדון דידן עדיף טפי שהרי הוא מתחפש לקים מנהג ישראל, ומנהג ישראל תורה, וכל עוד שאין חשש אסור בתחפשת שמתחפש, יש לצדד שיהיה מתר לו להתפלל כן. וכן כתב בספר נקיות וכבוד בתפלה (עמוד קעג), תשובת הגר"מ גרוס שליט"א, שאם אין התחפשת אלא בפנים כגון שמכסה את פניו במסכה וכל כיוצא בזה, בזה יש לומר כיון שהוא מנהג המוכבא ברמ"א (או"ח סימן תרצו סעיף ח) אין בזה חשש דאינו עומד בצורה הראויה לפני המלך, אמנם שנוי בשאר בגדים יש לעין אם נכלל בכלל המנהג. אמנם בשו"ת מחקרי ארץ (ח"ב חאו"ח סימן צא) אזיל כל בתר אפקא וכתב, דאת המסכה יש להוריד ובבגדים דפעמים והוי שעת הדחק להורידם, יש להקל בזה. עד כאן דבריו.

ועין בקבץ בית הלל (גליון מא) שהרב אבנר קבץ נר"ו כתב כמה טעמים שלא לעשות כן, ובגליון מב (תגובות עמוד קכב) העיר על דברי הרב אליהו דקל נר"ו, דכיון שבפורים

(ב) ובספר בני יששכר (מאמר חודש אדר מאמר ט דף כד ע"ד) בשם מהר"ם חאגיז נתן רמז למנהג התחפשות על פי מה שאמרו חז"ל במגלה (דף יב ע"א) הם לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה עמהם אלא לפנים. ובספר תורת המועדים פורים (סימן ח הערה ה עמוד רסז) הביא בשם חכם אחד טעם נוסף על פי מה שאמרו במגלה (דף טז ע"א) שבאו מלאכי השרת ונדמו לאחשוורוש כאנשים והיו עוקרים האילנות מהגן של אחשוורוש ואמרו לו כי כך צוה הקן לעשות. עד כאן.

והגאון הנאמן רבי מאיר מאזוז שליט"א בספרו סנסן לזיאר (סימן יב) כתב, שקרוב לודאי שנסתרבב המנהג ממנהגי הגוים יושבי אירופה בימי אידיהם. ושאין מקור אמתי למנהג זה, ושכן כתב בספר כתר שם טוב גאגין (ח"ב עמוד תקמה), ובשו"ת מים חיים משאש (ח"א סימן רצח).

(ג) ועלה בלבי שיש עוד לתן טעם לשבח שהמן הלביש את מרדכי בגדיו, ומרדכי נתן לו בגדיו (עין בספר תפארת המועדים עמוד 296 ובספר כרם חמד רבינוביץ פורים עמוד רלט, ובספר תורת חסד ח"א עמוד תקסו), וזכר לזה שהיה תחלת מפלת המן וגם הצלת ישראל מתחפשים.

ועוד מצאתי טעם למנהג זה, על פי מה שאמרו במגלה (דף יב ע"א), שאחשוורוש לבש את בגדי הכהן הגדול, הרי ששנה לבושו. ובמדרש רבה (אסתר פרשה ג סימן ט) אמרו, מה הוא בבגדי כהנה אף ושתי בבגדי כהנה. הרי ששניהם התחפשו, ובמשתה היין נהרגה וזכר לזה מתחפשים. אמנם יש לדחות שבאמת לא לבש בגדי כהנה אלא רק הראה אותם, וכן נראה מדברי המדרש. וכן כתב

הדרך היא שמתחפשים, ובאותו היום עומדים כן גם לפני שרים וחשובים וגדולי תורה, אין לחש בכל תחפשת להתפלל אתה. עד כאן. וכן כתב בשו"ת שית נחום רבינוביץ' (סימן מג) שמונהג העולם שגם גדולים מגיעים לבית הכנסת בתחפשות. וכן פסק הראשון לציון הגר"צ יוסף שליט"א בספרו ילקוט יוסף פורים (עמוד תרפ"ה סעיף כ) וזה לשונו, מי שהתחפש בפורים והגיע זמן תפלה ואין לו אפשרות להחליף התחפשת בבגדים רגילים, מתר לו להתפלל בתחפשת, באופן שאינו מכסה הפנים וכדומה, שכן רבים נהגו בפורים להתחפש ואף עומדים בפני אדם גדול ביום זה, ואם מחפש לדב וכדומה הנכון הוא להסיר את התחפשת. עד כאן דבריו. ובספר מקראי קדש הררי פורים (עמוד רלב הערה מט), כתב שדן בנדון זה עם כמה רבנים, וביניהם הגר"א ואלמן שליט"א, ולאחר דין ודברים העלה למסקנה שמתר להתפלל בתחפשת אם מקימים שני תנאים: האחד – שלא יגרם זלזול בתפלה בשל התחפשת כגון תחפשת של חתול. והשני – שלא יגרם הסתה הדעת לאותו אדם המתחפש וכן לא לשאר המתפללים, ומכל מקום כל זה היה מדבר ללא מסכה על הפנים. עד כאן דבריו.

ה) וראיתי בשו"ת שבט הלוי (חלק י סימן יח אות א) שנשאל בזה וזה תרף דבריו, אשר שאל בענין אשר הרבה נוהגים בתחפשת בפורים החלפת בגדים כגון ליטאי עם שטראמל או להפך אם מתר להתפלל בזה תפלת מנחה או מעריב, על פי המבאר בשלחן ערוך (או"ח סימן צא סעיף ה), שצריך בדרך שעומד לפני אנשים חשובים. הנה לדעתי אין חיצונית המלבוש קובע אלא אפן עמודו לפני השי"ת בתפלה,

על דרך המבאר (או"ח סימן צח סעיף א), דיחשב כאלו שכינה כנגדו, ועומד לפני מלך העולם ועוד ועוד, וכיון שמתפלל על פי הלכה והוא מכסה כהלכה, ואינו עושה שום שחוק אין נפקא מנה באיזה בגד עומד. עד כאן דבריו. ואולם עדין יש לעיין שמבאר בדבריו בסוגי תחפשות שאין בהם שום בזיון כגון ליטאי עם שטריימל ולהפך, שהגם שלא יעמד ככה לפני אנשים חשובים, כי לדידו אין חשיבות לבגדים אלו ורגיל בבגדים אחרים, מכל מקום הרי הם בגדים חשובים לכשעצמם, וכלפי הקב"ה אין הבדל. אך כשעומד בתחפשות שאין בהם כבוד כלל, כליצן ובעלי חיים ושאר מרעין בישין, לא גלה הרב שבט הלוי דעתו בזה. שור וראה דכן כתב להעיר בדבריו בספר שערי ימי הפורים טשזנר (עמוד נז), דנראה שמתר להתפלל רק בסוג התחפשות שהזכיר הרב שבט הלוי בתשובה, אך המתחפש לדבר מבזה וליצנות אסור להתפלל כך שאין עומדים ככה לפני מלך. עד כאן דבריו. ובקבץ בית הלל (קובץ מג בתגובות עמוד קז) הביא הרב מרדכי חיים נר"ו עורך גליון פנינים, את דעתו המפרשת של הרב ואזנר זצ"ל והדפס בקבץ מבית לוי (פורים תשס"ו), שאין כונתו בתשובה הנ"ל לתחפשת שהוא לצחוק ממש כקוף. עד כאן דבריו. וכן כתב הגאון רבי אלחנן פרץ נר"ו בספרו חקת המועדים (פורים עמוד קע). ובקנטרס לבוש מרדכי שוורץ על פורים (אות קיא).

וראיתי בספר במחצת רבנו על הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל (עמוד מו הכנה לתפילה) שהביא שפעם בפורים באו כמה אנשים להתפלל מנחה בבית הכנסת בית תפלה מלבשים בתחפשת, והיה איש אחד

שו"ת
ברהלכה

לבוש כמו דב. הביט עליו רבנו בחינך ואמר לו: נראה לי שאתה חסר קצת 'הכון' היום (עיין שבת דף י"א).

ו) ואולם יש מרבתינו שאסרו אסר בזה, וכן הביא בקיץ גליונות עמק הפשט (תשע"ח עמוד 4 סעיף 3) דלדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל אסור להתפלל עם תחפשת (יבקשו מפייה פורים חלק ב שער ח פרק א סעיף ט), ולדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל (בנתיבות ההלכה פורים עמוד 205, ועמוד 216) אין ראוי ואם יכול נכון שיתלבש. וכן דעת הגר"ח קניבסקי שליט"א (עלי שי"ח עמוד ריד, אשיחה עמוד שז). ומכל מקום הוסיף דאם עובר זמן תפלה יתפלל בך (מאיר עוז סימן צא סעיף ה עמוד קנח). עד כאן דבריו. וכן כתב לאסור בשו"ת משנת יוסף ליברמן (חי"ד סימן שעט), והגאון הרב מאיר אליהו שליט"א בשו"ת מרכבות ארגמן (ח"ד סימן יז) אשתפיך חמימה על העושים כן. עין שם דבריו. וכן כתב בשו"ת מעלפת ספירים סבג (ח"א סימן י).

המורם מכל האמור: שהמתפללים בתחפשת או במסכה, יש להם על מי שיסמך ובלבד שלא יהפך הדבר לליצנות וצחוק בתפלה. והנראה לעניות דעתי כתבתי. ולגבי קטן יש להתיר בשפי שיתפלל בתחפשת. וכן כתב בשו"ת גם אני אודך תשובות מהרב כפיר מברך דדון נר"ו (חלק א סימן סו), ובשו"ת חיי הלוי לרבי יוחנן סג"ל ואנר נר"ו (חלק י סימן קב אות ה). והרב אביגדור נבנצל שליט"א בספרו ירושלים במועדיה פורים (עמוד תמב סימן רכב).

ואגב אורחא יש להזהיר שלא לעבר על אסורים בתחפשת שמתחפשים וכגון להתחפש מגבר לאשה ולהפך, דאסרו זאת הפוסקים, עין בשו"ת יביע אמר (ח"ה חי"ד סימן יד אות ג), ובשו"ת יחודה דעת (חלק ה סימן ג), ובחזון עובדיה פורים (עמוד קצט הערה כט), והביא תרף דבריו בקצור מר ברה הגר"ד יוסף נר"ו בתורת המועדים פורים (עמוד רסז והלאה), וכן פסק הגאון הנאמ"ן בשו"ת סנסן לזאיר (סימן יב).

יום ג ל' שבט תשס"ו

בדיני סעודת פורים ומשתה היין

אם יש חיוב להשתכר בפורים / המתים שיחיו לעתיד לבא אם יקדשו נשותיהם - בהערה / ויירדם בשכרותו - רמז בזה / גנות השכרות / באור עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי / שעור השכרות בפורים / סגלת השכרות בפורים / לא ישתכר אם יפסיד מצוה כל שהיא / נשים לא ישתכרו / אם צריך לשתות דוקא יין / אם יש חיוב אכילת פת בסעודת פורים / אפשר להראות עצמו כשכור אף על פי שאינו שכור

שאלה

עמדתי ואתבונן להאי דאמרו חז"ל, חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אי דברים כפשוטם, ומחייב האדם להשתכר בשעור הזה, וזה החלי בעזרת צורי וגואלי.

תשובה

א) הנה איתא במגלה (דף ז ע"ב) אמר רבא: חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכן פסק הרי"ף במגלה (דף ג ע"ב מדפי הרי"ף), והרא"ש במגלה (פרק ראשון סימן ח), וכן הוא בטור ובשלחן ערוך (או"ח סימן תרצה סעיף ב).

ומדברי התוספות חזינו דהא דאמר רבא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי תנא ושיר, וכן כתב הר"ן (דף ג ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה מחייב איניש לבסומי), ומוסיף הר"ן וזה לשונו, וכתב רבנו אפרים ז"ל מההוא עבדא דקם רבה ושחטה לרב זירא כדאיתא בגמרא, אדחי לה מימרא דרבא, ולאו שפיר דמי למעבד הכי. וכן הביאו בעל המאור ובשבלי הלקט (סימן רא), ומרן הבית יוסף (או"ח סימן תרצה), וכן הובא בשטת הריב"ב¹.

וכתבו התוספות (שם ד"ה דלא ידע), [בירושלמי] ארורה זרש ברוכה אסתר, ארורים כל הרשעים ברוכים כל ישראל עד כאן לשונם.

ב. ואגב דאירינו במעשה דקם רבה ושחטה לרב זירא נימא בהו מלי, הנה הסתפקו האחרונים אי לאחר שהחיה רבה לרב זירא פקעו קדושיה באשתו דהא האשה קונה את עצמה במיתת הבעל, או דלמא לא פקעו דסוף סוף הא חזר לחיים ולא במיתה כזו אמרו רבנו דקונה את עצמה. וראשית יש לברר האם באמת שחטה ממש או לא, ונחזיתי להמאירי דפכש דשחטה מלשון סחיטה, רוצה לומר שמעכו, ואחיה הוא מלשון החלימיני והחניני. ובמהרש"א (שם בח"א), מבאר דלא שחטו ממש אלא שהשקהו יין כל כך הרבה עד שהגיע לידיו סכנה, וכעין זה כתב בקרבן נתנאל (שם סימן ח אות ג). ובכפשי באמתחת המפרשים

דרכה ורב זי"ר, וכמו שכתב האשכול (בח"ב מהלכות פורים סימן ח ע"ב), ולי נראה דאדרבה מכאן ראיה שצריך לבסומי כדאמר רבא, דאי לא ה"א הוה לה למימר נעביד סעדתא ולא נבשם, עד כאן לשונו. וכן כתב הפרי חדש לדחות סברת וראית רבנו אפרים, ובפשטות נראה דאף הרא"ש והרי"ף והטור והשלחן ערוך שפסקו כלשון הגמרא, לא סבירא להו כרבנו אפרים, אלא כדעת האשכול. ועין בספר חזון עובדיה ממרן הראשון לציון הגר"ע יוסף שליט"א (זצ"ל) בדיני מצות שמחת יום

ונפקא לן מדברי המפרשים הנ"ל דאין חיוב להשתכר כמו שאמר רבא עד דלא ידע, דאדחי ממעשה דרבה ורב זי"ר. אמנם רש"י בפשיטות לא סבירא לה הכי, דפרש רש"י לאבסומי להשתכר ביין, ולא העיר דאדחי דברי רבא ממעשה דרבה ורב זי"ר לקמן, ועוד דהקרבן נתנאל פרש לשנא דלבסומי פרושו להיטיב לב עד שיהא בשמחה, ודלא כרש"י שפרש להשתכר. ומה שפרש כן לפי שסבירא לה בפשיטות כשטת רבנו אפרים ויש לעין. אברא דמצאנו דנדחית ראיה זו ממעשה

על מעשה זה מצאתי למה שכתב הרב יעב"ץ בהגהותיו למגלה (דף ז ע"ב), דלאו דוקא שחטה ממש, אלא הענין הוא לפי שהיו שמחים מאוד עשה זאת להעציב את הרואים, ושחטו באחיזת עינים כענין שאמרו בבבכות (דף לא ע"א), דחזי לרבנן דקא בדחי טובא אייתי כסא דמוקרי ת' וזו ותבר קמיהו ואיעצבו, [וכבר הקשו המפרשים (שם), כיצד עשה כן הא הוי בל תשחית. ולך נא ראה למה שכתב הבן יהוידע (שם), שהיתה הכוס סדוקה ועומדת להשבר ואין נכר לרואין עין שם], והיו סבורים הרואים ששחטו באמת ונפלה עליהם חרדה והתעצבו כל שמחי לב, ורב זי"ר עצמו נתפעל מהם ונתעלף, וכמעט שמת לבו בקרבן כענין "ויפג לבו" (בראשית מה, כו), ולכן היה צריך לבקש עליו רחמים להחיותו שישב לבריאותו, אבל בודאי דרבה לא שפך דם, אף על פי שגולד במאדים כדאיתא בשבת (דף קטו ע"א), ובקהאי גונא אמרינו בסנהדרין (דף סז ע"ב), אטו דם ופרתא מי הוי, עד כאן. ועין עוד בשו"ת זכר יהוסף בתהלוכת האגדות (דף ג ע"ד), שהביא בשם אגרות רבנו אברהם בן הרמב"ם במאמר האגדות שדברו חכמים בלשון הבאי.... ולא דוקא שחטה אלא שהכהו עד שהיה קרוב למיתה ונתעלף, והוא לשון מליצה שהביאו לחולה מספן עד שהתפלל עליו ורפאהו דרך נס, עד כאן. ונפקא לן דלפי כל אחרונים אלו לא שיכת חקירה זו ארב זי"ר ומכל מקום החקירה במקומה עומדת בסתמא.

ולדינא נראה דשפיר יצטרך לקדשנה שוב, דהא בשעת מיתתו נחשבת כאלמנה לכל דבר, ואפלו אי יבמה אחיו נראה דלא זו בלבד שלכשיחיה לא אמרינו דמתברר שעבר אסור, אלא דשפיר נראה שקנים מצות יבום, תדע דאם לא כן תמיד נחוש שייחזר לחיים, ועוד דהא מתים עתידין לחיות והכופר בזה אין לו חלק לעולם הבא כדאיתא במתניתין דסנהדרין (דף ז ע"א), ואם כן תבטל מצות יבום ומאי שנא לכמה זמן מת, ועין עוד בספר קבץ שעורים (ח"ב סימן ז), ובספר מאור ישראל במגלה (דף ז ע"ב), ודו"ק. ועין עוד בזה בשו"ת דגל מחנה אפרים למהר"א לניאדו (חאה"ע סימן א), ובשו"ת רבי עקיבא יוסף (חאה"ח סימן רלא), ובשו"ת נחלת עזרא הדאיה (ח"א חאה"ע סימן י), ובשו"ת עטרת פז (כרך ג חאה"ע סימן ט), ובשו"ת ברכת יהודה (ח"ד סימן יג).

הפונים (עמ' קעו), דאין לומר מדשתק הרמב"ן לבעל המאור בשם רבנו אפרים אודי ליה, הא ליתא דבודאי הרמב"ן מסכים לדעת הר"ף, צא ולמד ממה שכתב הנודע ביהודה תנינא (חאו"ח סימן מח בד"ה ומה שרצה) שהביא מה שכתב הרה"ג השואל שאם הרמב"ן שתק לבעל המאור בזה, שתיקה כזו הודאה היא. וכתב עליו ולא ראה כבוד תורתו מה שכתב הרמב"ן בהקדמתו לספר המלחמות, וזה לשונו ובעבור היות רב דברי הר"ף על דרך בענין הזה, השיבותיו על דבריו בכל מה שאינו נכון מספרו המאור בסדר נשים ונזיקין, אף אחרי שובי נחמתי ולכן נמנעתי בכל הסדר הזה שהוא סדר מועד מלהשיב על דבריו, וזלתי לבקש את הנדרף, רוצה לומר לתרץ את דברי רבנו הגדול הר"ף ז"ל עד כאן. נמצא שאין בשתיקתו לא הודאה ולא הסכמה על זה, ודון מנה ואוקי באתרי, ועין עוד בפתח הדביר על ספר העטור (דף קיא ע"א אות פב).

(ב) והנה הרמב"ם בידו החזקה (בפ"ב מהלכות מגילה הלכה ט"ו), כתב וזה לשונו כיצד חובת סעודה זו, שיאכל בשר וישתה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו. וכתב במגיד משנה (שם), דמקורו טהור במגלה (דף ז ע"ב), בדברי רבא דאמר חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע וכו', ואם כן כשישן שפיר לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וכן כתב בדרכי משה (סימן תרצה אות א), בשם מהרי"ב, וכן כתב בהגה (תרצה סעיף ב), בשם מהרי"ל.

ועין בהגהות מימוניות (ס"ב) דהעיר על דברי הרמב"ם דהראב"ה (בסו"ס תקסד) כתב, דכל הני למצוה בעלמא ולא לעכב

עד כאן. וכתב בשו"ת מהרי"ל (סוף סימן נ), דהא דאמר רבא חייב אדם לבסומי ודאי מצוה בעלמא, הכי משמע לשנא מחייב אדם כו', ולא קאמר סעודה כף דינה לכהאי גוונא, ד"ימי משתה" (אסתר ט, ח) כתיב, ואכא משתה בלא שכרות. וכן הביאו הב"ח על הטור (סימן תרצה סוס"ק ב).

ובספר מקראי קדש (סימן מד), דכתב דאם נרדם מעצמו ולא מתוך שכרות לא יצא ידי חובה, אלא היכא דנרדם מתוך שכרות עד כאן. ולמתבונן הם הם דברי הרמב"ם שכתב וירדם בשכרותו דיקא, ופשוט. והגאון הנאמ"ן שליט"א הביא רמז יפה על כך שצריך לישן על מטתו מתוך שכרותו, וכתב זאת עלי ספר בספרו החשוב סנסן לזאיר (עמ' קכא), דהנה הגמרא בבא מציעא (דף כג ע"ב), מבארת דבהני תלת מלי עבידי רבנן דמשני במליהו במסכתא, בפוריא, ובאושפיזא. ופרש רש"י בפוריא: מטה. ובזה יש לרמז לבסומי בפוריא שיישן על מטתו וירדם בשכרותו, וכרמז הזה מצאתי לאחר זמן שהובא גם כן בספר שלמי תודה פורים (סימן לא עמ' שך), בדין חייב איניש לבסומי בפוריא.

(ג) וחייתי להמאירי כמה שכתב בבית הבחירה במגלה (שם) שכתב על דברי רבא וזה לשונו, חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ושתיה עד שלא יחסר שום דבר, ומכל מקום אין אנו מצוים להשתכר ולהפחית עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטיינו על שמחה של הוללות ושל שטות, אלא בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת ה' והודאה על הנסים שעשה לנו. ומה שאמר כאן עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, כבר

ואמנם יש לעיין על דבריו דמה שיש הכא למיתי להאי מימרא דיומא, דבשלמא אמירא דבפסחים ניהא, דהקב"ה אוהב למי שאינו משתכר, אף האי מימרא דיומא, הא כבר פרש רש"י אוהב שכרות, ומה שיש הכא גבי השתכרות בפורים, וכי מראה הוא בזה שאוהב השכרות. ואמנם אפשר לפרש בדחק דכונתו היא דיש חשש שמא יתגלגל מזה ויאהב את השכרות, ומחיקין את האדם מן העברה, ואמרינן לנזיר סחור סחור ולא תקרב לכרמא.

(ה) ובהבנת דברי רבא דאמר עד דלא ידע כבר עמדו המפרשים בזה, דהנה הגר"א בבאורי (סימן תרצה) באר דעד דלא ידע איזה נס יותר גדול, אם הנס של מפלת המן העמלקי שגדולה נקמה שנתנה בין שתי שמות כדאיתא בברכות (דף לג ע"א), או הנס של גדלת מרדכי, שפשהוא שתי הרבה לא ידע להבחין מה חשוב יותר אם ארור המן או ברוך מרדכי. והבאר הגולה הביא דיש מפרשים שארור המן וברוך מרדכי עולים בגימטריא תק"ב (502), חשבנא דדין כחשבנא דדין, וכשלא ידע לכוון מספר שלהם יצא ידי חובתו עד כאן. וכן כתב האגדה (מגילה סימן ו), בשם יש מפרשים, וכן הביא בשער הציון (סימן תרצה ס"ה), בשם המגן אברהם. ובחדושי הר"ש"ש (מגילה דף ז ע"ב), כתב נראה לי שהיה בימיהם פיוט שראשיתו היה ארור המן ואחר כך ברוך מרדכי, ורוצה לומר עד דלא ידע כל הפיוט הזה בלי טעות, עד כאן. וכיוצא בזה כתב בספר האשכול (ח"ב עמ' ז), פרוש שהיה לקדמונים פיוט ובסיום החרוזים אמרו פעם אחת ברוך מרדכי ופעם אחת ארור המן, פעם אחת ברוכה אסתר

פרשו קצת גאונים שממה שהזכיר אחריו קם רבה ושחטה לרב זירא נדחו כל אותם דברים, ולענין באור מיהא, זה שאמרו בין ארור המן וכו' הוא ממה שאמרו בתלמוד המערב [ירושלמי] שצריך לומר אחר מקרא מגלה ארור המן ברוך מרדכי, ברוכה אסתר ארורה זרש, וכן שצריך לומר חרבונא זכור לטוב, ואמר שחייב להתבשם עד שלא ידע בברור מה יאמר אלא שכבר נדחת לדעתנו כמו שבארנו וכו' עד כאן דבריו.

(ד) ואבוא ביתה יוסף ואראה למה שכתב מרן הבית יוסף בשם הארחות חיים (בהלכות פורים סימן לח), וזה לשונו חייב איניש לבסומי בפורי'א, לא שישתכר שהשכרות אסור גמור ואין לו עברה גדולה מזו שהוא גורם לגלוי עריות ושפיכות דמים, וכמה עברות זולתן, אף שישתה יותר מלמודו מעט, עד כאן לשונו. וכן כתב בעל המאורות (מגילה דף ז ע"ב), וכן כתב הכל בו, והובאו דבריו בהרמ"א בהגה, וידוע מה שאמרו חז"ל בברכות (דף כט ע"ב), דאמר אליהו לרב יהודה לא תרוי, ופרש רש"י לא תשתכר ביין, ולא תחטא, וכן כתב בעל המאורות במגלה (שם), והכל בו. ובספר ברכת אליהו על השלחן ערוך מהרב ברוך רקובר (סימן תרצה ס"ב), הביא למה שאמרו חז"ל בפסחים (דף קיג ע"ב), שלשה הקב"ה אוהבין..., ומי שאינו משתכר. וביומא (דף עד ע"ב עה ע"א) דרשו להפסוק "כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים" (משלי כג, לא), רב אמי ורב אסי, חד אמר כל הנותן עינו בכוס, ופרש רש"י אוהב שכרות כל העריות כלן דומות עליו כמישור, וחד אמר כל הנותן עינו בכוס כל העולם כלו דומה עליו כמישור, ופרש רש"י ממון אחרים דומה לו התר, עד כאן.

במהרש"א ובר"ש"ש (שם), ובט"ז (ריש סימן תרצה סעיף א), ועיין עוד בבאור הגר"א (שם ס"ק ב), ובחקמת שלמה (שם).

ו) אָמַנָם בַּב"ח (סימן תרצה אות ב), מְבַאֵר שְׁצָרִיךְ לְהִשְׁתַּכֵּר, שֶׁכָּתַב דְּהַדְּבָרִים כְּפִשּׁוּטָם דְּצָרִיךְ שִׁישְׁתַּכֵּר הֶרְבֵּה עַד דְּלֹא יָדַע כָּלֵל מֵהַחֲלוּק יֵשׁ בֵּין אֲרוּר הֶמֶן לְבָרוּךְ מְרַדְכִי, שֶׁזֶּה הִגִּיעַ קְרוֹב לִשְׁכֻרְתּוֹ שֶׁל לוֹט, וְאֵין לְתִמָּה אִיךָ הִרְשׁוּהוּ לְהִשְׁתַּכֵּר כָּל כָּךְ, שֶׁהָיָה רַבָּה וְרַב זִירָא הָיוּ מִשְׁתַּכְּרִים עַד שֶׁקָּם רַבָּה וְשִׁחְטָה לְרַב זִירָא, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וּמִשְׁמַע מְדַבְּרָיו דְּשִׁפּוּר בְּעֵי לְהִשְׁתַּכֵּר עַד דְּלֹא יָדַע כְּפִשּׁוּטוֹ וְלֹא סְבִירָא לֵה לְפָרוּשִׁים הָאֲחֵרִים, אָמַנָם בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרָיו חֲזַר בּוֹ מְדַבְּרָיו, וְלֹאחֵר שֶׁהִבִּיא לָמָּה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ אֶפְרַיִם מוֹסִיף הַב"ח וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וּמִיָּהוּ דוֹקָא לְבִסּוּמִי עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּר הֶמֶן לְבָרוּךְ מְרַדְכִי הוּא דְּדַחֲמִין לֵה, אֲבָל מִיָּהוּ צָרִיךְ לִשְׁתּוֹת הֶרְבֵּה מִלְּמוּדוֹ שְׁיִיטֵב לְבוֹ בְּמִשְׁתָּה וְיִהְיָ שְׁתִּי, אוֹ אֶפְלוֹ שְׁכוּר שְׁאִינוּ יָכוֹל לְדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, רַק שְׁתַּהֲא דַעְתּוֹ עָלָיו עֵין שָׁם. וּלְפִי דַעְתּוֹ נִרְאֶה דְּשִׁפּוּר יִהְיָ בְּעֵי לְהִשְׁתַּכֵּר, וּמִכָּל מְקוֹם הַדְּבָר פְּשׁוּט שְׁגָם לְפִי דַעְתּוֹ אֵין לְהִרְבוֹת עַל הַמְּדָה הָרְאוּיָה וּמִלְתָּא דְּפִשְׁיטָא הוּא.

ובכ"ה החיים (סימן תרצה ס"ק טז), דִּהְבִּיא בְּשֵׁם הַכִּנְסָת הַגְּדוּלָּה דְּפִרוּשׁ אֲרוּר הֶמֶן וְכו', דְּלֹא יָדַע הֵי מִנִּיָּהוּ קוֹדֵם אֲרוּר הֶמֶן לְבָרוּךְ מְרַדְכִי, אוֹ בָרוּךְ מְרַדְכִי לְאֲרוּר הֶמֶן עַד כָּאן, וְהִכְנַת דְּבָרָיו הוּא דְּלֹא יִזְכֹּר אֶת מַעֲשֵׂה הַמַּגְלָה מִפְּאֵת שְׁכֻרְתּוֹ אִי נִפְלִית הֶמֶן מִגְּדֻלָּתוֹ הֵיטָה קֹדֵם עֲלִית מְרַדְכִי, אוֹ שְׁעֲלִית מְרַדְכִי הֵיטָה קֹדֵם נִפְלִית הֶמֶן, וְדָמִי לְדְבָרֵי הָרַב דְּגַן עֲטִיָּה דְּלַעֲלִיל וְאֲרוּר דִּהְכָּא מְרַמֵּז עַל

וּפַעַם אַחַת אֲרוּרָה זָרַשׁ, וּמִי שֶׁהוּא שְׁתִּי וְאִינוּ בִּישׁוּב הַדַּעַת כָּל כָּךְ יוֹכֵל לְהַחֲלִיף, עַד כָּאן. וּבְחִדּוּשֵׁי חֲתָ"ם סוֹפֵר (מְגִילָה דף ז ע"א), כְּתַב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ קְבֻלָּתִי מִמּוֹרֵי וְרַבִּי הִגָּאוֹן ר' נִתָּן אֲדֹלָר שֶׁהָיָה לָהֶם פִּיּוּט לְזַמֵּר בּוֹ בְּסַעֲוֹדַת פּוּרִים, וְעַל כָּל חֲרוּזוֹ הָיוּ הַשּׁוֹמְעִים עוֹנִים פַּעַם אֲרוּר הֶמֶן וּפַעַם בָּרוּךְ מְרַדְכִי, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֵיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי עַד דְּלֹא יָדַע מֵהַ שִׁיעָנָה, וּמִצָּאֵתִי שְׁכּוֹן הָאָמֶת "וְסוֹד ה' לִירָאִיו" (תהלים כה, יד), כִּי הַשִּׁיר הַזֶּה נִדְּפַס כְּאִמּוֹר בְּסִדּוֹר רוֹמָנִיָּה דְּפוּס וִינִיצִיָּאָה, עַד כָּאן. וְכֵן כְּתַב בְּכָף הַחַיִּים (סימן תרצה אות טז), בְּשֵׁם סֵפֶר הַמִּנְהָגִים. וְעֵין בְּט"ז בְּמָה שֶׁכָּתַב (בְּסִימָן תְּרַצָּה ס"ק א), דְּצָרִיךְ הָאָדָם לִתֵּן שִׁבְחָ לּוֹ יִתְבָּרַךְ עַל טוֹבָה כְּפוּלָה שֶׁעָשָׂה לְעַמּוּנוֹ, הָאֲחֵת הִיא הַפְּרַעֲנוֹת שֶׁהִבִּיא עַל הֶמֶן, וְאֵלּוּ לֹא נִתְבָּרַךְ מְרַדְכִי אֲלֹא הָיָה נֶצוּל עִם כָּל יִשְׂרָאֵל דִּינוֹ, אֲלֹא שֶׁבָּרְכוּ לְמְרַדְכִי בְּגִדְלָה מְאֹד וְהַטּוֹבָה יִתְרָה, עַל כֵּן אָמַר שְׁצָרִיךְ לְבִסּוּמִי עַד שֶׁלֹּא יָדַע מַעֲלָתּוֹ מִן אֲרוּר הֶמֶן שֶׁזֶּה מִפְּלָה שְׁלוֹ, לְבָרוּךְ מְרַדְכִי שֶׁזֶּה מַעֲלָתּוֹ הַשְּׁנִיָּה, עַד כָּאן. וְעֵין בְּסִפֵּר חֲזוֹן עוֹבְדֵיָה פּוּרִים מִמֶּרְן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַגֵּר"ע יוֹסֵף שְׁלִיט"א (זצ"ל) דִּהְבִּיא בְּשֵׁם סֵפֶר רַב דְּגַן עֲטִיָּה (בְּקוֹנְטֵרַס אוֹת לְטוֹבָה אוֹת בן), שֶׁכָּתַב דְּמָה שֶׁאָמְרוּ חֵיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מֶרְן הַבֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הָאֲרָחוֹת חַיִּים שִׁישְׁתָּה מַעֲט יוֹתֵר מִלְּמוּדוֹ, וּבִהְיָא עֲבָדָא דְּרַב זִירָא וְרַבָּה הַפְּרִיזוּ עַל הַמְּדָה וְשְׁתּוֹ בִּיתֵּר שְׂאֵת עַד שֶׁבָּאוּ לְיָדֵי כָךְ וְנַעֲשָׂה לָהֶם גִּס וְחִיָּה, וְלַעֲוִלָם אֵין צָרִיךְ לְהִשְׁתַּכֵּר כָּל כָּךְ, וּלְפִי זֶה נִיחָא קִשְׁיַת הָאֲחֵרוֹנִים. וְמָה שֶׁאָמַר עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּר הֶמֶן לְבָרוּךְ מְרַדְכִי אֵין הַכּוֹנֵה שִׁיאִמַּר לְהַפֵּךְ ח"ו, אֲלֹא שֶׁלֹּא יָדַע לְסַפֵּר סִפּוּר הַנֶּס עַל בְּרִיו דְּאִשְׁתַּקִּיל מְלוּלָה, עַד כָּאן. וְעֵין עוֹד

קצו סימן תרצה) הביא למה שכתב רבנו הא"ר בשרעור הכוננות (ענין פורים) ובפרי עץ חיים (שי"ט פ"ו) וזה לשונו, מה שאמרו רז"ל 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי' – הכונה הוא, כי לעולם תוף הקלפה, יש ניצוץ של קדשה המאיר בתוכה ומחיה אותה. ולכן צריך לומר ברוך המן, להמשיך אל הניצוץ ההוא אור, ולכן צריכים לומר בלא כונה, אחר שהוא שכור ויצא מדעתו, שאם יהיה ח"ו בכונה יאיר גם אל הקלפה ח"ו. עד כאן לשונו. ועין עוד בשו"ת דברי יציב (בליקוטים סימן סו), ובשו"ת דברות אליהו אברקל (ח"ג חא"ח סימן ט).

ז) ולך נא ראה למה שכתב הרב פרי חדש (או"ח סימן תרצה ס"ק ב), על דברי רבנו אפרים, דאם כן אמאי אשתמיט ר' יוירא לרבה באמרו לאו כל שעתא ושעתא מתרחש נסא, כיון שראו שיצא קלקול עון שפיכות דמים מסבת שכרותם, ראוי היה למנע עצמם לבסומי כלי האי ומלשנות, אלא יותר מעט מכדי הרגילים, אלא משמע דאפלו הכי היו משתכרים יותר מדי, ולהכי מיתי תלמודא ההיא עבדא לאשמועינן מימרא דרבא כפשטא, דמחייב אינש לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וכן כתב בספר האשכול (ח"ב הל' פורים סימן יח עמ' זד), וסיים דבריו דמיהו עתה שהדורות מקלקלים, ראוי לתפס סברת ר' אפרים ז"ל, ושלא לשנות אלא מעט יותר ממה שמרגל ביום טוב, ובזה יוצא ידי חובתו כיון שפונתו לשמים, כדי שלא להכשל ח"ו בשום מקרה רע וישא ברכה מאת ה' עד כאן תרף דבריו.

וכדומה לזה כתב הרב פלא יועץ (ח"ב ערך פורים), וזה לשונו וצריך להרבות

נפילה ושפלות, כדמצינו בכנען "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו" (בראשית ט, כה). ועוד כתב בכף החיים בשם ספר הכוננות (דף קט ע"ב), שהדבר הוא כפשוטו שישטעה לומר במקום ברוך מרדכי ברוך המן ויעין שם בטעם הסוד. ובשערי תשובה (אות ב), כתב שכן כתוב בסדור עמודי שמים להרב יעב"ץ, שאביו הגאון ז"ל היה בבחירתו מקים המימרא כפשוטו, אלא שכתב אף החלש שמוזיק לו השכרות פשיטא שאינו מחייב בכך, גם לא המשתטה ביינו ואין בו מדעת קונו, וראיה לדבר ריב"א, ועל זה נאמר אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכונן לבו לשמים, [וכן כתב הרמ"א בהג"ה (תרצה סעיף ב)], יעין שם. וכונתו במה שכתב ריב"א הוא ראשי תבות ר' יהודה ב"ר אלעי, רצונו לומר שר' יהודה ברכי אלעי אמר בירושלמי דלא שתי אלא מפסחא לפסחא וחוגרני צעדי וכו', ומשמע דבפורים לא שתה ששתיתו מזיק לבריאות גופו, עד כאן. והוסיף בכף החיים אף מי שאינו יכול להשתכר יעשה סעודה, ובתוך הסעודה יעשה איזה כוס של יין לקים ימי משתה ושמחה וכו'. ועין עוד בסדורו של הרב יעב"ץ בית יעקב הנקרא עמודי שמים (בהלכות פורים אות כד), שכתב וחיוב לבסומי לשנות יותר מלמודו ולא ישתכר.

ולך נא ראה למה שכתב בספר לקוטי סגלת ישראל (ערך פורים אות תקיח), סגלה מקבלת מהצדיקים ומהרצ"ה מזידטשוב, כי המקום מצות שתיה דחייב איניש לבסומי בפוריא נחשב לו כאלו התענה משבת לשבת. ומסגל למתוק הדינים. ולקריע כל המסכים המבדילים בין ישראל לאביהם שבשמים. עד כאן. ובספר שלחן ערוך הארזי"ל (או"ח עמ'

בשתייה מעט יותר ממה שהוא למוד עד כדי שיהיה מבסס שמח וטוב לב שמחה של מצוה, לא שמחה של הוללות כמנהג ההוללים ששותים יין רב ויוצאים מדעתם ועושים מעשה אשר לא יעשו, ומדברים דברים אסורים מינים ממינים שונים, מאבדים תפלת מנחה ומצות ברכת המזון דאורייתא, ומצות תפלת ערבית ואומרים שעושים לשם מצוה, אבל עברה היא בידם כי לא צוה ה' לעבר על מצוותיו, אטו על הנסים ועל הפרקן הגמול הזה קוה, ישתקע הדבר ולא תהא כזאת בישראל רק ישמח ישראל בעושיו שמחה של מצוה במדה במשקל ובמשורה והשתייה כדת של תורה עד כאן לשונו.

(ח) ודבר פלא ראיתי והוא מה שכתב בספר בית ישראל, מהאדמו"ר ממאטערסדארף הרב ישראל טויסיג, רב דמאה שערים וריש מתיבתא תפארת אהרן (ח"ו עמ' ריא פורים), חז"ב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי הגה, ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך אלא ששותה יותר מלמודו ויישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (או"ח סימן תרצה סעיף ב), אמר לי האדמו"ר מאונסדארף זי"ע, שפשחל פורים באמצע השבוע היה נוהג כהרמ"א, אבל אם חל בערב שבת ולא היה לו פנאי לישן היה נוהג לשותות כשהיה בריא עד דלא ידע, כדעת מרן המחבר. ושאיתי את מו"ר איך מתר לשותות עד דלא ידע הלא לא יוכל להתפלל תפלת ערבית, ענה האדמו"ר ואמר מי שמקיים מצות חז"ל לשותות עד דלא ידע, ועל ידי זה לא יוכל להתפלל ערבית ודאי לא יחשב לו ה' לעון. שאיתי שוב, הא תינח תפלת ערבית שהיא מדרבנן, אבל

קדוש שהוא מדאורייתא מאי אכא למימר, ואיך התירו לשותות עד דלא ידע. שמא על ידי שכרותו לא יקדש, השיב לי כבר כתב הגאון ר' עקיבא איגר ז"ל (או"ח בהגהות סימן רעא), דכל שמזכיר שבת ואומר שבתא טבא גם כן יוצא ידי חובת קדוש, דמכל מקום הזכיר שבת ובדיעבד סגי שהרבנית תאמר גוט שבת. שאיתי שוב ואם גם הרבנית תשתה ותשתכר ולא תוכל לומר גוט שבת קדוש מה יהא עליו. ולא ענה לי מורי ורבי, ונראה לי שאף על פי שאשה מחיבת בכל מצות היום, במצוה זו לבסומי עד דלא ידע אינה חייבת, ואפשר שגם אסור לה לשותות, כמו שאמרו חז"ל בכתבות (דף סה ע"א), תנא כוס אחד יפה לאשה וכו' שלשה תובעת בפה, והגם שאמר רבא לא שנו אלא שאין בעלה עמה, אבל בעלה עמה לית לן בה, אולי לא פלוג רבנן בין אם בעלה עמה ובין אם אין בעלה עמה, ובפרט שהרבה נשים אינם נשואות כלל, הלכך לא רמו מצוה זו על הנשים עד כאן דבריו. ואפשר דלהכי נקטינן בגמרא חז"ב איניש ולא חז"ב אדם, דהינו דוקא איש, ולא פוקי אשה. ומכל מקום חזינו מדבריו דהפליג עד מאד בחיוב ההשתכרות, ולא משמע כן מדברי הפוסקים, ומכל מקום מה שכתב גבי נשים שאין עליהן חיוב להשתכר. הדבר פשוט שהדין כן, ומכל מקום יקימו הנשים לסעודה, וישתו מעט יין. וכן כתב מרן הראשון לציון הגר"ע יוסף שליט"א (זצ"ל), בחזון עובדיה פורים (עמ' קעח), דאף הנשים חייבות בסעודת פורים, וישתו רק מעט יין עד כאן.

ובבאור הלכה (סימן תרצה ד"ה חייב איניש בסוף דבריו), דכתב דכיון שכל הנסים שנעשו לישראל בימי אחשורוש היו על ידי

משטה, כי בתחלה נטרדה ושתי על ידי משטה ובאה אסתר, וכן ענין המן ומפלתו היה על ידי משטה, ולכן חיבו חכמים להשתכר עד שיהא נזכר בנס הגדול בשתיית היין, ומדבריו נפקא לן דחייב הוא לשמות עד שיזכר בנס ואם כן אין חיוב שישתכר עד דלא ידע בין ארור המן וכו'. וכן כתב בספר צרור החיים לרבנו חיים ב"ר שמואל מטולדו [תלמיד הרשב"א], ועין עוד בכתב סופר על התורה עניני מגילת אסתר.

ולכאורה יש לעין בשטה זו דסבירא לה דלא בעי להשתכר עד דלא ידע, אלא עד שיכיר בנס, אי סבירא לה דאדחי מימרא דרבא ממעשה דרבה ורב זירא, או דלמא לא, ובפשטות נראה דלעולם סבירא לה דלא אדחי ממעשה דרבא ורב זירא, ומה שכתב הכא עד שיכיר בנס ולא כשעור האמור עד דלא ידע לא קשיא דהם הם הדברים דכשיזכר בשכרותו בענין הנס לא יזכר מפאת שכרותו איהו נס גדול יותר, הארור המן או הברוך מרדכי.

ט) ואמנם אכתי צריך לברורי מלתא אי בעי דוקא יין כיון שהנס נעשה על ידי יין, או דלמא גם בכל מידי דמשכר וממילא בשמחתו יזכר הנס וכו',

והנה רש"י במגלה (דף ז ע"ב) פ"ש, לאבסומי להשתכר ביין ומשמע דבעי דוקא ביין, ועין בספר סדר היום (סדר פורים) שכתב טעם למה משתכרים בפורים, והוא שמאחר שבקש המן הרשע להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים ולשפך דם יהודים, נצטוינו לעשות ענין קרוב לזה מתוך שמחה לשמות הרבה עד שנשארו כמתים משכבים ארצה וכו' עד כאן. ולפי דעתו נפקא לן דלא דוקא

יין, אלא בכל משקה המשכר לגמרי שפיר יוצא ידי חובתו, ועוד דנפקא לן לפי דעתו דיהא בעי להשתכר כל כך עד שיהא משכב ארצה כמת, וכבר הקשה על דבריו בשו"ת משנת יוסף (ח"ד סימן ט), דדבריו מרפסין אגרי דהלא בשום מאמר חז"ל ובשום ראשון לא מבאר שצריך להשתכר כל כך כשכרותו של לוט עד שנשכב כמתים ארצה, ועד דלא ידע אפלו אם הוא על ידי שכרות, הרי זה הרבה לפני שכרותו של לוט, וצריך עיון גדול. ועין בספר מועדים לשמחה (סימן יד הערה 4), שכתב לתרץ דאפשר ששנה אחת משישים במיתה, [וכדאיתא בברכות (דף נו ע"ב)], ואולי הקא נמי כשנופל כמת בשנתו שפיר חשיב לה דדמי למת. והמדקדק בדברי הבאור הלכה יחזו פנימו דנקט יין בדוקא, ועוד יותר מדקדק מדברי הרב חיי אדם והביאו הבאור הלכה (בד"ה עד דלא ידע), וזה לשונו כיון שכל הנס היה על ידי יין וכו', ומשמע דבעי יין. ועין עוד בספר גליוני הש"ס במגלה (דף ז ע"ב), ובספר מקראי קדש (סימן מד), ובספר אדר ופורים מהרב יואל שוורץ שליט"א (פרק טו הערה ה), שחקרו בזה, והביא דמדברי המהרי"ל בספרו אור חדש בהקדמה, דמשמע דסבירא לה דהמצוה היא בשכרות, ואם כן בכל המשקים המשכרים יוצא בהם ידי חובתו, ולאו דוקא ביין. והביא דהאדמו"ר ממזנקאטש נהג לשמות גם שאר משקים משכרים. ועין בשו"ת רבי עקיבא יוסף (חאו"ח סימן רכט), הביא כמה טעמים בסבת שתיית יין והשתכרות בפורים. ומשם בארה.

י) ויצאתי עוד לדון אי אכא חיוב אכילת פת בסעודה זו, עין בתוספות בברכות (דף לה

ע"א ד"ה לחם וד"ה מר וזטרא), דמשמע דהיו רגילים לקבץ סעודתן על מיני מזונות בפורים והיו מברכים עליהם המוציא. עין שם. וכתב המגן אברהם (שם ס"ק ט), שלא מצינו שיהיה חיוב לאכל פת בפורים. וכתב המר וקציעה (שם), על דבריו דבר זה אי אפשר לשמע כלל, שכיון שנאמר "ימי משתה ומשחה" (אסתר ט, כב), בעינן סעודה קבוצה ולא סגי בלא פת, וכל משתה לא נקרא אלא על שם הלחם, וכמו שפרש רש"י על הפסוק "לחם אלהיו" (ויקרא כא, יז), כל סעודה קרויה לחם כמו "עבד לחם רב" (דניאל ה, א), כללו של דבר פשוט מאד הוא, שכל מקום שאמרו סעודה אינו אלא בפת ואין קביעות סעודה אלא בפת גמור, עין שם. ולך נא ראה למה שכתב מהר"ם שיק (חאו"ח סימן שמ), לתמה על דברי המגן אברהם דסבירא לה שאין צריך לקבץ סעודה בפורים על פת, דהא בפורים כתיב ימי משתה ומשחה, והרא"ש יליף אכילת פת ביום טוב משום שמחה. ומרן הראשון לציון הגר"ע יוסף שליט"א (וצ"ל) בספרו חזון עובדיה פורים (עמ' קעג), באר, דצריך לומר שהמגן אברהם סבירא לה דלא כפשט דברי הרא"ש, אלא יליף יום טוב משבת, וכיון דיום טוב לא קבילו עליהו סבירא לה שאין צריך פת וכו', עין שם. ועין עוד בשלחן ערוך הגר"ז (סימן קפח סעיף י), ובמהרש"ל בתשובה (סימן מח), ובשו"ת בית שער (סימן שעח), ובשו"ת פני מבין (חאו"ח סימן רלו ד"ה ואמנם). ובערך השלחן (שם סו"ס ז) כתב, ראיתי מי שסתפק אם יוצאים ידי חובת סעודת פורים בלא פת, ונראה לי שאין יוצאין חובתה בלא פת, ואף על פי שהמגן אברהם לא כתב כן, מכל מקום נראה לי

כמו שכתבתי עד כאן. וכן מבאר בהמאירי בביצה (דף טו ע"ב בד"ה ונמצא), שיום פורים צריך קביעת סעודה משום שמחה יתרה שבו, ועוד כתב בפסחים (דף סח ע"ב), שאין קביעות סעודה אלא בפת. ועין עוד ברא"ש בברכות (פרק שלשה שאכלו סימו כג), ובראב"ה (ח"ב סימן תקסג עמ' רפד), ובשו"ת הגאון רבי עקיבא איגר (בהשטות לסימן א). ועין עוד בשו"ת שא"ת יעקב (סימן סג), ובשו"ת שרגא המאיר (ח"ד ריש סימן לא), שכתב שסעודת פורים אינה צריכה פת, וכן הביא מרן החיד"א בברכי יוסף (שם ס"ק א), בשם תשובת כתב יד לאחד קדוש, ודלא כהמהרש"ל וסיעתו, וכן כתב בבגדי ישע (סימן תרצה), שהסבירא נותנת שאין חיוב לאכל פת בפורים, וכדברי המגן אברהם וכו', וכן כתב הרב שתילי זתים (ס"ק יב), וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סימן נד אות ב). ועין עוד בשו"ת היכלי שן תליתאה (סימן ט), ובשו"ת הרשב"ץ (ח"ג סימן חצור), שכתב שעקר התקנה של ימי משתה ומשחה בפורים אינה אלא שלא להתענות ורובי הסעודה הוא רק מדרבנן [ואל תתמה דהרי גם התקנה שלא להתענות היא גם כן מדרבנן, דאזיל על מה שאמרו חז"ל במגלה (דף ז ע"א), "קימו וקבלו" (אסתר ט, כז), קימו למטה מה שקבלו למעלה, דהוה דין טפי מדרבנן בסתמא, ודוקא דבר זה קבלו להדיא ועליו נאמר קימו וקבלו], וכתב על זה מהר"י נאג'ר בשמחת יהודה (סופרים פכ"א דף יא ע"ד), ולעניות דעתי כיון שכתוב "ימי משתה ומשחה" אין שמחה אלא בכשר וזין, וכמו שכתב הרמב"ם (בפ"ו מהל' יו"ט ה"ח), וכן כתב הרב מגיד משנה (בפ"ב מהל' מגילה ה"ט), והוסיף עוד בספר מועדי ה' (דף קלב ע"ד), שאין יוצאים ידי חובת סעודת

פורים בעופות ודגים (עיין בחגיגה דף ח ע"א), אלא בבשר ויין, ומכל מקום משלוח מנות מהני גם כן בעופות ודגים שדרך שמחה ורעות היא. ועין עוד בשו"ת שואל ונשאל (ח"ג חאו"ח סימן עח), ובשו"ת משנה הלכות (ח"ז סימן כג), ובמועדים וזמנים (ח"ד סימן ס והלאה עמ' קנב קנג), ובילקוט הגרשני (ריש סימן תרצה), ובשו"ת רבבות אפרים (ח"ד סימן קעד), ובספר מאורי אור קן טהור (דף רפז סע"א). ומרן הראשון לציון הגר"ע יוסף שליט"א (זצ"ל) בשו"ת יחיה דעת (ח"א סימן פט), העלה שסעודת פורים אינה צריכה להיות בפת דוקא, ומכל מקום נכון לחש לכתחלה לדעת הפוסקים דסבירא להו שצריכה פת והמחמיר תבא עליו ברכה. וכן כתב בשו"ת שואל ונשאל (ח"ג סימן עח).

יא) ומהשתא יש להסתפק אי עדיף לקים לסעודת פורים בפת ולא ישתכר ביין, דאם ישתכר יהיה חשש שלא יוכל לברך ברכת המזון, או דלמא עדיף שיקים לסעודה בעופות ודגים וללא פת, ולא יהיה עליו חיוב דאורייתא של ברכת המזון, וישתכר עד דלא ידע, ונראה לעניות דעתי דעדיף שיאכל פת בסעודה ויברך ברכת המזון וימעט ביין, והוא מטעמא דמלבד שאינו חייב להשתכר לגמרי ויכמו שהעלינו הרי יכול להרויח עוד לברכת המזון. ופשוט.

ואסיים במה שכתב המהרש"א בכבא מציעא (בח"א דף כג ע"ב), דשנינו בגמרא התם בתלת מלי עבידי רבנן דמשני במליהו במסכתא בפורי' ובאושפזא, וכתב לפרש מה דאמרו בפורי' הינו בפורים, והוא על פי מה שאמרו בפירק קמא דמגלה (דף ז ע"ב), דחייב אדם לבסומי בפורי' עד דלא ידע וכו',

ועבידי רבנן דמשנין לומר דלא ידע גם אם הוא אינו מבסם כל כך וידע, עד כאן. ובימי חרפי נתיי טעם לדבר והוא מברח המציאות דהכל יודעים שכאשר מתקבצים כלם באגדה אחת משקים אחד לשני וכל חד מזיג כסא לחברה, עד שיתבסם, אף הצורכא מרבנן שיש חשש שאם יתבסם יגיע בזה לבטול תורה, ולחלול השם, וכדומה, יכול שפיר להראות כמבסם ויניחהו לנפשו. ועין עוד בספר הר צבי במגלה (דף ז ע"ב עמוד מב) ובספרו מקראי קדש חנכה ופורים (סימן מד עמ' קנט). ובשו"ת אור לציון (ח"ד פרק ס שאלה ג).

ואציין עוד כמה דוכתין למאן דבעי וחביבי עליו האי שמעתתא, עין עוד בתשובות חת"ס סופר (חלק או"ח סימן קפה), ובספר מנורת המאור (נר שלישי כלל רביעי חלק ג בענייני שמחת פורים סוף פרק ג), ובספר תוספת מעשה רב מהנהגת רבנו הגר"א זצ"ל (בס"ק ע), ובספר מדבר קדמות להרב חיד"א (מערכת פ סימן יא), ובספר החפץ חיים ופעלו (ח"ג עמ' תתקנח), ובספר עמוד אש תולדות המהרי"ל דיסקין (בסוף פרק יג), ובספר שלמי תודה פורים (סימן לא), ובספר פורים וחדש אדר מהרב צבי כהן (בדיני הסעודה סעיפים יא, יג, יד), ובספר אדר ופורים מהרב יואל שוורץ (דיני סעודת פורים סעיף ג עמ' 170 בהערות שם), ובספר המועדים בהלכה (פורים סימן ג עמ' רג), ובספר מועדים לשמחה (סימן יד עמ' תד). ובעוד ענייני הפורים ודרשת חז"ל דחייב איניש עין בספר קול יהודה להגר"י צדקה זצ"ל (עמ' צו והלאה ועמ' קג), וביצירות דבש מהגר"י אייבשיץ (חלק א עמודים עה, עח, פח, פט, צא, ריו, רל, רלא, רלה, רלו, רלח, רמ, תלו, תמ, תמט, תנ, תנד, תנת. ובחלק ב עמודים לח, לט, מט, נ, קפד, קפט, ריו, רכב, שז, שח,

שלה, שלו, שלט, שסח, שעב), ובספר בית ישראל
(עמ' כב והלאה).

המורם מכל האמור:

א) דעדיף להשתכר ביין עד שיגיע לשמחה
וקרבה להשם יתברך, ולא יגיע להוללות,
ומתוך שכרותו ירדם.

ב) המזיק לו שתית יין ושאר משקים
המשכרים, או שיכול להגיע בשכרותו לזלזול
במצוה כל שהיא, ישתה שעור מועט וישן,
ודי לו בזה.

ג) נשים וקטנים אף שחבים בחנוך לא
ישתכרו, ומכל מקום ישתו מעט יין.

ד) ראוי לעשות לסעודת פורים בפת ובכשר
ודגים וכל מטעמים וכל המוסיף הרי זה
משבח.

ומי יתן ויחיש ה' את גאלתנו ויכלה שרש
עמלק מקרבנו ויבנה בנין אריאל ובא
לציון גואל, בחדש אדר המצהל, אמן כן
יאמר האל.

HELP US BUILD BH YESHIVA

BE'EZRAT HASHEM INC. IS BUILDING A YESHIVA IN FLORIDA TO GUIDE JEWS FROM THE CRADLE TO OLAM HABA, WITH UNDER ITS WINGS A YESHIVA, BEIT YAAKOV (GIRLS SEMINARY), SYNAGOGUE AND KOLLEL.

THE RABBANIM OF BE'EZRAT HASHEM INC. HAVE BEEN ENDORSED BY

RAV OVADIA YOSEF

RAV YITZCHAK YOSEF

RAV MEIR MAZUZ

RAV ELIYAHU BEN HAIM

RAV GIDEON BEN MOSHE REBBE YITZCHAK YERUSHALMI

WWW.BHYESHIVA.ORG

Be'Ezrat
HaShem

סיכום שנה תש"פ

2020
2019

תש"פ

בסיומה

של שנה

תש"פ ובפתחה

של שנת תשפ"א הננו

להודות להשם יתברך על

העבר ולבקש על העתיד

שחפץ ה' בידנו יצלח

להגדיל תורה ולהאדירה,

בזיכוי הרבים בחזרה

בתשובה, ובפעילות

עניפה לתועלת כלל

ישראל.

ויהי נועם ה'

עלינו ומעשה ידינו

כוננה עלינו

ומעשה ידינו

כוננהו...

300,000

דיסקים של

שיעורי תורה

ומוסר שהופצו

בכל העולם

כ - 200,000

תשובות

בהלכה הנהגה

וייעוץ

ליווי והכוונה

של עשרות

משפחות בכל

תהליכי הגיור

1000 שיעורים חדשים

שנמסרו על ידי רבני הארגון ברחבי העולם

60,000,000 דקות צפיה ושמיעה של
שיעורי תורה בכל מקצועות התורה

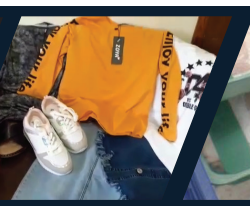
60,000 צופים קבועים

השקת ערוץ
טלוויזיה עם
שידורי שיעורי
תורה 24
שעות ביממה

עזרה וסיוע כלכלי לכ - **10,000**
אנשים בזקקים, יתומים אלמנות
משפחות קשיי יום ועוד.

הדפסה וחלוקה של
כ - 5000 ספרי הלכה
קונטרסים ועלונים בעניני
מוסר הנהגה, ועוד.

תמיכה בכ - **1000**
משפחות אברכים
ובני תורה

www.BeEzratHaShem.org

SUMMARY OF THE ACTIVITIES

Be'Ezrat
HaShem

ע"ש

2020
2019

5780

300,000
CDs of Torah
lessons and
Mussar
distributed all
over the world.

At the end of
the year 5780
and at the beginning
of the year 5781, we thank
G-d, blessed be, for the
past and ask for the future
that we succeed to follow
Hashem's will to increase
Torah and glorify it, in
Zikuy haRabim and doing
Teshuva, and in extensive
activities for the benefit of
Klal Yisrael.

**And may the favor of
Hashem be upon us,
and our efforts
be successful**

200,000
answers in
Halachic subjects,
guidance and
counseling.

Accompanying
and guiding
tens of families
in a conversion
processes.

1000 new lectures given by
the organization's rabbis around the world.

60,000,000 minutes of watching and
listening to Torah lessons in all Torah subjects

Launch of a
TV channel
with Torah
lessons **24**
hours a day.

60,000 regular viewers about

Help and financial assistance
for about **10,000** needy people,
orphans, widows, families in
need and more.

Publishing and distributing
about **5000** Halachic books,
Kuntres and newsletter
containing subjects of Mussar,
Jewish customs and more.

Support for about
1000 families of
Torah scholars.

www.BeEzratHaShem.org

בשורה משמחת

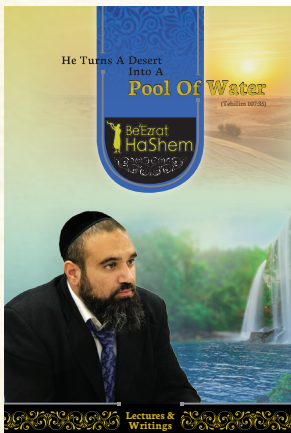

בס"ד בימים יצא לאור ברוב פאר והדר מהדורה שניה של הספר החשוב "דורש טוב" של הרב אפרים כחלון שליט"א שלושה חלקים בספר אחד.

♦ דרשות על התורה ♦ מועדים וזמנים ♦ והש"ס

להזמנת כמותות ובודדים בפלאפון 054-8447655

ארגון "בעזרת השם" מחלקת 'הוצאה לאור', שם לו למטרה להדפיס ספרים וחבורות מרהיבות כיופין לזיכוי הרבים, בכל מקצועות התורה, ולהפיצם חנם. ניתן להוריד מהאתר את כל הספרים והחבורות שיצאו עד עתה. כמו כן את העלונים המפוארים שיוצאים מדי פעם בפעם ולהיצטרף לרשימת התפוצה. כמו כן ניתן להוריד את מגילת אסתר בתרגום לאנגלית, וכן סדר ט"ו בשבט המפואר בעברית ובאנגלית.

"סיפור יהודי" "קונטרס הגרים" ועוד.

להורדה ישירה מהאתר את כל ספרי הרב אפרים כחלון שליט"א, וספרי הוצאת ארגון "בעזרת השם"

www.beezrathashem.org/ebooks